

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

«Οδηγός για την εφαρμογή της Ευέλικτης Ζώνης»

Βιβλίο για το Δάσκαλο

ΑΘΗΝΑ 2001

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

Σταμάτης Αλαχιώτης,

*Καθηγητής Γενετικής του Πανεπιστημίου Πατρών,
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου*

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ:

Χαράλαμπος Κωνσταντίνου,

*Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων,
Αντιπρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου*

Ελένη Καρατζιά-Σταυλιώτη,

Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Γεώργιος Σκαλιάπας

Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Γεώργιος Οικονόμου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Ενέργεια 2.2.1.: "Αναμόρφωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και εκπαιδευτικού υλικού στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση"

Πράξη 2.2.1.γ.: "Πειραματικά Προγράμματα Εκπαίδευσης"

Τίτλος έργου: "Πειραματικά Προγράμματα Εκπαίδευσης/Πιλοτική εφαρμογή της Ευέλικτης Ζώνης/Ζώνης Καινοτόμων Δράσεων"

Υπεύθυνος έργου: Ηλίας Γ. Ματσαγούρας
Αναπληρωτής Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών
Αντιπρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ISBN 960-407-130-0

Το εξώφυλλο απεικονίζει δελφίни από ψηφιδωτό της Casa Romana που βρίσκεται στην Κω (λεπτομέρεια).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος Προέδρου του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

5

Εισαγωγικό Σημείωμα

9

Αθλητική και Ολυμπιακή Παιδεία

23

Από τη Δραχμή Στο Ευρώ

37

Ενδεικτικές οδηγίες για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (Π.Ε.)

47

Μουσική

61

Θεατρικά Δρώμενα

69

Αφύπνιση στη διαφορετικότητα των Γλωσσών και των Πολιτισμών

77

Δραστηριότητες με διαπολιτισμικό προσανατολισμό

83

Οδηγίες για τα προγράμματα των ΣΕΠΠΕ

95

Αισθητική Αγωγή

115

Μαθηματικά Παιχνίδια

121

Αγωγή του Καταναλωτή

131

Φανταστικές ιστορίες ή παραμύθια

137

Σχέδια εργασίας στο πλαίσιο της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης

141

Παράρτημα

14

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η συνεχής προσαρμογή στα νέα δεδομένα και η αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης πρέπει να είναι αναμφισβήτητοι οι κυριότεροι στόχοι για κάθε εκπαιδευτικό σύστημα. Προς τούτο απαιτείται διαρκής εκσυγχρονισμός τόσο της υποχρεωτικής εκπαίδευσης όσο και του Ενιαίου Λυκείου και της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΤΕΕ). Στο πλαίσιο αυτό επιχειρείται μια ποιοτική αναβάθμιση που θα βασιστεί σε ένα νέο Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών, το οποίο ήδη επεξεργάστηκε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, με γνώμονα την κατά το δυνατόν σφαιρική και διερευνητική προσέγγιση της γνώσης, δηλαδή τη διαθεματικότητα. Το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) στοχεύει τόσο στην ισόρροπη κατανομή της διδακτέας ύλης ανά τάξη όσο και στην εφικτή διαθεματική προσέγγιση της γνώσης.

Μέσα στο πλαίσιο διαμόρφωσης του ΔΕΠΠΣ εντάσσεται και η «Ευέλικτη Ζώνη Διαθεματικών και Δημιουργικών Δραστηριοτήτων» για το Δημοτικό και η «Ευέλικτη Ζώνη Καινοτόμων Δράσεων» για το Γυμνάσιο (ανάλογες και σχετικές δραστηριότητες προβλέπονται και για το Νηπιαγωγείο). Η καινοτομία αυτή βασίζεται στην αναμόρφωση του σχολικού χρόνου και στην καλλιέργεια πρωτοβουλιακής, συνεργατικής και διαθεματικής προσέγγισης της μάθησης αλλά και ανάπτυξης της κριτικής σκέψης, της συλλογικής προσπάθειας και της βιωματικής δράσης του μαθητή μέσα από ανάλογες δραστηριότητες και σχέδια εργασίας (projects). Η προσπάθεια αυτή στοχεύει στην καλύτερη προσέγγιση όλων των προαναφερθεισών παραμέτρων που αναμφίβολα απασχολούν τους εμπλεκόμενους στην εκπαιδευτική διαδικασία και ταυτόχρονα συμβάλλει στην προώθηση της απαραίτητης πρωτοβουλιακής δράσης του μαχόμενου εκπαιδευτικού.

Μέσα σ' αυτή τη ζώνη θα αναπτυχθούν οι αναγκαίες γνώσεις και πληροφορίες που δεν είναι εύκολο να προβληθούν στο επίπεδο της τυπικής διδασκαλίας, που έτσι κι αλλιώς δεν μπορεί να αντέξει το σχολικό πρόγραμμα. Οι εν λόγω πληροφορίες αφορούν πρωτίστως την καθημερινότητα και διοχετεύονται κυρίως μέσω των ΜΜΕ χωρίς την απαραίτητη πολλές φορές παιδαγωγική δεοντολογία. Ο χρόνος εφαρμογής της Ευέλικτης Ζώνης για μεν το Δημοτικό ποικίλλει από 4 ώρες στις μικρές τάξεις μέχρι 2 ώρες στις δύο τελευταίες, για δε το Γυμνάσιο περιορίζεται αρχικά στις 2 ώρες την εβδομάδα. Η μικρή μείωση των ωρών διδασκαλίας για ορισμένα μαθήματα δε σημαίνει καθόλου υποβάθμισή τους αλλά αντίθετα αναβάθμισή τους, αφού το εύρος

του γνωστικού τους περιεχομένου θα προβάλλεται και μέσα από τις δραστηριότητες της Ευέλικτης Ζώνης.

Είναι απαραίτητο να τονιστεί ότι η Ευέλικτη Ζώνη θα χρησιμοποιηθεί ως μέσο καλύτερης προσέγγισης μιας άλλης, γενικά αποδεκτής και προσδοκώμενης αντίληψης για το σχολείο, το οποίο πρέπει να γίνει χώρος χαράς και ζωής και όχι μόνο διδασκαλίας και παθητικής αποδοχής αποσπασματικών γνώσεων. Το σχολείο πρέπει να γίνει ευχάριστο και ενδιαφέρον, αναπτύσσοντας ένα κατάλληλο παιδαγωγικό περιβάλλον που θα ανταγωνίζεται το αντίστοιχο ισχυρό εξωσχολικό περιβάλλον των παραπλανητικών πολλές φορές σειρήνων.

Σημειώνεται ότι η « Ευέλικτη Ζώνη Διαθεματικών και Δημιουργικών Δραστηριοτήτων» έχει ήδη εφαρμοστεί με επιτυχία, σε μια προ-πιλοτική φάση, σε τέσσερα Δημοτικά Σχολεία της Αττικής. Η πιλοτική αυτή εφαρμογή θα συνεχιστεί το σχολικό έτος 2001-2002 σε 11 Νηπιαγωγεία, 176 Δημοτικά Σχολεία και 52 Γυμνάσια της χώρας, αστικά και ημιαστικά (ανάμεσα στα οποία θα υπάρξει και ενδεικτικός αριθμός Ειδικών Σχολείων).

Η εμπειρία που θα αποκτήσουν οι σχολικοί σύμβουλοι και οι εκπαιδευτικοί οι οποίοι θα συμμετάσχουν στο πρόγραμμα θα αξιοποιηθεί ανάλογα στη φάση της ολικής εφαρμογής της Ευέλικτης Ζώνης σε όλα τα σχολεία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης της χώρας, αφού προηγηθούν οι σχετικές αξιολογήσεις και αποτιμήσεις του εγχειρήματος. Χρονικό στόχο της γενικής εφαρμογής αποτελεί το σχολικό έτος 2002-2003.

Η Ευέλικτη Ζώνη Διαθεματικών και Δημιουργικών Δραστηριοτήτων και η Ευέλικτη Ζώνη Καινοτόμων Δράσεων θα πρέπει να κερδίσουν το ενδιαφέρον των μαθητών, εμπλουτιζόμενες με προγράμματα δραστηριοτήτων στα οποία εντάσσονται θέματα από: την ολυμπιακή παιδεία, επιλεγμένες ενότητες από το πρόγραμμα «Μελίνα» και τα προγράμματα που εφαρμόστηκαν στα Σχολεία Εφαρμογής Πειραματικών Προγραμμάτων Εκπαίδευσης (ΣΕΠΠΕ), την Αγωγή Υγείας και τις διαφυλικές σχέσεις, την Τοπική Ιστορία, τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, τις νέες τεχνολογίες, την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, τα Εικαστικά κ.ά.

Στο πλαίσιο της υλοποίησης της εν λόγω καινοτομίας εντάσσεται και μια άλλη δραστηριότητα που αφορά τη συγγραφή κειμένων γενικού ενδιαφέροντος για ένα πολυθεματικό βιβλίο - φάκελο. Τα κείμενα αυτά μπορεί να αποτελέσουν τη βάση για συζήτηση στις τάξεις της ΣΤ΄ Δημοτικού και της Γ΄ Γυμνασίου, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ο δάσκαλος/καθηγητής δε θα μπορεί να χρησιμοποιήσει κατάλληλα τα σχετικά κείμενα και για μικρότερες τάξεις. Ο τίτλος του εν λόγω βιβλίου για το Δημοτικό είναι «Βλέπω το σημερινό κόσμο» και για το Γυμνάσιο «Ανικνεύοντας το

σήμερα, προετοιμάζουμε το αύριο».

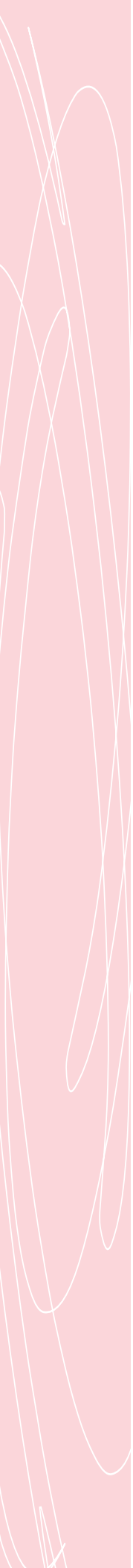
Οι προαναφερθείσες γενικές προσπάθειες δεν είναι αποσπασματικές αλλά εντάσσονται όλες σε μια ενιαία κατά το δυνατόν ολιστική προσέγγιση εκσυγχρονισμού του εκπαιδευτικού συστήματος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και βρίσκονται σε αρμονία με τους στόχους του Συμβουλίου Υπουργών Παιδείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης.

Είναι αυτονόητο ότι η μεγάλη ρευστότητα της εποχής μας απαιτεί συνεχείς προσαρμοστικές κινήσεις και πολιτικές αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού μέσα από την κατάλληλη μαθησιακή διαδικασία και τη διασφάλιση της παροχής ίσων ευκαιριών για τα δύο φύλα, τις ομάδες ατόμων με ειδικές ανάγκες και ικανότητες, τις ομάδες με ιδιαίτερα εθνοτικά, πολιτισμικά και γλωσσικά χαρακτηριστικά και βελτιστοποίηση κάθε ποιοτικής δυνατότητας του εκπαιδευτικού συστήματος προκειμένου να καταπολεμηθεί η ανεργία και ο κοινωνικός αποκλεισμός.

Η προσέγγιση τέτοιων στόχων απαιτεί και την καλλιέργεια της ικανότητας του «μαθαίνω πώς να μαθαίνω» ώστε, να τεθούν οι βάσεις από την υποχρεωτική εκπαίδευση για την δια βίου μάθησης. Έτσι μέσα από τις προτεινόμενες για πιλοτική εφαρμογή καινοτόμους δράσεις, τις οποίες σας παρουσιάζουμε στο παρόν εκπαιδευτικό υλικό - αποτέλεσμα συλλογικής προσπάθειας του επιστημονικού προσωπικού του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου στο οποίο εκφράζω τις θερμές μου ευχαριστίες - επιδιώκουμε να εφοδιάσουμε το μαθητή με τον κατάλληλο μορφωτικό μανδύα, ώστε να αντεπεξέρχεται με περισσότερη επιτυχία τις «μπόρες της ζωής». Και αυτή θα είναι η απάντηση της χώρας μας στην κοινωνία της γνώσης και της πληροφορίας, στην επιδιωκόμενη σύγχρονη κοινωνία της ποιότητας.

Σ. Ν. Αλαχιώτης

Πρόεδρος Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η ΕΥΕΛΙΚΤΗ ΖΩΝΗ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ

Μια Καινοτομία στο Ελληνικό Σχολείο.

A. Σκοπός της Ευέλικτης Ζώνης

Η «Ευέλικτη Ζώνη Διαθεματικών και Δημιουργικών Δραστηριοτήτων», που αποτελεί τμήμα του εβδομαδιαίου προγράμματος δίωρης τουλάχιστον διάρκειας, επιδιώκει με την ελεύθερη θεματική της και την ενεργητική μεθοδολογία της να επιτελέσει διπλό σκοπό : πρώτον, να αντισταθμίσει την ανελαστικότητα, τις μονομέρειες και τον πολυκερματισμό του παραδοσιακού σχολείου και, δεύτερον, να διαποτίσει σιγά-σιγά με τις αρχές της και τις πρακτικές της την καθημερινή διδακτική πράξη.

Βασικά στοιχεία, μέσα από τα οποία αναμένεται να επιτελέσει η Ευέλικτη Ζώνη το διπλό σκοπό της, είναι τα εξής:

- ✓ Η διαθεματική προσέγγιση, που ενιαιοποιεί τη γνώση και, έτσι, προφυλάσσει το άτομο και την κοινωνία από τα προβλήματα της αποσπασματικότητας και της μονομέρειας.
- ✓ Η χαλάρωση των διαχωριστικών γραμμών μεταξύ των διδασκομένων μαθημάτων, που θα αναδείξει τις διεπιστημονικές συναρτήσεις της γνώσης και θα καταργήσει την αξιολογική διάκριση των μαθημάτων σε «πρωτεύοντα» και «δευτερεύοντα».
- ✓ Η σύνδεση της σχολικής γνώσης με τα ενδιαφέροντα του παιδιού και τις πραγματικές καταστάσεις ζωής, που ενεργοποιεί τα κίνητρα των μαθητών, προσδίδει νόημα στη σχολική γνώση και ανοίγει διαύλους επικοινωνίας με την οικογένεια και την τοπική κοινωνία.
- ✓ Η ενεργοποίηση της κριτικής σκέψης και της δημιουργικότητας των μαθητών, που ουσιαστικοποιεί τη μάθηση και συμβάλλει στην ανάπτυξη της αυτονομίας του παιδιού.
- ✓ Η ανάπτυξη συλλογικών μορφών συστηματοποιημένης δράσης και διαλεκτικής αντιπαράθεσης, που είναι αναγκαίες για την κριτική και δημιουργική συμμετοχή του πολίτη στα κοινωνικά δρώμενα.
- ✓ Η ανάπτυξη στάσεων και δεξιοτήτων, που απαιτεί η αυτο-ρυθμιζόμενη μάθηση και η δια-βίου εκπαίδευση στην κοινωνία της πληροφορίας, της γνώσης και της τεχνολογίας.

- ✓ Ο εμπλουτισμός της σχολικής ζωής με συναίσθημα, με ρυθμό, με φαντασία, με «χρώματα και αρώματα», τα οποία απαιτεί η ισόρροπη ανάπτυξη και η γενικότερη παιδεία του ατόμου.
- ✓ Η ένταξη στη μαθητική ομάδα όλων των μαθητών ασχέτως από τις ακαδημαϊκές τους επιδόσεις, το φύλο, τη φυλή και την κοινωνική και πολιτιστική προέλευσή τους, για να προληφθούν φαινόμενα γκετοποίησης και για να ετοιμασθούν οι πάντες να ζήσουν ως δημιουργικοί πολίτες σε σύνθετες κοινωνίες με πολιτισμική ποικιλότητα.
- ✓ Η ανάπτυξη της χειροκατασκευαστικής ικανότητας των μαθητών και η εξοικείωσή τους με τη χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας.

Με τους παραπάνω όρους (α) αλλάζει άρδην το καθημερινό τοπίο του σχολείου και γίνεται λιγότερο ανελαστικό και περισσότερο δημιουργικό και χαρούμενο, (β) ουσιαστικοποιείται η μάθηση, (γ) στηρίζεται η ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού και (δ) προετοιμάζονται καλύτερα οι μαθητές ως αυριανοί πολίτες της κοινωνίας της γνώσης, της τεχνολογίας και της πολυπολιτισμικότητας.

Ειδικά για τους μαθητές με ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες δημιουργείται ένα θετικό πλαίσιο στήριξης, που ενθαρρύνει τη διαφοροποιημένη διδασκαλία, την ατομική έκφραση και την αλληλοβοήθεια των μαθητών στη μαθησιακή διαδικασία.

B. Θεματική της Ευέλικτης Ζώνης

Με δεδομένο το σκοπό της Ευέλικτης Ζώνης να «ενιαιοποιήσει» τη σχολική γνώση με τα ενδιαφέροντα των μαθητών και με τις καταστάσεις ζωής, η Ευέλικτη Ζώνη έχει «ανοιχτή» θεματική, που προτείνεται από τους μαθητές και διαμορφώνεται με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού. Με αυτήν την έννοια τα θέματα που διερευνώνται στην Ευέλικτη Ζώνη μπορεί να προέρχονται από τα ενδιαφέροντα των μαθητών, τα επίκαιρα ζητήματα του τόπου τους και του κόσμου, αλλά και από τα ερεθίσματα που προσφέρουν τα μαθήματα του σχολείου.

Ο πίνακας που ακολουθεί είναι ενδεικτικός και περιλαμβάνει τις συνθετέστερες θεματικές περιοχές.

Ο εκπαιδευτικός, με την ενεργό συμμετοχή των μαθητών, θα φροντίζει να επιλέγονται αντικεί-

μενα μελέτης που καλύπτουν διαφορετικές περιοχές χωρίς να αποκλείεται, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, η ανισομερής ενασχόληση με μερικούς τομείς, αν αυτό εκφράζει τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Όμως, οι διαφοροποιήσεις, που υπάρχουν μεταξύ των μαθητών ως προς τα ενδιαφέροντα, τις κλίσεις, τις εμπειρίες, και τα στυλ της μάθησης, καθώς και το χρέος του σχολείου να αναπτύξει όλα τα είδη της νοημοσύνης και τους τομείς γνώσης επιβάλλουν την αρχή της ποικιλίας, σύμφωνα με την οποία επιδιώκεται η μελέτη πολλαπλών θεμάτων με πολλαπλές μεθόδους επεξεργασίας και διαφορετικούς τρόπους έκφρασης των προϊόντων της επεξεργασίας. Έτσι, η τελική επιλογή των αντικειμένων μελέτης τόσο από τον ενδεικτικό πίνακα θεματικών περιοχών, όσο και από το περιεχόμενο διδακτικού υλικού, που περιγράφουμε παρακάτω, γίνεται με κριτήρια δύο βασικές αρχές της Ευέλικτης Ζώνης, δηλαδή την αρχή της ελεύθερης συλλογικής επιλογής και την αρχή της ποικιλίας.

Τέλος, επισημαίνουμε ότι η αρχή της ποικιλίας δεν αφορά μόνο τα αντικείμενα μελέτης της Ευέλικτης Ζώνης, αλλά και τη διάρκειά τους. Άλλα από αυτά ολοκληρώνονται σε δύο ή περισσότερες ώρες, ενώ άλλα απαιτούν περισσότερα δώρα και, έτσι, διαρκούν μερικές εβδομάδες ή μήνες.

**Ενδεικτικές θεματικές περιοχές για το Νηπιαγωγείο
και το Δημοτικό Σχολείο**

Θέματα Αγωγής Υγείας

Αθλοπαιδιές

Θέματα Κυκλοφοριακής Αγωγής

Θέματα Αγωγής του καταναλωτή

Θέματα Περιβάλλοντος (κοινωνικού και φυσικού) –

Γνωριμία με το τοπικό περιβάλλον

Τεχνολογία

Παιχνίδια με την αριθμητική

Χρήση των ΜΜΕ

Διαχείριση της πληροφορίας

Πολιτισμός – Διαπολιτισμική επικοινωνία και αλληλεπίδραση

Δραστηριότητες με τη χρήση του Ευρώ

Θέματα Ολυμπιακής Παιδείας

Ισότητα των δύο φύλων - Άλλα σύγχρονα θέματα- Θεματικές ενότητες

από το Πολυθεματικό βιβλίο

Εικαστικά – Συλλογική δραστηριότητα και έκφραση

Λογοτεχνία

Οι Φυσικές Επιστήμες στην καθημερινή ζωή

Συμμετοχή και Παρέμβαση σε σχολικά και εξωσχολικά δρώμενα –

Εκδηλώσεις

Ώρα βιβλιοθήκης για ελεύθερη ανάγνωση.(φιλιαναγνωσία)

Δραστηριότητες ομίλων ενδιαφερόντων και μαθητικών συνεταιρισμών.

Γ. Δραστηριότητες της Ευέλικτης Ζώνης

Οι δραστηριότητες, που αναπτύσσουν οι μαθητές στην Ευέλικτη Ζώνη, ποικίλουν ανάλογα με την ηλικία τους και τη φύση του θέματος, αλλά σε κάθε περίπτωση καλύπτουν όλες τις φάσεις παραγωγής της γνώσης, όπως είναι η συλλογή πρωτογενών πληροφοριακών δεδομένων, η επεξεργασία τους, η κωδικοποίηση της γνώσης που προκύπτει από τη διαδικασία της επεξεργασίας, η διαχείριση της παραγόμενης γνώσης και η αξιολόγησή της. Με δύο λόγια θα λέγαμε ότι πρόκειται για δραστηριότητες ενεργητικής φύσης και διερευνητικού προσανατολισμού, που αποβλέπουν στην ανάπτυξη στρατηγικών και στάσεων αυτο-ρυθμιζόμενης μάθησης.

Για να στηρίζει ο εκπαιδευτικός τις παραπάνω δραστηριότητες, πρέπει να χρησιμοποιεί κατά κανόνα διδακτικές στρατηγικές που αξιοποιούν τις μαθητικές εμπειρίες και ερωτήσεις και καθοδηγούν τους μαθητές στις φάσεις της συλλογικής διερεύνησης.

Δ. Το Κοινωνικό Πλαίσιο της Ευέλικτης Ζώνης

Τόσο η διερευνητική φύση των δραστηριοτήτων της Ευέλικτης Ζώνης όσο και ο έντονος κοινωνικός προσανατολισμός της καθιερώνουν ένα πλαίσιο αποδοχής του άλλου, ψυχολογικής στήριξης, συλλογικής δράσης και δημοκρατικών διαδικασιών. Προς το σκοπό αυτό δημιουργούνται κατά περίπτωση ολιγομελείς μαθητικές ομάδες, ανομοιογενούς συνήθως σύνθεσης, που συνεργάζονται για την ολοκλήρωση ενός κοινού μαθησιακού έργου. Ταυτόχρονα, οι μαθητές της τάξης, ως ευρύτερη ομάδα, αποφασίζουν μέσα από συλλογικές διαδικασίες για τα θέματα που θα τους απασχολήσουν, για τον καταμερισμό του έργου, αλλά και γενικότερα για τα χρονοδιαγράμματα, τις διαδικασίες και τα προβλήματα οργάνωσης και πειθαρχίας.

Ε. Το Διδακτικό Υλικό της Ευέλικτης Ζώνης

Για να επιτύχει τους στόχους της η Ευέλικτη Ζώνη, δεν αρκεί η διασφάλιση χρόνου μέσα στο ωρολόγιο πρόγραμμα. Απαιτείται ακόμη, πέρα από τη συστηματική και συνεχή επιμόρφωση ενδοσχολικής κυρίως μορφής, η παραγωγή και διάθεση κατάλληλου διδακτικού υλικού, το οποίο οι εκπαιδευτικοί να μπορούν να χρησιμοποιήσουν αυτούσιο ή τροποποιημένο για τις άμεσες διδακτικές ανάγκες που ανακύπτουν, αλλά και ως υλοποιημένη πρόταση για την παραγωγή παρόμοιου, διαφορετικού ή συμπληρωματικού υλικού από τους ίδιους. Η ενεργοποί-

ηση και η δημιουργικότητα δεν αφορά μόνο τους μαθητές, αλλά και τους εκπαιδευτικούς.

Στη λογική αυτή το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο παρήγαγε εξ αρχής ή προσάρμοσε προϋπάρχον διδακτικό υλικό, που προέρχεται από προηγούμενες δράσεις του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, αλλά και από άλλους φορείς.

Έτσι προέκυψε και προσφέρεται για χρήση κατά την πιλοτική εφαρμογή της Ευέλικτης Ζώνης το παρακάτω υλικό:

α. Το Πολυθεματικό Βιβλίο: Πρόκειται για συλλογή είκοσι επτά κειμένων, που έχει τον τίτλο «*Βλέπω το Σημερινό Κόσμο*». Τα κείμενα αυτά έγραψαν για τις ανάγκες της Ευέλικτης Ζώνης προσωπικότητες της επιστήμης, των γραμμάτων και της τέχνης της χώρας μας. Το πολυθεματικό βιβλίο συνοδεύει βιβλίο με οδηγίες και διαθεματικές δραστηριότητες, που αναφέρονται στα κείμενα του πολυθεματικού βιβλίου, αλλά μπορούν να χρησιμοποιηθούν γενικότερα ως βάση για την οργάνωση διαθεματικών δραστηριοτήτων.

β. Διαθεματικά Σχέδια Εργασίας: Για τις ανάγκες της Ευέλικτης Ζώνης εκπονήθηκαν από στελέχη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου επτά σχέδια εργασίας, που προορίζονται για όλες τις τάξεις του Δημοτικού Σχολείου.

γ. Φάκελοι προγραμμάτων ΣΕΠΠΕ: Από το υλικό των «Εφαρμογής Πειραματικών Προγραμμάτων Εκπαίδευσης» (ΣΕΠΠΕ), που εκπονήθηκε στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο κατά το παρελθόν επελέγησαν οκτώ προγράμματα, τα οποία κρίθηκαν κατάλληλα, μετά από μικρές παρεμβάσεις, για την εφαρμογή της Ευέλικτης Ζώνης σε όλες τις τάξεις του Δημοτικού Σχολείου.

δ. Φάκελοι από το Πρόγραμμα «Μελίνα»: Κατά την πειραματική εφαρμογή της Ευέλικτης Ζώνης θα χρησιμοποιηθούν στις τρεις πρώτες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου οι φάκελοι «Βροχές», «Μάγισσα» και «Το δωδεκάθεο» του προγράμματος «Μελίνα», τους οποίους το πρόγραμμα χρησιμοποίησε στην πρώτη εφαρμογή του.

ε. Φάκελος Υλικού για το Νηπιαγωγείο: Εκπονήθηκε για τις ανάγκες της πιλοτικής εφαρμογής δειγματικό σχέδιο εργασίας, το οποίο μαζί με τους φακέλους από το πρόγραμμα «Μελίνα» και τα διαθεματικά σχέδια εργασίας θα αποτελέσουν βάση για τις δραστηριότητες της Ευέλικτης Ζώνης.

στ. Ποικίλο υλικό μέσω ιστοσελίδας: Στην ειδική Ιστοσελίδα της Ευέλικτης Ζώνης θα διατίθεται υλικό, το οποίο έχουν οι ίδιοι οι δάσκαλοι των πιλοτικών σχολείων της Ευέλικτης Ζώνης δημιουργήσει, αλλά και άλλοι φορείς, που το προσφέρουν στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο για το σκοπό αυτό.

Στην Ευέλικτη Ζώνη ισχύει η αρχή της ελεύθερης συλλογικής επιλογής σε όλους τους τομείς και φυσικά και στην επιλογή θέματος, όπως ήδη αναφέραμε. Ισχύει ακόμη και η αρχή της ποικιλίας, η οποία ικανοποιεί τα διαφορετικά ενδιαφέροντα και στυλ μάθησης των μαθητών και προωθεί όλους τους τομείς της γνώσης και της πολιτιστικής έκφρασης. Αυτό σημαίνει ότι οι μαθητές και ο εκπαιδευτικός θα επιλέγουν ελεύθερα, με συλλογικές διαδικασίες, τα θέματα που θα επεξεργάζονται, αλλά θα προσπαθούν να επιλέγουν θέματα από το υλικό όλων των κατηγοριών που προαναφέραμε.

στ. Ο Ρόλος του Εκπαιδευτικού στην Ευέλικτη Ζώνη

Ο εκπαιδευτικός στην Ευέλικτη Ζώνη διατηρεί το διδακτικό του ρόλο, αλλά δεν περιορίζεται σε αυτόν. Αναλαμβάνει, σε μεγαλύτερο βαθμό από ό,τι τον έχουμε συνηθίσει, τους ρόλους του εμπυκωτή, του καθοδηγητή και του συντονιστή. Αξιοποιεί, όμως, συχνά και το ρόλο της άμεσης διδασκαλίας, για να διδάξει μέσα σε συνθήκες εξατομικευμένης υποστήριξης και φθίνουσας καθοδήγησης στρατηγικές και τεχνικές σκέψης, διερεύνησης, επικοινωνίας, συνεργασίας και αντιπαράθεσης.

Για λειτουργικούς λόγους την ευθύνη της Ευέλικτης Ζώνης αναλαμβάνει ο δάσκαλος της τάξης, ο οποίος προγραμματίζει ανά τρίμηνο, σε συνεργασία και με τους εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων, όταν τούτο κρίνεται αναγκαίο, τις δραστηριότητες της Ευέλικτης Ζώνης και τις υποβάλλει, μετά από έγκριση του συλλόγου διδασκόντων, στο Σχολικό Σύμβουλο προς επικύρωση. Αυτό σημαίνει ότι στα πλαίσια της Ευέλικτης Ζώνης ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει και ρόλους που αφορούν την οργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων εντός της σχολικής μονάδας, την ενδοσχολική συνεργασία και την (αλληλο)επιμόρφωση.

ζ. Ο Διδακτικός Χρόνος της Ευέλικτης Ζώνης

Κατά την πιλοτική εφαρμογή προβλέπεται εβδομαδιαίως για μεν το Νηπιαγωγείο ελεύθερη

ένταξη σχεδίων εργασίας στις ημερήσιες δραστηριότητες, για δε το Δημοτικό δύο ώρες για την Πρώτη, Δευτέρα και Τρίτη τάξη, ένα τρίωρο για την Τετάρτη και ένα δίωρο για την Πέμπτη και Έκτη.

Είναι προφανές ότι το συνεχές δίωρο της Ευέλικτης Ζώνης συνεπάγεται την καθιέρωση διδακτικών περιόδων διάρκειας 90' και διαλειμμάτων 25', σύμφωνα και με τον ακόλουθο ενδεικτικό πίνακα.

Πρόταση για το Ωρολόγιο Πρόγραμμα

1η διδακτική περίοδος	(90' λεπτά)	08:10 - 09:40
1ο διάλειμμα	(25' λεπτά)	09:40 – 10:05
2η διδακτική περίοδος	(90' λεπτά)	10:05 – 11:35
2ο διάλειμμα	(25' λεπτά)	11:35 – 12:00
3η διδακτική περίοδος	(90' λεπτά)	12:00 – 13:30

Οι διαθεματικές δραστηριότητες της Ευέλικτης Ζώνης διαρκούν, ανάλογα με τη φύση και τους σκοπούς τους, ένα ή περισσότερα ώρες και σε μερικές περιπτώσεις μπορούν, αν πάρουν τη μορφή ανεπτυγμένων σχεδίων εργασίας, να διαρκέσουν μερικές εβδομάδες ή μήνες, πάντοτε, όμως, στα πλαίσια του προβλεπόμενου για την Ευέλικτη Ζώνη χρόνου.

Βέβαια, τα διαθεματικά προγράμματα για την υποχρεωτική εκπαίδευση, που ήδη δημοσιεύτηκαν στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως προβλέπουν ένα μέρος διδακτικού χρόνου κάθε μαθήματος, που φθάνει μέχρι το 10% του επίσιου συνολικού χρόνου, να διατίθεται για διαθεματικά σχέδια εργασίας. Όταν αρχίσει η εφαρμογή τους, ο «διαθεματικός» χρόνος από συγκεκριμένα μαθήματα μπορεί να προστίθεται στο χρόνο της Ευέλικτης Ζώνης, στις περιπτώσεις που τούτο κρίνεται αναγκαίο. Για παράδειγμα, ο χρόνος που προβλέπεται για διαθεματικά σχέδια εργασίας στο μάθημα της Γεωγραφίας ή της Ιστορίας μπορεί να εκχωρηθεί στην Ευέλικτη Ζώνη, αν το θέμα που εξετάζεται στην Ευέλικτη Ζώνη είναι πρωτίστως «γεωγραφικό» ή «ιστορικό». Παρομοίως, είναι δυνατόν και ο χρόνος της Ευέλικτης Ζώνης να εκχωρείται για την ολοκλήρωση ενός σχεδίου εργασίας που εκπονείται στο πλαίσιο ενός συγκεκριμένου μαθήματος. Χρειάζεται, βέβαια, προσοχή, ώστε να μην διεξάγονται ταυτόχρονα πολλά σχέδια εργασίας μακράς διάρκειας.

Η. ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Η εφαρμογή της Ευέλικτης Ζώνης προϋποθέτει ασφαλώς τον εξοπλισμό του σχολείου με στοιχειώδη σχολική βιβλιοθήκη και την ύπαρξη επιπρόσθετων χώρων, όπως είναι η αίθουσα πολλαπλών χρήσεων, το εργαστήριο των φυσικών επιστημών και των καλλιτεχνικών μαθημάτων. Την έλλειψη της βιβλιοθήκης μπορεί να καλύψει σε κάποιο βαθμό η πρόσβαση στο διαδίκτυο.

Από τη σύντομη αυτή αναφορά στην Ευέλικτη Ζώνη έγινε σαφές ότι πρόκειται για συλλογικό έργο των στελεχών του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και των συνεργατών του. Ως υπεύθυνος του έργου αναγνωρίζω τη συνεισφορά τους και εκφράζω προς όλους τις θερμές μου ευχαριστίες.

ΜΕΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Η φιλοσοφία και η θεωρητική στήριξη της εισαγωγής της «ευέλικτης ζώνης διαθεματικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων» στο Ωρολόγιο Πρόγραμμα του Δημοτικού Σχολείου προϋποθέτει την εφαρμογή ενεργητικών, συμμετοχικών, συνεργατικών, διεπιστημονικών σχεδίων εργασίας (project). Η έρευνα έχει αποδείξει ότι οι μέθοδοι αυτές ερεθίζουν το ενδιαφέρον των μαθητών, προωθούν τη συνεργασία και καλλιεργούν στους μαθητές - σε όλα τα επίπεδα και φάσεις της μαθησιακής διαδικασίας - τις ειδικές γνώσεις, στάσεις και δεξιότητες που απαιτεί η σημερινή ελληνική κοινωνία.

Ο ρόλος του δασκάλου στην περίπτωση αυτή αποκτά καθοδηγητικό, διαμεσολαβητικό, συμβουλευτικό και υποστηρικτικό χαρακτήρα. Έτσι, ο δάσκαλος, στο πλαίσιο της προετοιμασίας του για μια αποτελεσματικότερη παρέμβασή του στη διδακτική διαδικασία, είναι χρήσιμο να προγραμματίσει εναλλακτικά «σενάρια» σχεδίων εργασίας, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες της τάξης του. Τα σενάρια αυτά αποτελούν μόνο «οδηγό αναφοράς» και όχι υποχρεωτικούς άξονες εργασίας. Οι πρακτικές εφαρμογές Σχεδίων Εργασίας, προϋποθέτουν αφενός μία δυναμική θεώρηση σε όλες τις πλευρές της διδακτικής πράξης, το πολιτιστικό περιβάλλον και την οργάνωση του σχολείου και αφετέρου την αναγνώριση της αξίας, της συνεισφοράς και της δυνατότητας αξιοποίησης των διαφόρων παραδοσιακά διακριτών αντικειμένων / μαθημάτων.

Η μέθοδος Σχεδίων Εργασίας είναι καθαρά μαθητοκεντρική και πραγματοποιείται μέσα σε πλαίσια συλλογικής δράσης των μαθητών. Δηλαδή αφητηρία τους τα Σχέδια Εργασίας έχουν τους προβληματισμούς και τα ενδιαφέροντα μεμονωμένων ατόμων ή του συνόλου της διδακτικής ομάδας. Ο σχεδιασμός των εργασιών γίνεται με ευθύνη της ομάδας και στοχεύει κυρίως στην ολοκλήρωση κάποιου έργου που οδηγεί στη λύση ενός προβλήματος ή στην απάντηση κάποιου ερωτήματος, πάντα, βέβαια, μέσα από βιωματικές δραστηριότητες. Άλλοτε πάλι το κοινό έργο παίρνει τη μορφή εικαστικής σύνθεσης ή χειροπρακτικής κατασκευής. Υπάρχει και η δυνατότητα να τεθεί ο προβληματισμός ως πρόταση εκ μέρους του εκπαιδευτικού, με μοναδικό όμως στόχο την κινητοποίηση της ομάδας.

Βασική προϋπόθεση για τη φάση της οργάνωσης και της υλοποίησης ενός Σχεδίου Εργασίας είναι η ενεργός συμμετοχή όλων των μελών της ομάδας στα πλαίσια της επικοινωνιακής προσέγγισης. Ο ολοκληρωμένος σχεδιασμός είναι δεσμευτικός για την ομάδα και για τούτο απαιτείται η ενεργός συμμετοχή όλων των μελών της ομάδας σε όλη την πορεία διεξαγωγής του σχε-

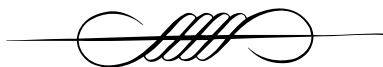
δίου εργασίας. Η μέθοδος αυτή βέβαια θεωρείται μια ανοικτή διαδικασία μάθησης της οποίας τα όρια και οι διαδικασίες της δεν είναι αυστηρά καθορισμένα και που εξελίσσεται ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες και τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων. Κατά την επιλογή των θεμάτων και της μεθοδολογίας επεξεργασίας τους θα πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπόψη και να αξιοποιούνται ανάλογα οι δυνατότητες των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, καθώς και των παιδιών με ιδιαίτερα εθνοτικά, πολιτισμικά, θρησκευτικά, γλωσσικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά, ώστε να συμμετέχουν ενεργά στην όλη διαδικασία.

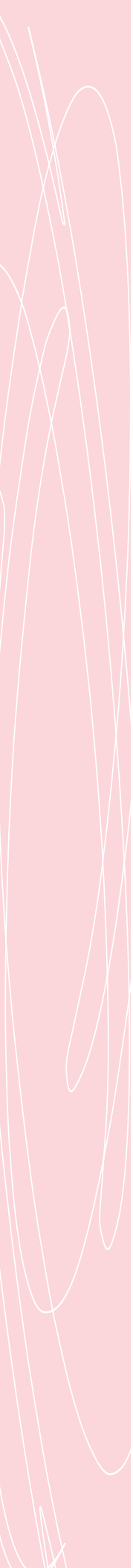
Πιο κάτω παρατίθενται συνοπτικά ορισμένα κοινά στοιχεία που εμφανίζουν συνήθως τα διάφορα παραδείγματα Σχεδίων Εργασίας, τα οποία είναι δυνατόν να ποικίλλουν τόσο ως προς τη χρονική διάρκεια όσο και ως προς την οργάνωση και το περιεχόμενό τους:

- ✓ **Πρωτοβουλία - Πρόταση:** Η επιθυμία ορισμένων ατόμων να ασχοληθούν και να διερευνήσουν ένα συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο, κοινωνικό θέμα, κ.ά. αποτελεί το σημείο εκκίνησης.
- ✓ **Κριτική ανταλλαγή απόψεων σχετικά με την πρωτοβουλία:** Οι συμμετέχοντες συζητούν και ανταλλάσσουν απόψεις σχετικά με την πρόταση, επεξεργάζονται το περιεχόμενό της, τοποθετούνται εκφράζοντας τις ιδέες, τις ανάγκες και τις επιθυμίες τους και καταλήγουν στην υιοθέτηση της πρότασης ή στην ακύρωσή της.
- ✓ **Συλλογική διαμόρφωση πλαισίων δράσης:** Αποφασίζονται και υλοποιούνται με συλλογικές και επικοινωνιακές διαδικασίες ποιος θα συμμετέχει, ποιες δραστηριότητες θα γίνουν, πότε θα ολοκληρωθούν και ποιο αποτέλεσμα αναμένεται να έχουν.
- ✓ **Υλοποίηση του προγράμματος - Εκτέλεση του Σχεδίου Εργασίας:** Οι μαθητές εργαζόμενοι μόνοι τους ή σε ομάδες υλοποιούν τις προγραμματισμένες δραστηριότητες.
- ✓ **Ενδιάμεσα στάδια:**
 - **Διαλείμματα ενημέρωσης:** ανταλλάσσονται πληροφορίες σχετικά με την εξέλιξη της εργασίας, ετοιμάζονται σημειώσεις σχετικά με την πρόοδο των εργασιών και προγραμματίζονται τα επόμενα βήματα. Ταυτόχρονα οι συμμετέχοντες ηρεμούν, σκέφτονται και ανταστοχάζονται.
 - **Διαλείμματα ανατροφοδοτικής ανασκόπησης και συζήτησης των διαπροσωπικών σχέσεων:** Οι συμμετέχοντες αντιμετωπίζουν κριτικά και από απόσταση τις δικές τους ενέργειες με σκοπό να διαπιστώσουν εάν οι αρχές, οι ρόλοι και οι σκοποί που τέθηκαν στον αρχικό προγραμματισμό του Σχεδίου Εργασίας λειτούργησαν αποτελεσματικά, ποιοι ήταν οι πλέον επιτυχημένοι, ποιοι πρέπει να τροποποιηθούν και ποιοι να καταργηθούν.

✓ Περάτωση του Σχεδίου Εργασίας: Επίτευξη των επιδιωκομένων στόχων και παρουσίαση των αποτελεσμάτων της συλλογικής δράσης σε εκδήλωση ή εφαρμογή αυτών στην καθημερινή σχολική ζωή ή στη συμπεριφορά και στη στάση ζωής των συμμετεχόντων. Θεωρείται χρήσιμο να υπάρξει αξιολογική αποτίμηση τόσο του ίδιου του έργου που παρήγαγε η ομάδα εργασίας όσο και του τρόπου με τον οποίο ανέπτυξε τις ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες. Στη φιλοσοφία των Σχεδίων Εργασίας, αλλά γενικότερα και της διαθεματικής προσέγγισης που υλοποιούν, οι ακαδημαϊκές και οι συνεργατικές διαδικασίες που αναπτύσσει η ομάδα, αποκτούν ιδιαίτερη σπουδαιότητα.

Όταν ένα Σχέδιο Εργασίας εφαρμόζει σε μαθητική κλίμακα διαδικασίες ανάλογες με εκείνες των ειδικών, αξιοποιεί τη δυναμική της συνεργαζόμενης μαθητικής ομάδας και υλοποιείται σε ένα κλίμα αποδοχής, ενθάρρυνσης και δημιουργικότητας, όπου ο κάθε μαθητής κατέχει κεντρικό ρόλο σε όλη τη διαδικασία και ο δάσκαλος διευκολύνει, καθοδηγεί και συμβουλεύει, τότε επιτυγχάνεται η απόκτηση της γνώσης και η καλλιέργεια των στάσεων και των δεξιοτήτων που απαιτεί η σημερινή Κοινωνία της Γνώσης και της Πληροφορίας.

**ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ
ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ**

**«ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΠΑΙΔΕΙΑ»**

*** Ομάδα εργασίας:**

** Κων/νος Μουντάκης, Σύμβουλος Παιδαγωγικού Ινστιτούτου*

** Σοφία Γολεγού, Ειδική Πάρεδρος Π.Ι.*

** Έφη Βουζίκα, Εκπαιδευτικός*

**ΤΗΣ ΕΥΕΛΙΚΤΗΣ ΖΩΝΗΣ
ΣΤΙΣ Α΄ ΚΑΙ Β΄ ΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ**

1. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Έννοια - Σκοπός

Η Ολυμπιακή Παιδεία είναι ένα οργανωμένο σύνολο από γνώσεις, δεξιότητες, αξίες και συμπεριφορές που πηγάζουν από τους Ολυμπιακούς Αγώνες και την αθλητική παράδοση και έχουν σκοπό τη σωματική, ψυχική και πνευματική καλλιέργεια των μαθητών και την αρμονική ένταξη τους στην κοινωνία.

Αρχές του Προγράμματος της Ολυμπιακής και Αθλητικής Παιδείας:

1. Η Ολυμπιακή Παράδοση αποτελεί μορφωτική και παιδευτική δύναμη και αγαθό.
2. Η μορφωτική δύναμη της Ολυμπιακής Παιδείας περιλαμβάνει ως κεντρικό θέμα την έννοια της καλοκαγαθίας δηλαδή των αρμονικών σχέσεων με τη σωματική και πνευματική φύση του ανθρώπου, τη συνύπαρξη με άλλους ανθρώπους και μέσα στον κόσμο.
3. Ο αυθορμητισμός, η αμεσότητα, η στρατηγική, η συνύπαρξη, η ελαφρότητα, η ομαδικότητα που σχετίζεται με το παιχνίδι.
4. Η συνάθροιση - συνέλευση που σχετίζεται με τους αγώνες.
5. Η ψυχαγωγία.
6. Η αποδοχή Αθλητικών και Ηθικών Κανόνων.
7. Το μέτρο που εκδηλώνεται στους ίδιους τους αγώνες, στα συναφή έργα αυτών και στην τεχνολογία των αγώνων.
8. Η δημοσιότητα η οποία συγκεντρώνει την επίδειξη, το θεωρό και το θεατή, την εικόνα και την επικοινωνία.

Οι παραπάνω αρχές γίνονται κατανοητές μέσα στον ορίζοντα της δημοκρατίας, της ειρηνικής συνύπαρξης ανθρώπων και λαών και ισόρροπων και ομαλών διανθρώπινων σχέσεων.

Βασικοί **άξονες** της Ολυμπιακής Παιδείας είναι:

- ✓ Η ελεύθερη και συνειδητή ατομικότητα και προσωπικότητα του ανθρώπου.
- ✓ Οι διαπροσωπικές σχέσεις, η κοινωνικότητα, η επικοινωνία, ο διάλογος, η έκφραση και η μάθηση.
- ✓ Το παιχνίδι σε όλες τις μορφές του, ως παιδιά, ψυχαγωγία, διασκέδαση και χαρά.

- ✓ Η κίνηση και η επαφή με τη φύση, την τεχνική, το σχεδιασμό και τον προγραμματισμό.
- ✓ Ο αγώνας σε ολόκληρο το σύγχρονο Ολυμπιακό πρόγραμμα και σε όλες τις φάσεις του, ως προετοιμασία, άσκηση, προπόνηση, συμμετοχή, υποδομή, κανονισμοί και κοινωνική κατανόηση.
- ✓ Η διαλεκτική της θέας στο στάδιο, την τηλεόραση, τον τύπο, τη μόδα, τη διαφήμιση, την τεχνολογία, τη νίκη, την ήττα, την αναγνώριση και την ουτοπία.
- ✓ Οι δυνάμεις της οικονομίας, τεχνολογίας, πολιτικής, επιστήμης και οι Ολυμπιακοί Αγώνες.
- ✓ Οι Ολυμπιακοί Αγώνες και οι πολιτισμοί, οι θρησκείες, ο διάλογος, οι συναντήσεις, η φιλία, η φιλοξενία, η συνεργασία, η αλληλεγγύη και η κατανόηση των λαών.
- ✓ Τα θετικά και αρνητικά φαινόμενα, εμπορευματοποίηση, χορηγοποίηση, επαγγελματοποίηση, βιομηχανοποίηση, γιγαντισμός, πολιτικοποίηση, ολοκληρωτισμός, κριτικές, οι αντιφάσεις στις διεθνείς σχέσεις, η οργάνωση και η διοίκηση, η θρησκεία των μυώνων, η αυτόματη ανθρωπομηχανή.
- ✓ Οι πολικότητες τόπος-οικουμένη, αρχαίο-μοντέρνο, σώμα-πνεύμα, ελευθερία-δεσμεύσεις, ως βάσεις παιδείας και ανθρωπισμού.

2. ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Οι γενικοί στόχοι του προγράμματος είναι:

Γνωστικοί

- ✓ Η γνώση για την αρχαία ελληνική και σύγχρονη ολυμπιακή παράδοση και τον Ολυμπιακό Πολιτισμό.
- ✓ Η κατανόηση της αισθητικής αξίας της τέχνης που έχει πηγή έμπνευσης τους Ολυμπιακούς Αγώνες και γενικά τον αθλητισμό.

Κοινωνικών Δεξιοτήτων

- ✓ Η ανάπτυξη της επικοινωνίας με τους συναθλητές, προπονητές, διαιτητές, αντιπάλους, δημοσιογράφους, θεατές και με άτομα άλλης εθνικότητας και εν γένει πολιτισμού.
- ✓ Η καλλιέργεια της σωματικής και πνευματικής ενότητας.

- ✓ Η καλλιέργεια των δεξιοτήτων και των ιδιαίτερων ταλέντων των νέων.
- ✓ Η ανάπτυξη κριτικής σκέψης απέναντι σε αρνητικά κοινωνικά φαινόμενα, όπως είναι η βία, η χυδαιολογία, η καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κ.ά.
- ✓ Η εξέλιξη των νέων ως προσώπων, σύμφωνα με τις κατηγορίες του ωραίου, του καλού, του δικαίου, του αληθινού και του ελεύθερου.

Σωματικών - Κινητικών Δεξιοτήτων

- ✓ Η καλλιέργεια των κινητικών – αθλητικών δεξιοτήτων και των ιδιαίτερων αθλητικών ταλέντων των νέων.
- ✓ Η μύηση σε μη διαδεδομένα στη χώρα μας Ολυμπιακά Αθλήματα και Αγώνισματα.

Στάσεων

- ✓ Η συμμετοχή των νέων στην αρχαία ελληνική και σύγχρονη ολυμπιακή παράδοση.
- ✓ Η συμμετοχή των νέων στον Ολυμπιακό Πολιτισμό όπως αυτός εμφανίζεται: α) στον τόπο, στην υποδομή, στη φύση, β) στη συμμετοχή, γ) στο σώμα, δ) στην κίνηση, ε) στο παιχνίδι, στ) στον αγώνα, ζ) στις αρχές, η) στο θέαμα, θ) στο νόημα, ι) στο διάλογο.

3. ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Θέματα τα οποία μπορούν να αναπτυχθούν στο πλαίσιο του προγράμματος είναι:

1. Αθλητισμός χθες και σήμερα.
2. Αρχαίοι Ολυμπιακοί Αγώνες.
3. Σύγχρονοι Ολυμπιακοί Αγώνες

4. Ολυμπιακοί Αγώνες χθες και σήμερα.
5. Μύθος και Ολυμπιακοί Αγώνες.
6. Ευ αγωνίζεσθαι.
7. Τίμιο και Δίκαιο παιχνίδι.
8. Ολυμπιακοί αγώνες, μήνυμα φιλίας από την αρχαιότητα έως σήμερα.
9. Ο κότινος της νίκης.
10. Ολυμπιακό κίνημα - κίνημα ειρήνης.
11. Ολυμπιακοί Αγώνες - Εκεχειρία.
12. Αθλούμαι - παίζω - χαίρομαι – ονειρεύομαι.
13. Εγώ - εσύ - όλοι μαζί.
14. Αθήνα 2004 - Η Ολυμπιάδα της χαράς.
15. Αθήνα 2004 - Η μεγάλη γιορτή όλου του κόσμου.
16. Αθήνα 2004 - Η νέα πρόκληση.
17. Η ωφέλεια της Άσκησης.
18. Ολυμπιακοί Αγώνες-Περιβάλλον, ποιότητα ζωής
19. Ολυμπιακά Αθλήματα.
20. Ολυμπιονίκες Αθλητές - ήρωες.
21. Ολυμπιακά Σύμβολα.
22. Νίκη - Ήττα.

Μπορεί να αναπτυχθεί και οποιοδήποτε άλλο θέμα σχετικό με το πρόγραμμα, ανάλογα με το ενδιαφέρον των μαθητών.

4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Οι μέθοδοι διδασκαλίας που προτείνονται για την υλοποίηση του προγράμματος πρέπει:

- ✓ Να είναι εύκολες στην υλοποίησή τους.
- ✓ Να υπηρετούν τους στόχους που έχουν τεθεί.
- ✓ Να απευθύνονται στο γνωστικό, διανοητικό και συναισθηματικό επίπεδο των μαθητών.
- ✓ Να διευκολύνουν τη συνεργασία εκπαιδευτικών-μαθητών.

Για αυτούς τους λόγους εκτός από τις παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας (διαλέξεις, προβολή διαφανειών, προβολή βιντεοταινιών, προβολή σλάιτς, προβολή CD/ROM, χάρτες, προπλάσματα, εικόνες, διαγράμματα), προτείνονται και μέθοδοι μαθητοκεντρικές.

Οι μαθητοκεντρικές μέθοδοι δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές να λειτουργήσουν ομαδικά, να πάρουν πρωτοβουλίες, να αναλάβουν υπευθυνότητες και να παίξουν ενεργητικό ρόλο στη διαδικασία της μάθησης, με καταιγισμό ιδεών, παιχνίδια ρόλων, παιδαγωγικά παιχνίδια, καλλιτεχνική δημιουργία, αθλητικές δραστηριότητες, ενασχόληση με αθλητικά θέματα, ασκήσεις ελεύθερου συνειρμού, οραματισμό, επισκέψεις στο περιβάλλον, (φυσικό και κοινωνικό-έρευνα πεδίου). Οι μέθοδοι που θα χρησιμοποιήσουμε πρέπει να δίνουν τη δυνατότητα στους μαθητές να προβληματίζονται να αναπτύσσουν τις γνώσεις τους, να συμπεραίνουν, να διατυπώνουν και να αιτιολογούν τις απόψεις τους.

Η θεωρία και η πράξη πρέπει να συμπορεύονται. Πρέπει να δημιουργούνται κατάλληλες συνθήκες, ώστε να γίνεται διερεύνηση θεμάτων και ανακάλυψη. Οι στρατηγικές αυτές συνθέτουν διαδικασίες μετρήσεων, ταξινόμησης, παρατήρησης, διερεύνησης, πρόβλεψης, εύρεσης χρονικών σχέσεων, σύγκρισης γεγονότων, επίλυσης προβλημάτων, γνωστικών συγκρούσεων, παρατήρησης κ.ά .

Σημαντικό είναι οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές να διαμορφώνουν από κοινού το πλαίσιο δράσης. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού πρέπει να είναι καθοδηγητικός-συμβουλευτικός, ενώ το κέντρο βάρους μετατίθεται στους μαθητές και στη συλλογική μορφή εργασίας.

Σημαντική θεωρείται η συνεργασία με άλλους εκπαιδευτικούς, με ειδικούς επιστήμονες, με εξωσχολικούς φορείς και με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων.

Μεθοδολογικές προσεγγίσεις οι οποίες ικανοποιούν τα παραπάνω είναι:

Η μέθοδος project, η ομαδοσυνεργατική μέθοδος και η μέθοδος της αλληλοδιδασκαλίας.

5. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ομαδοσυνεργατική μέθοδος.

Η μέθοδος που ενδείκνυται για την ανάπτυξη του προγράμματος Ολυμπιακής Παιδείας, είναι η ομαδοσυνεργατική μέθοδος. Η παιδαγωγική αυτή διαδικασία μάθησης χρησιμοποιείται από τους παιδαγωγούς από τις αρχές του 20ου αιώνα.

Το σημαντικό σ' αυτή τη μέθοδο είναι, ότι οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές συμμετέχουν ισότιμα και διαμορφώνουν από κοινού το πλαίσιο δράσης. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι καθοδηγητικός - συμβουλευτικός, ενώ το κέντρο βάρους μετατίθεται στους μαθητές και στη συλλογική μορφή εργασίας.

Επιλέγεται η μέθοδος αυτή, διότι είναι βιωματική, ενεργητική, συνεργατική, διεπιστημονική και ανοικτή στην κοινωνία.

Η μέθοδος αναπτύσσεται σε 4 φάσεις:

1η φάση: Προβληματισμός: Η φάση αυτή περιλαμβάνει την επιλογή του θέματος, ανάλυση σκοπών και στόχων, χρονοδιάγραμμα, την ευαισθητοποίηση των μαθητών και τη διερεύνηση του θέματος.

2η φάση: Προγραμματισμός διδακτικών ενοτήτων: Στη φάση αυτή γίνεται χωρισμός σε ομάδες και η κάθε ομάδα αναλαμβάνει δραστηριότητες. Ορίζεται η μεθοδολογία με την οποία θα εκπονηθεί το πρόγραμμα και το περιβάλλον στο οποίο θα διεξαχθούν οι δραστηριότητες.

3η φάση: Διεξαγωγή – υλοποίηση δραστηριοτήτων: Στη φάση αυτή υλοποιούνται οι προγραμματισμένες δραστηριότητες σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα. Ξεκινάμε με συλλογή πληροφοριών. Οι μαθητές δουλεύουν ατομικά ή σε μικρές ομάδες ή όλοι μαζί. Ο εκπαιδευτικός είναι κοντά τους για να λύσει τυχούσες απορίες, να ενθαρρύνει, να βοηθήσει και να κρατάει έντονο το ενδιαφέρον των μαθητών. Γίνεται ταξινόμηση και σύνθεση εργασιών. Τέλος γίνεται η παρουσίαση της εργασίας στο σχολείο και στο κοινό.

4η φάση: Αξιολόγηση Προγραμμάτων: Η αξιολόγηση γίνεται κατά τη διάρκεια της εργασίας, στο τέλος του προγράμματος, προφορικά με συζήτηση και γραπτά με ερωτηματολόγια. Στη φάση αυτή γίνεται από κοινού αξιολόγηση της εργασίας για το κατά πόσο επιτεύχθηκαν οι στόχοι, πώς κύλησε η εργασία, γίνεται εντοπισμός λαθών, καταγράφεται το γνωστικό και βιωματικό υλικό που κατακίθη και καταγράφονται τα αποτελέσματα. Τόσο η ετεροαξιολόγηση, όσο και η

αυτοαξιολόγηση γίνονται με θετικό τρόπο και στοχεύει στην πρόοδο και τη βελτίωση της εργασίας. Στην τελική αξιολόγηση μας ενδιαφέρει το κατά πόσο οι γνώσεις και οι εμπειρίες, που αποκτήθηκαν, διαμόρφωσαν καινούργιες αξίες και συμπεριφορές και άλλαξαν παλαιότερες αρνητικές στάσεις των μαθητών και των εκπαιδευτικών.

Στην πορεία των εργασιών παρεμβάλλονται διαλείμματα ανατροφοδότησης. Σημαντική θεωρείται η συνεργασία του εκπαιδευτικού Φυσικής Αγωγής με τον εκπαιδευτικό της τάξης και με τους εκπαιδευτικούς των άλλων ειδικοτήτων (Καλλιτεχνικών , Αγγλικής, Μουσικής), με τον Διευθυντή του σχολείου, με ειδικούς επιστήμονες, με εξωσχολικούς αθλητικούς φορείς, με την τοπική αυτοδιοίκηση και με το σύλλογο γονέων και κηδεμόνων.

6. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Πρόγραμμα «Ολυμπιακή Παιδεία»

1η φάση: Προβληματισμός

- Συμπλήρωση αρχικού ερωτηματολογίου αξιολόγησης από τους μαθητές.
- Μουσικοκινητικό Παιχνίδι γνωριμίας με μπάλα.

Χώρος: αίθουσα πολλαπλών χρήσεων ή γυμναστήριο.

Οι μαθητές και ο εκπαιδευτικός κινούνται στο χώρο με το ρυθμό της μουσικής. Με το σταμάτημα της μουσικής ο εκπαιδευτικός ο οποίος έχει στα χέρια του την μπάλα αναφέρει το όνομά του, το αγαπημένο του άθλημα και ότι άλλο επιθυμεί για τον εαυτό του. Αρχίζει να παίζει πάλι η μουσική και οι μαθητές χορεύουν στο ρυθμό της. Με το απότομο σταμάτημα της μουσικής ο εκπαιδευτικός πετά την μπάλα σε έναν μαθητή ο οποίος με τη σειρά του λέγει το όνομά του , το αγαπημένο του άθλημα και ότι άλλο επιθυμεί για τον εαυτό του. Συνεχίζεται κατά τον ίδιο τρόπο η διαδικασία ώστε όλοι οι μαθητές να πάρουν το λόγο.

- Ενημέρωση των μαθητών για το νόημα, τις αρχές, το σκοπό και τους στόχους του προγράμματος.
- Επιλογή θέματος.

Οι μαθητές προτείνουν διάφορα θέματα τα οποία επιθυμούν να επεξεργαστούν και ο εκπαιδευτικός τα καταγράφει στον πίνακα. Τελικά μετά από διάλογο επιλέγεται το θέμα.

Θέμα: Αθλούμαι - παίζω - χαίρομαι – ονειρεύομαι

ΣΚΟΠΟΣ: Η σωματική και η ψυχική καλλιέργεια των μαθητών και η αρμονική ένταξή τους στην κοινωνία.

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΤΟΧΟΙ

Γνωστικοί: Επιδιώκουμε οι μαθητές:

- ✓ Να γνωρίσουν στοιχεία της κίνησης, της άσκησης και του ρυθμού.
- ✓ Να ονομάσουν και να περιγράψουν τα διάφορα αθλήματα.
- ✓ Να γνωρίσουν το σώμα τους.

Δεξιότητων: Επιδιώκουμε οι μαθητές:

- ✓ Να χρησιμοποιούν το σώμα τους μέσα στο χώρο και στο ρυθμό.
- ✓ Να αναπτύξουν τη δημιουργικότητά τους και τη φαντασία τους.
- ✓ Να ενισχύσουν δεσμούς φιλίας και συνεργασίας σύμφωνα με τις αρχές της Ολυμπιακής παράδοσης.

Στάσεων: Επιδιώκουμε οι μαθητές:

- ✓ Να σέβονται και να συνεργάζονται με τους συμπαίκτες τους και τους αντιπάλους.
- ✓ Να αποκτήσουν θετική στάση απέναντι στον αθλητισμό μέσω του παιχνιδιού.
- ✓ Να διασκεδάσουν, να χαρούν, να ονειρευτούν, να εκφραστούν, μέσα από το παιχνίδι.
- Ευαισθητοποίηση: Σύντομη παρουσίαση της ιστορίας του αθλητισμού από την προϊστορική εποχή έως και σήμερα με φωτογραφίες και διαφάνειες, από τον εκπαιδευτικό Φυσικής Αγωγής. Η ευαισθητοποίηση των μαθητών γίνεται με έντυπο, οπτικοακουστικό και ηλεκτρονικής μορφής υλικό.
- Διεύρυνση του θέματος: Μετά από τον καταγισμό ιδεών, όπου όλοι οι μαθητές λένε όποια θεματική ενότητα τους έρχεται στο μυαλό σχετική με το θέμα, καταγράφονται όλες οι απόψεις.
- Εντοπισμός ενοτήτων: Αφού ταξινομηθούν οι ιδέες ακολουθεί συζήτηση για κάθε κατηγορία και οι μαθητές αποφασίζουν για το ποια ενότητα επιθυμούν να εξερευνήσουν. Οι ενότητες που τελικά οι μαθητές επέλεξαν είναι: α) «Αθλούμαι», β) «Παίζω», γ) «Χαίρομαι», δ) «Ονειρεύομαι».

2η φάση: Προγραμματισμός διδακτικών ενοτήτων

- Οι μαθητές χωρίζονται σε 4 ή 5 ομάδες των 5 ή 6 ατόμων . Η κάθε ομάδα αναλαμβάνει να μελετήσει το θέμα της: **Ομάδα Α:** «Αθλούμαι», β) **Ομάδα Β:** «Παίζω», γ) **Ομάδα Γ:** «Χαίρομαι», δ) **Ομάδα Δ:** «Ονειρεύομαι».
- Μεθοδολογία: Οι μαθητές ενημερώνονται για τον τρόπο με τον οποίο θα εξερευνήσουν το θέμα τους. Αναλύεται η ομαδοσυνεργατική μέθοδος, με απλά λόγια ώστε να γίνει κατανοητή από τους μαθητές.
- Ανάλυση δραστηριοτήτων - Αναλύονται και οργανώνονται οι δραστηριότητες της κάθε ομάδας και οι κοινές δραστηριότητες.
- Ενημέρωση του Συλλόγου Διδασκόντων για το πρόγραμμα.
- Ενημέρωση του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων για το πρόγραμμα.
- Σύσταση σχολικής επιτροπής φιλάθλου πνεύματος
- Σύσταση σχολικής επιτροπής για τη διάδοση της Ολυμπιακής Παιδείας.

3η φάση: Διεξαγωγή – υλοποίηση δραστηριοτήτων

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

1η Ενότητα

- Προβολή βιντεοταινίας με θέμα: «Κόμικς και Ολυμπιακοί Αγώνες».
- Κάποιος γονέας της τάξης κατασκευάζει 4 ταμπλό, ένα για κάθε ομάδα.
- Ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων, δωρίζει στους μαθητές καπελάκια και μπλουζάκια που αναγράφουν το όνομα του σχολείου και το όνομα της ομάδας («Ομάδα Ολυμπιακής Παιδείας»).
- Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, εφημερίδων, περιοδικού τύπου, πολυμέσων και συλλογή φωτογραφιών και άλλων στοιχείων με θέματα:
 - ✓ "Αθλητές – Αθλήτριες – Ολυμπιονίκες (Ομάδα Α).
 - ✓ «Παιχνίδια στην Αρχαία Ελλάδα» (Ομάδα Β).
 - ✓ «Χαρά – ψυχαγωγία και Ολυμπιακοί Αγώνες» (Ομάδα Γ).
 - ✓ «Ονειρεύομαι την Ολυμπιάδα της Αθήνας το 2004» (Ομάδα Δ).
- Αξιολόγηση του υλικού της ενότητας - Παρουσίαση του υλικού που βρήκε η κάθε ομάδα στις υπόλοιπες.

- Κατασκευή κολάζ με τις φωτογραφίες που επέλεξε η κάθε ομάδα με τα θέματα που προαναφέρθηκαν και τοποθέτηση αυτών πάνω στα ταμπλό.
- Ζωγραφική – Οι μαθητές ζωγραφίζουν αθλητές να αγωνίζονται σε στάδια, παιδιά να παίζουν στην αυλή του σχολείου οποίο παιχνίδι επιθυμούν, πώς ονειρεύονται τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004. Οι ζωγραφιές της κάθε ομάδας τοποθετούνται στο αντίστοιχο ταμπλό.
- Επίδειξη Ολυμπιακού ομαδικού αθλήματος από αθλητές - μαθητές των μεγαλύτερων τάξεων του σχολείου στους μικρούς μαθητές, της ομάδας ή της τάξης.
- Ανά δύο οι ομάδες παίζουν στην αυλή του σχολείου ή σε κοντινό αθλητικό κέντρο ένα Ολυμπιακό ομαδικό άθλημα που επέλεξε η πλειοψηφία των μαθητών των ομάδων.

2η ενότητα

- Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, εφημερίδων, περιοδικού τύπου, πολυμέσων, συλλογή φωτογραφιών και άλλων στοιχείων με θέματα:
 - ✓ «Αθλήματα και αφίσες των Σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων» (Ομάδα Α)
 - ✓ «Παραδοσιακά Παιχνίδια της Ελλάδας» (Ομάδα Β). Πληροφορίες για το θέμα αυτό μπορούν οι μαθητές να πάρουν από τον παππού, την γιαγιά, τους γονείς ή φίλους.
 - ✓ «Πώς θα είναι η Αθήνα το 2004» (Ομάδα Δ).
- Αξιολόγηση του υλικού της ενότητας - Παρουσίαση του υλικού που βρήκε η κάθε ομάδα στις υπόλοιπες.
- Κατασκευή κολάζ με τις φωτογραφίες που επέλεξε η κάθε ομάδα με τα θέματα που προαναφέρθηκαν και τοποθέτηση αυτών πάνω στα ταμπλό.
- Ζωγραφική με θέμα : «Είμαι χαρούμενος όταν αθλούμαι» (Ομάδα Γ) . Παράδειγμα: Οι μαθητές ζωγραφίζουν τον εαυτό τους και τους φίλους τους να παίζουν και να γυμνάζονται με το αγαπημένο τους άθλημα. Η Ομάδα Γ τοποθετεί τα έργα της στο ταμπλό της.
- Εκμάθηση παραδοσιακών παιχνιδιών (Μπορεί να γίνει από τον εκπαιδευτικό, από κάποιο μαθητή μεγαλύτερης τάξης, ή καλούμε κάποιο παππού κάποιου μαθητή στην τάξη ώστε να εξηγήσει αυτός στα παιδιά τα παιχνίδια που έπαιζε όταν ήταν μικρός)
- Ανά δύο οι ομάδες μεταξύ τους παίζουν παραδοσιακά ελληνικά παιχνίδια.
- Λογοτεχνία – ποίηση.
 - ✓ Οι μαθητές γράφουν το δικό τους ποίημα ή τη δική τους ιστορία με θέματα : «Αθλητής-ήρωας», (Ομάδα Α).

- ✓ «Η αξία του Αθλητισμού», (Ομάδα Β).
- ✓ «Αθήνα 2004 - η Ολυμπιάδα της χαράς», (Ομάδα Γ).
- ✓ «Πόλεμος και Ειρήνη», (Ομάδα Δ).
- Θεατρικό παιχνίδι
Δραματοποίηση της ιστορίας ή του ποιήματος που η κάθε ομάδα δημιούργησε.
- Το βιβλίο με τους πνευματικούς θησαυρούς. Κάποιος γονέας ή ο εκπαιδευτικός κατασκευάζει ένα κουτί σε μορφή βιβλίου όπου μέσα του οι μαθητές τοποθετούν τα ποιήματα και τα λογοτεχνήματά τους.
- Διοργάνωση φιλικού αγώνα ομαδικού αθλήματος στο σχολείο μας, με την Α΄ ή Β΄ τάξη του σχολείου που συστεγαζόμαστε. Μετά το τέλος του αγώνα τα δύο τμήματα μαζί με τους εκπαιδευτικούς Φυσικής Αγωγής συζητούν για τη συμπεριφορά των παικτών των δύο ομάδων, των γυμναστών που εκτελούσαν χρέη προπονητή και των διαιτητών τους οποίους ανέλαβαν να κάνουν μαθητές μεγαλύτερης τάξης του σχολείου. Στο τέλος χαρίζουμε στη φιλοξενούμενη ομάδα το μπλουζάκι και το καπελάκι της ομάδας μας.

3η Ενότητα

- Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, εφημερίδων , περιοδικού τύπου, πολυμέσων, συλλογή φωτογραφιών και άλλων στοιχείων με θέμα:
 - ✓ «Παιχνίδια όλου του κόσμου» (Ομάδες Α και Β).
- Αξιολόγηση και παρουσίαση του υλικού που βρήκαν οι Ομάδες Α και Β, στις υπόλοιπες ομάδες.
- Κατασκευή κολάζ με τις φωτογραφίες που επέλεξαν οι Ομάδες Α και Β και τοποθέτηση αυτών πάνω στα ταμπλό.
- Η κάθε ομάδα παίζει από ένα παιχνίδι
 - ✓ Παιχνίδι "Τα αγάλματα": Οι μαθητές χωρισμένοι σε 4 ομάδες παίζουν το γνωστό παιχνίδι με τη μουσική. Στο σταμάτημα της μουσικής οι μαθητές σχηματίζουν κάθε φορά και ένα διαφορετικό Ολυμπιακό Άθλημα (Ομάδα Α).
 - ✓ Παιχνίδι από την Αυστραλία (Ομάδα Β).
 - ✓ Παιχνίδι " Μουσικές καρέκλες": Οι μαθητές παίζουν το γνωστό παιχνίδι . Με το σταμάτημα της μουσικής κάθονται όλοι στις καρέκλες . Αμέσως μετά αφαιρείται μία καρέκλα, οι μαθητές όμως παραμένουν οι ίδιοι (Στόχος: στο τέλος του παιχνιδιού όλοι οι μαθητές να μπορέσουν να καθίσουν στον ελάχιστο αριθμό καθισμάτων. Δίνουμε έμφαση στη συνε-

γασία και στην αλληλοβοήθεια) (Ομάδα Γ).

- ✓ Παιχνίδι από την Κίνα (Ομάδα Δ).

Αν στο τμήμα μας έχουμε μαθητές από ξένα κράτη, μπορούν αυτά τα παιδιά να δείξουν στα υπόλοιπα τα παραδοσιακά παιχνίδια του τόπου τους και μετά όλοι οι μαθητές να τα παίξουν.

➤ Κατασκευή των Ολυμπιακών Κύκλων με διάφορα υλικά που η εκπαιδευτικός των καλλιτεχνικών υποδεικνύει (Ομάδες Γ και Δ).

➤ Θεατρικό παιχνίδι – Αυτοσχεδιασμός με μουσική με θέμα: «Τα χρώματα των 5 κύκλων».

➤ Οι 12 άθλοι του Ηρακλή. Μετά από μια σύντομη παρουσίαση του κάθε άθλου με εικόνες και διαφάνειες, οι μαθητές αναπαριστούν αυτόν και παίζουν αυτοσχεδιάζοντας θεατρικό παιχνίδι. Στο τέλος των 12 άθλων ο Ηρακλής για να ευχαριστήσει τους θεούς διοργανώνει Ολυμπιακούς Αγώνες προς τιμή τους.

➤ Κατασκευή του λευκώματος Ολυμπιακής Παιδείας.

Καθ' όλη τη διάρκεια της εργασίας κάποιος γονέας ή εκπαιδευτικός φωτογραφίζει κάθε δραστηριότητα των μαθητών όλων των ομάδων. Με τις φωτογραφίες που επιλέγονται ύστερα από συζήτηση μαθητών - γονέων - εκπαιδευτικών φτιάχνουμε το λεύκωμα της Ολυμπιακής Παιδείας. Μαθητές, εκπαιδευτικοί ή γονείς με ιδιαίτερο καλλιτεχνικό ταλέντο, αναλαμβάνουν το αισθητικό μέρος του λευκώματος.

➤ Προετοιμασία αθλητικών και πολιτισμικών εκδηλώσεων που θα παρουσιαστούν με το τέλος του προγράμματος στο κοινό.

4η Ενότητα:

➤ Συγκέντρωση όλου του υλικού που έχουν μαζέψει οι ομάδες. Ταξινόμηση και αξιολόγηση αυτού. Σύνθεση της εργασίας.

➤ Παρουσίαση της εργασίας στο κοινό.

- **Αθλητική εκδήλωση:** Τρίαθλο Α΄ και Β΄ τάξεων, με στοιχεία αναπαράστασης αφής της Ολυμπιακής φλόγας και έναρξης Ο.Α

(α) Παίκτης - διαιτητές - γραμματεία, μπορεί να είναι όλοι μεγαλύτεροι μαθητές,

(β) Ο εκπαιδευτικός Φυσικής Αγωγής διαμορφώνει το Τρίαθλο ανάλογα με τις ικανότητες και το ενδιαφέρον των μαθητών. Π.χ. άλμα σε μήκος χωρίς φόρα, δρόμος 60 μέτρων, ρίψη με μπαλάκι).

- **Έκθεση ζωγραφικής, φωτογραφίας και χειροτεχνημάτων,** που ετοίμασαν οι μαθητές

κατά τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος.

- **Θεατρική παράσταση με θέμα:** «Οι 12 Άθλοι του Ηρακλή».

4η φάση: Αξιολόγηση Προγραμμάτων

- Συμπλήρωση τελικού ερωτηματολογίου αξιολόγησης από τους μαθητές .
- Στατιστική επεξεργασία αρχικού και τελικού ερωτηματολογίου αξιολόγησης από τον εκπαιδευτικό.
- Έκθεση αξιολόγησης του προγράμματος από τον εκπαιδευτικό.

6. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ίδρυμα Ολυμπιακής και Αθλητικής παιδείας:

Οδηγός Ολυμπιακής και Αθλητικής Παιδείας για τον Εκπαιδευτικό.

Εκδοτική Αθηνών: Ολυμπιακοί Αγώνες στην Αρχαία Ελλάδα.

Μουρατίδης Γ. : Ο καλός και δίκαιος αγώνας.

Μουρατίδης Γ.: Οι Αρχαίοι Ολυμπιακοί Αγώνες (για παιδιά).

Υφυπουργείο Αθλητισμού, Γενική Γραμματεία Αθλητισμού:

Ελληνικός Αθλητισμός

Σιαδάς.

Λινάρδος Π.: Από το όραμα στην πράξη

1. ΤΙΤΛΟΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΗΔΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΕΙ

α. Από τα ΣΕΠΠΕ

«Εισαγωγή της Ολυμπιακής και Αθλητικής Παιδείας στα σχολεία»

Το πρόγραμμα αυτό υλοποιήθηκε από τον Τομέα Φυσικής Αγωγής του Π.Ι., στο πλαίσιο του έργου ΣΕΠΠΕ κατά το σχολικό έτος 1998 - 1999, σε 30 Δημοτικά Σχολεία της χώρας στην ΣΤ΄ τάξη.

«ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΧΜΗ ΣΤΟ ΕΥΡΩ»

* Ομάδα εργασίας:

012345678900

* Γ. Τύπας, Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

* Π. Καπίδης, Εκπαιδευτικός

* Αν. Μελίστα, Εκπαιδευτικός

* Αγ. Παύλου, Εκπαιδευτικός

Ενα από τα ενδεικτικώς προτεινόμενα προγράμματα, που ο εκπαιδευτικός έχει τη διακριτική ευχέρεια να επιλέξει και να υλοποιήσει, στα πλαίσια της πιλοτικής εφαρμογής της ευέλικτης ζώνης, είναι και το ευρώ, ή καλύτερα το πρόγραμμα με τίτλο: «Από τη δραχμή στο ευρώ».

Η παρουσίαση εστιάζεται σε πέντε σημεία:

- ✓ στο σκοπό και τους στόχους του προγράμματος
- ✓ στην αναγκαιότητά του
- ✓ στη δομή και το περιεχόμενο του διδακτικού υλικού
- ✓ στον τρόπο διδακτικής αξιοποίησής του
- ✓ στην αξιολόγησή του.

Πριν γίνει παρουσίαση των παραπάνω, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι το συγκεκριμένο πρόγραμμα αξιοποιεί το διδακτικό υλικό «Από τη δραχμή στο ευρώ» το οποίο απευθύνεται στους μαθητές της Δ΄, Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης του δημοτικού σχολείου. Ακούγοντας τον τίτλο του προγράμματος διαμορφώνεται στο νου μας μία τεχνοκρατική αντίληψη στην οποία φαίνεται να προέχει η οικονομική διάσταση. Αναλύοντας και εμβαθύνοντας στη δομή και στο περιεχόμενό του ανακαλύπτουμε ότι είναι πρόγραμμα διαθεματικό, παρουσιάζει δηλαδή το ευρώ μέσα από πολλές διαστάσεις: την οικονομική, την πολιτική, την πολιτιστική, την κοινωνική, την αισθητική κ.ά., και κυρίως προσφέρεται για διεπιστημονική προσέγγιση. Ο εκπαιδευτικός αξιοποιεί και διευρύνει τη μάθηση σε σχέση με διδακτικά αντικείμενα, όπως Ιστορία, Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, Γεωγραφία, Γλώσσα, Οικονομία, Μελέτη Περιβάλλοντος και Μαθηματικά.

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Σκοπός του προγράμματος είναι να μάθουν οι μαθητές -μέσω της πρόσληψης, της ανάλυσης και της επεξεργασίας της πληροφορίας, της δραστηριοποίησης και της κατανόησης-, για το ευρώ και τις συμπληρωματικές και παραπληρωματικές ως προς αυτό έννοιες, δίνοντας έμφαση στη χρηστική και λειτουργική διάστασή του καθώς και στη διαμόρφωση κριτικής στάσης προσέγγισης, όσον αφορά στις συνέπειες και τις επιδράσεις του. Πιο συγκεκριμένα, επιδιώκουμε οι μαθητές να:

- ✓ αποκτήσουν γνώσεις για το νέο νόμισμα και για θέματα που σχετίζονται άμεσα μαζί του, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση και η ιστορία του νομίσματος,
- ✓ προσεγγίσουν το θέμα του ευρώ διαθεματικά, να ασχοληθούν δηλαδή με την οικονομική, πολιτική, ιστορική, πολιτιστική, κοινωνική και αισθητική διάσταση του νομίσματος,
- ✓ συνδέσουν την έννοια του κοινού νομίσματος για τους λαούς με τη διαμόρφωση κοινής συνείδησης,
- ✓ αναπτύξουν γλωσσική ικανότητα, με τη σωστή χρήση εννοιών που συμβάλλουν στη διαμόρφωση ενός κοινού και αποτελεσματικού κώδικα επικοινωνίας και τη υλοποίηση της μετασχηματιστικής δύναμης του λόγου,
- ✓ εξοικειωθούν με τον ομαδοσυνεργατικό τρόπο εργασίας,
- ✓ αποκτήσουν ερευνητική διάθεση μέσα από συγκεκριμένες μαθησιακές δραστηριότητες,
- ✓ διαμορφώσουν κριτική στάση ως προς τη χρήση του ευρώ.

Η πλήρης ένταξη της χώρας μας στην Οικονομική Νομισματική Ένωση συνιστά μία πραγματικότητα η οποία θα έχει και πρακτικές συνέπειες, δηλαδή θα επηρεάσει, εκτός των άλλων, την καθημερινή ζωή της οικογένειας των μαθητών. Κρίνεται λοιπόν αναγκαίο, οι μαθητές να αποκτήσουν εκείνες τις γνώσεις και δεξιότητες που θα τους επιτρέψουν να κατανοήσουν καλύτερα τις διαδικασίες, τις οποίες θα κληθούν να κάνουν στο άμεσο μέλλον και να εξοικειωθούν με τη χρήση ενός νέου νομίσματος, του ευρώ, ώστε να μην υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις στην καθημερινή ζωή τη δική τους και των μελών της οικογενείας τους.

ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ **ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ**

Το διδακτικό υλικό αποτελείται από:

- ✓ το βιβλίο για το μαθητή
- ✓ το τετράδιο εργασιών για το μαθητή και
- ✓ οδηγίες για το δάσκαλο.

➤ Το βιβλίο για το μαθητή

Το βιβλίο για το μαθητή περιλαμβάνει τρεις ενότητες, οι οποίες παρουσιάζονται περιληπτικά.

ΕΝΟΤΗΤΑ Α. :

Τα νομίσματα στον ελλαδικό χώρο από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα.

Στόχος της ενότητας αυτής είναι να κατανοήσουν οι μαθητές την αναγκαιότητα της ανταλλαγής προϊόντων και την αναγκαιότητα ύπαρξης νομίσματος. Οι μαθητές θα καταλήξουν σε συμπεράσματα για την εξέλιξη της μορφής των νομισμάτων διαχρονικά. Οι εικόνες των νομισμάτων διαφόρων εποχών θα διευκολύνουν τους μαθητές στην παρατήρηση και την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με το υλικό, τη μορφή (σχέδια) και το μέγεθος των νομισμάτων. Κατάληξη αυτής της σύντομης ιστορικής αναδρομής είναι η καθιέρωση της δραχμής, ως το επίσημο νόμισμα του ελληνικού κράτους.

Η μελέτη των ελληνικών κερμάτων και χαρτονομισμάτων που κυκλοφορούν σήμερα θα βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν τους συμβολισμούς των σχεδίων και των εικόνων πάνω σε αυτά, καθώς και τη σημασία των αριθμητικών και των άλλων ενδείξεων. Επειδή τα κέρματα και τα χαρτονομίσματα δεν είναι παρά ένας τύπος νομίσματος, θεωρείται σκόπιμο να αναφερθούν από το δάσκαλο με συντομία και άλλες μορφές χρήματος που κυκλοφορούν σήμερα, όπως οι κάρτες, οι επιταγές, τα εμβάσματα, οι συναλλαγματικές.

ΕΝΟΤΗΤΑ Β: Η Ευρωπαϊκή και Νομισματική Ένωση.

Το ευρώ δεν μπορεί να διαχωριστεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το να καταλάβουν οι μαθητές το ευρώ σημαίνει να καταλάβουν το “είναι” και το “γιατί” της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με τη βοήθεια του χάρτη της Ευρώπης ή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο δάσκαλος θα παρουσιάσει την ίδρυση, την εξέλιξη και τους σκοπούς της, οι οποίοι βασίζονται στις ιδέες του να μοιράζεσαι και να ανταλλάσσεις, έννοιες οικείες στους μαθητές. Άλλωστε οι μαθητές από την Δ΄ τάξη γνωρίζουν ότι η πρώτη μορφή ένωσης ή ομοσπονδίας αποτελούσαν οι αμφικτυονίες, οι οποίες είχαν ήδη δημιουργηθεί από τα αρχαία χρόνια. Πάνω στην ιδέα: του μαθαίνω να ζω με τους άλλους, συμβιώνω αρμονικά, “βάζω από κοινού” μπορεί ο δάσκαλος να εισάγει την ιδέα της δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κάτι που είναι απαραίτητο για να γίνει κατανοητή η αναγκαιότητα της Νομισματικής Ένωσης και του ευρώ.

Η έννοια του “μοιράζομαι” και “συναλλάσσομαι” δεν έχει μόνο οικονομική αλλά και κοινωνική διάσταση. Ο δάσκαλος θα βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν τις αλλαγές που συντελούνται σε κοινωνικό επίπεδο και κυρίως με τη δημιουργία μίας νέας ταυτότητας, αυτής του “ευρωπαϊού πολίτη”.

ΕΝΟΤΗΤΑ Γ.: Η παρουσίαση του ευρώ.

Στόχος της ενότητας αυτής είναι η παρουσίαση του νέου νομίσματος του ευρώ: των κερμάτων και των χαρτονομισμάτων. Οι μαθητές θα εξοικειωθούν με τις δύο είδη του νομίσματος, θα παρατηρήσουν και θα καταγράψουν τα σχέδια, τις εικόνες, τους συμβολισμούς και τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά. Θα διαπιστώσουν ότι τα χαρακτηριστικά των δύο όψεων των χαρτονομισμάτων είναι κοινά στα χαρτονομίσματα όλων των χωρών της Ευρωζώνης. Θα ασχοληθούν με τα σχέδια, τις παραστάσεις και τους συμβολισμούς των κερμάτων. Θα παρατηρήσουν ότι αυτά στη μία όψη τους απεικονίζουν το ίδιο-κοινό θέμα για όλες οι χώρες, ενώ στην άλλη όψη κάθε χώρα έχει επιλέξει μόνη της τις παραστάσεις που απεικονίζονται. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η εθνική-ελληνική όψη των κερμάτων του ευρώ.

Παρουσιάζεται επίσης η εισαγωγή του ευρώ σαν αποτέλεσμα μιας συμφωνημένης διαδικασίας μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. Η ενότητα αυτή κλείνει με το ζήτημα των μετατροπών της δραχμής σε ευρώ και αντίστροφα. Το επίπεδο πληροφόρησης που θα δοθεί στους μαθητές εξαρτάται από τις γνώσεις τους σε πράξεις των Μαθηματικών και το κατά πόσο κατέχουν τους υπολογισμούς με δεκαδικούς.

➤ Το Τετράδιο Εργασιών

Το Τετράδιο Εργασιών αποτελείται από δραστηριότητες, τα θέματα των οποίων διατρέχουν όλο το περιεχόμενο του βιβλίου του μαθητή. Στόχος τους είναι να διευκολύνουν την πρόσληψη και επεξεργασία των νέων πληροφοριών από την πλευρά των μαθητών ώστε αυτές να αφομοιωθούν και να οικοδομηθούν γνώσεις, να αναπτυχθούν δεξιότητες και να διαμορφωθούν στάσεις.

Η μορφή τους είναι η αντιστοίχιση, η επιλογή σωστών απαντήσεων σε ερωτήσεις που τίθενται, απάντηση σε ερωτήσεις, συμπλήρωση στοιχείων, χαρακτηρισμός σωστού ή λάθους, αναζήτηση πληροφοριών από πηγές, ιδέες για συλλογή νομισμάτων, σταυρόλεξα, σύνθεση εικόνας, μαθηματικοί υπολογισμοί και κατασκευές.

Ο χαρακτήρας των δραστηριοτήτων που προτείνονται είναι ατομικός και ομαδικός. Ο δάσκαλος, ανάλογα με το διαθέσιμο χρόνο, τη μορφή και το χαρακτήρα των δραστηριοτήτων θα ορίσει το χρόνο και τον τόπο πραγματοποίησής τους.

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Ο δάσκαλος μπορεί να καθορίσει τη σειρά των ενότητων με τις οποίες θα ασχοληθούν οι μαθητές. Θα παρουσιάσουμε ενδεικτικά ένα σχέδιο εργασίας για την ενότητα που αναφέρεται στην παρουσίαση του ευρώ και περιληπτικά τις άλλες δύο ενότητες.

Τάξεις: Δ', Ε', Στ' τάξη

Χρόνος: 3 – 5 δίωρα

Στόχοι:

- η απόκτηση γνώσεων σχετικά με το νέο νόμισμα και η κατανόηση της σημασίας του για την καθημερινή ζωή,
- η συσχέτιση των σχεδίων και των παραστάσεων του ευρώ (κερμάτων και χαρτονομισμάτων) με την ιστορία και την τέχνη,
- η άσκηση στη χρήση κερμάτων και χαρτονομισμάτων ευρώ για συγκεκριμένες συναλλαγές μέσα από παιγνιώδεις δραστηριότητες,
- η άσκηση της παρατηρητικότητας και ο προσδιορισμός των χαρακτηριστικών στοιχείων του ευρώ (σχήμα, χρώμα, σχέδια, παραστάσεις, μέγεθος κτλ.),
- η άσκηση των μαθητών στον ομαδικό και συλλογικό τρόπο εργασίας.

Μέσα: διδακτικό υλικό, χάρτινες απεικονίσεις των νομισμάτων ευρώ, άλλες πηγές πληροφόρησης, πίνακας.

Διδακτικές ενέργειες και μαθητικές δραστηριότητες

Η διδασκαλία μπορεί να ξεκινήσει από τη σημερινή πραγματικότητα, δηλαδή της επικείμενης χρήσης του ευρώ την 1η Ιανουαρίου του 2002, αφιερώνοντας ένα διδακτικό δίωρο για την ενημέρωσή τους. Η διδακτική προσέγγιση μπορεί να στηριχτεί στο ερέθισμα - αφόρμηση που θα χρησιμοποιήσει ο δάσκαλος για να δημιουργήσει τον αρχικό προβληματισμό. Στη συνέχεια μπορούν να καθοριστούν από κοινού οι στόχοι και να δοθεί στους μαθητές η δυνατότητα επιλογής του θέματος το οποίο θα επεξεργαστούν και θα παρουσιάσουν στην τάξη.

Για το αρχικό ερέθισμα, την αφόρμηση ο δάσκαλος μπορεί να χρησιμοποιήσει:

- ✓ άρθρα από εφημερίδες ή περιοδικά που αναφέρονται στο ευρώ
- ✓ έγχρωμες εικόνες των κερμάτων και των χαρτονομισμάτων
- ✓ σοκολατάκια σε σχήμα κερμάτων του ευρώ
- ✓ φωτογραφίες με το σύμβολο του ευρώ
- ✓ ενημερωτικά φυλλάδια που κυκλοφόρησαν από τις τράπεζες
- ✓ λογαριασμούς ΔΕΗ, ΟΤΕ κτλ. ή φωτογραφίες προϊόντων που έχουν τη διπλή αναγραφή των τιμών
- ✓ φωτογραφία ή φωτοτυπία του πίνακα μετατροπών ευρώ σε δραχμές ή αντίστροφα που έχουν αναρτηθεί σε πολλά καταστήματα.

Στη συζήτηση που θα ακολουθήσει ο δάσκαλος θα προσπαθήσει να αναδείξει τις γνώσεις που ήδη έχουν οι μαθητές σχετικά με το ευρώ και παράλληλα να τους δημιουργήσει μέσω ερωτήσεων το ενδιαφέρον και το κατάλληλο παιδαγωγικό κλίμα για την απόκτηση των νέων γνώσεων. Ενδεικτικά, αναφέρονται ερωτήσεις που μπορούν να τεθούν και να γραφτούν στον πίνακα ή σε καρτέλες:

- ✓ τι είναι το ευρώ;
- ✓ ποιοι και πότε θα το χρησιμοποιούν;
- ✓ πώς είναι σχεδιασμένα τα κέρματα και τα χαρτονομίσματα;
- ✓ πώς φτάσαμε μέχρι την κυκλοφορία του (τα στάδια καθιέρωσής του);
- ✓ θα υπάρξουν αλλαγές στην καθημερινή μας ζωή;
- ✓ πώς μπορώ να μετατρέψω την αξία ενός προϊόντος από ευρώ σε δραχμές και από δραχμές σε ευρώ;

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και επιλέγουν μία από τις ερωτήσεις για να ασχοληθούν. Μπορούν να αναζητήσουν πληροφορίες στο διδακτικό υλικό που τους έχει δοθεί, σε φυλλάδια ή σε άλλες πηγές πληροφόρησης. Κάθε ομάδα επιλέγει τις πληροφορίες που χρειάζονται, τις συνθέτει και παρουσιάζει την εργασία της με διάφορους τρόπους, προφορικά ή γραπτά.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

Μετά την παρουσίαση των εργασιών αυτών ο δάσκαλος, αν δεν προκύψει η ερώτηση από τους μαθητές, μπορεί να ρωτήσει:

- *Γιατί θα αντικαταστήσουμε το εθνικό μας νόμισμα με το ευρώ;*
- *Ποιοι και γιατί το καθιέρωσαν;*

Οι ερωτήσεις αυτές αποτελούν την αφορμή για να ασχοληθούν οι μαθητές με τη θεματική ενότητα της Ε.Ε. Γνωστικά αντικείμενα, όπως η Γεωγραφία, η Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, η Ιστορία, η Γλώσσα και η Μελέτη Περιβάλλοντος έχουν βοηθήσει τους μαθητές να αποκτήσουν βασικές γνώσεις οι οποίες μπορούν να επεκταθούν μέσω του προγράμματος. Ειδικότερα οι μαθητές μπορούν να ασχοληθούν με:

- *Τα αίτια που οδήγησαν στην ίδρυση της Ε.Ε.*
- *Την πορεία της Ε.Ε. και τη διεύρυνσή της*
- *Τους σκοπούς της*
- *Τους λόγους που οδήγησαν στην καθιέρωση κοινού νομίσματος*

Με παρόμοιο τρόπο γίνεται η παρουσίαση της ιστορίας του νομίσματος. Ερωτήματα όπως:

- *Ποιο είναι το νόμισμα του ελληνικού κράτους σήμερα;*
- *Από πότε οι άνθρωποι χρησιμοποιούν νομίσματα;*

μπορούν να αποτελέσουν το σημείο αναφοράς για την ενασχόληση των μαθητών με την ιστορία του νομίσματος γενικά και ειδικότερα με την ιστορία του ελληνικού νομίσματος. Στην εργασία αυτή οι μαθητές δε θα επικεντρωθούν μόνο στην οικονομική διάσταση του νομίσματος αλλά θα παρουσιάσουν και την πολιτιστική και την αισθητική-εικαστική πλευρά του.

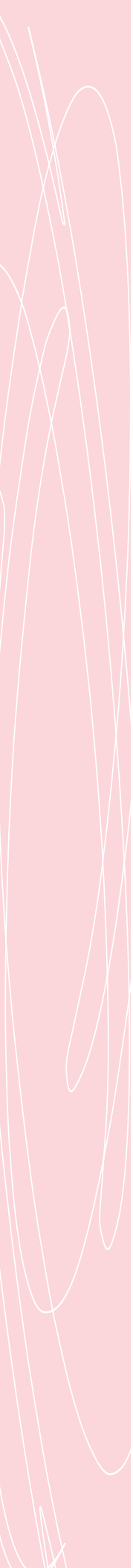
Ο χρόνος που απαιτείται για την πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων εξαρτάται από το είδος και το περιεχόμενό τους και το ενδιαφέρον που θα εκδηλώσουν οι μαθητές. Η αξιοποίηση του διδακτικού υλικού και η πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων μπορούν να ολοκληρωθούν σε 16 - 20 διδακτικές ώρες (8 - 10 διδακτικά δώρα), ο δάσκαλος όμως έχει τη δυνατότητα με βάση τον προσφερόμενο χρόνο του να χρησιμοποιήσει ένα μέρος του διδακτικού υλικού.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η αξιολόγηση του προγράμματος εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο αξιολόγησης της ευέλικτης ζώνης. Είναι υπό διαμόρφωση ένα σχέδιο αξιολόγησης, το οποίο εξειδικεύεται σε συγκεκριμένες μεθόδους και σε καθορισμό κριτηρίων και εργαλείων αξιολόγησης.

Με την πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος επιδιώκουμε την αποτίμηση των θετικών και αρνητικών στοιχείων του με σκοπό τη βελτίωσή του. Η αξιολόγηση θα είναι διαμορφωτική, αφού στοχεύει στην ανατροφοδότηση και στον επανασχεδιασμό του. Τα δεδομένα θα συγκεντρωθούν με διάφορες μεθόδους αξιολόγησης, ποιοτικές και ποσοτικές, και με ποικίλα εργαλεία, ερωτηματολόγια για μαθητές και εκπαιδευτικούς, συνεντεύξεις σε δασκάλους ή φύλλα παρατήρησης προκειμένου να ενισχυθεί η αξιοπιστία και η εγκυρότητα των αποτελεσμάτων.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (Π.Ε.)

* **Δήμητρα Σπυροπούλου,**

Μόνιμη Πάρεδρος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

1. Προσδιορισμός της Θεματικής

Η Π.Ε. είναι η εκπαιδευτική διαδικασία / δραστηριότητα η οποία οδηγεί στην αναγνώριση αξιών, διασαφήνιση εννοιών, ανάπτυξη / καλλιέργεια ικανοτήτων και στάσεων που είναι απαραίτητες για την κατανόηση της συσχέτισης ανθρώπου, πολιτισμού και φυσικού περιβάλλοντος. Η Π.Ε συνεχίζεται άσκηση στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και στη διαμόρφωση κώδικα συμπεριφοράς γύρω από τα προβλήματα που αφορούν στην ποιότητα του περιβάλλοντος σε ατομικό πρώτα επίπεδο και στη συνέχεια σε ομαδικό/ κοινωνικό. Η έννοια του Περιβάλλοντος στην Π.Ε. αντιμετωπίζεται με την ολιστική του διάσταση και περιλαμβάνει τις παρακάτω εκφάνσεις:

- Φυσικό περιβάλλον
- Τεχνητό/δομημένο περιβάλλον
- Κοινωνικό περιβάλλον
- Ιστορικό περιβάλλον

2α. Βασικές αρχές της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

- Προσανατολισμός στην μελέτη πρόληψης ή επίλυσης περιβαλλοντικών θεμάτων ή προβλημάτων.
- Διεπιστημονική και ολιστική προσέγγιση του θέματος/προβλήματος.
- Άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία και την "ορθή χρήση" της Τεχνολογίας.
- Έμφαση στην ενεργό συμμετοχή των μαθητών και χρήση ενεργητικών μεθόδων: συζήτηση-αντιπαράθεση απόψεων, έρευνα, κριτική επεξεργασία και δράση.
- Εστίαση της προσοχής στην παρούσα αλλά και μελλοντική κατάσταση του περιβάλλοντος.
- Άμεση δράση σε τοπικό επίπεδο με στόχο μακροχρόνια αποτελέσματα σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο.
- Ανάδειξη συνεργασίας, καλλιέργειας αξιών και δημιουργίας νέων προτύπων στάσεων και συμπεριφορών ατόμων, ομάδων και κοινωνίας απέναντι στο περιβάλλον.
- Ίσες ευκαιρίες για κατάκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων, αξιών και στάσεων που χρειάζονται για την προστασία του Περιβάλλοντος.

2β. Στόχοι Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

- Γνωστικοί (κατανόηση εννοιών, σχέσεων/ αλληλεπιδράσεων / συνεπειών ανθρώπου -περιβάλλοντος, περιβαλλοντικών προβλημάτων, μέτρων προστασίας, κλπ)
- Επιστημονικοί (εξοικείωση με την επιστημονική μεθοδολογία/έρευνα, κριτική προσέγγιση θεμάτων, ανάπτυξη επιστημονικής νοοτροπίας, κλπ)
- Συμμετοχικοί (εργασία σε ομάδες, ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας, σεβασμός στις διαφορετικές απόψεις, στον τρόπο ζωής, στη δημιουργική δράση, κλπ)
- Κοινωνικοί (σύνδεση της σχολικής με την καθημερινή ζωή, καλλιέργεια υπευθυνότητας, λήψης αποφάσεων, ικανότητας παρέμβασης, κλπ)
- Αισθητικοί (δημιουργία στενής σχέσης με τη φύση μέσω όλων των αισθήσεων, κλπ)
- Αυτομορφωτικοί (χρήση βιβλιοθήκης, τύπου, INTERNET, κλπ)
- Στάσεις ζωής (ανάπτυξη κριτικής και δημιουργικής σκέψης, ανάπτυξη κώδικα αξιών και συμπεριφορών απέναντι στον εαυτό τους, την ομάδα, το περιβάλλον, κλπ)

3. Θεματολογία/Περιεχόμενο της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Η θεματολογία της Π.Ε. πηγάζει από την αναγκαιότητα της προστασίας της φύσης, ως κρίσιμη βάση για την ανάπτυξη και ποιοτική αναβάθμιση του Περιβάλλοντος, με την προβολή κρίσιμων θεμάτων σύμφωνα με τις τοπικές, εθνικές και παγκόσμιες προτεραιότητες όπως αυτές διατυπώθηκαν στη Συνδιάσκεψη των Ενωμένων Εθνών για το περιβάλλον και την ανάπτυξη (Agenda 21, Rio De Janeiro 1992) :

1. Η προστασία της ατμόσφαιρας
2. Η ρύπανση του αέρα στις πόλεις
3. Η ρύπανση των επιφανειακών νερών και του εδάφους
4. Η εξάντληση και η ρύπανση των υπόγειων νερών
5. Η εξάντληση των μη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων
6. Η διαχείριση απορριμμάτων και αποβλήτων
7. Η καταστροφή των δασών
8. Η διάβρωση των εδαφών

9. Η ερμημοποίηση

10. Η εξαφάνιση των ειδών

11. Οι συνθήκες ζωής : Ανθρώπινες αξίες, Ισότητα φύλων, Φτώχεια, κλπ.

Πιο συγκεκριμένα :

Ατμόσφαιρα -Κλιματικές αλλαγές

- Επικείμενες κλιματικές αλλαγές εξαιτίας της ελάττωσης του στρώματος του όζοντος, της εμφάνισης του φαινομένου του θερμοκηπίου, της όξινης βροχής, κτλ
- Αξιοποίηση κειμένων και σημειολογία της φύσης
- Αποσαφήνιση της έννοιας "Κλίμα" -Πειράματα- Καταγραφή και Επεξεργασία μετρήσεων
- Συσχέτιση κλιματολογικών συνθηκών με την παραγωγή, τη δόμηση, τη διάβρωση, τις πλημμύρες, τα φυσικά και ανθρωπολογικά χαρακτηριστικά/ γνωρίσματα, την υγεία.
- Σχέση καιρικών και κλιματολογικών συνθηκών με την κίνηση της Γης, τις μεταβολές αυτών των συνθηκών ως αποτέλεσμα των ανθρώπινων παρεμβάσεων.
- κ.λπ.

Νερό

- Λειτουργία του κύκλου του νερού-παράγοντες που τον διαταράσσουν.
- Αιτίες που ρυπαίνουν : Γεωργικά, βιομηχανικά, οικιακά λύματα
- Ανεκτίμητη αξία του νερού, έλλειψη ή ακαταλληλότητά του.

Ενέργεια

Ενέργεια- Παραγωγή- Κατανάλωση- Οικονομία

- Φυσικοί πόροι -Εκμετάλλευση των ενεργειακών πόρων
- Τα φυσικά αποθέματα δεν είναι ανεξάντλητα
- Πηγές ενέργειας : Άντληση, επεξεργασία, μεταφορά των πρώτων υλών
- Συνέπειες της καύσης των πρώτων υλών
- Πυρηνική Ενέργεια : Δυνατότητες χρήσης-Κίνδυνοι
- κ.λπ.
- Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας- Ήπιες μορφές ενέργειας

Δάση

Η δήλωση αρχών για την προστασία και ανάπτυξη των δασών

- Τύποι δασών και διαχείρισή τους

- Αναδάσωση
- Οικονομική εκτίμηση
- Δάσος-Ανάπτυξη- Περιβάλλον
- Κίνδυνοι των δασών και προστασία τους - Διάβρωση των εδαφών
- κ.λπ.

Εξαφάνιση των ειδών

- Συνέπειες των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων στη διατάραξη της ποικιλομορφίας της φύσης(χλωρίδα-πανίδα)
- Μύηση στο κόσμο των φυτών-ζώων-μικροοργανισμών
- Τροφικές αλυσίδες-αλληλεξάρτηση παραγόντων αβιοτικών-βιοτικών
- Ποια είδη (χλωρίδας-πανίδας) κινδυνεύουν να εξαφανιστούν και γιατί
- Σεβασμός σε κάθε μορφή ζωής

Έδαφος

- Μελέτη του τοπικού, εθνικού, παγκόσμιου αναγλύφου(φυσική και ιστορική)
- Τύποι εδαφών και πετρωμάτων -Εξόρυξη πετρωμάτων, ορυκτών
- Χρήση γης : δόμηση, καλλιέργειες, αποστραγγιστικά έργα, σήραγγες, αεροδρόμια, έργα ανάπλασης, φράγματα, λιμάνια, ιχθυοκαλλιέργειες, κλπ.
- Συνέπειες από την κακή διαχείριση της γης

Δομημένο /Τεχνητό περιβάλλον

- Μελέτη δομημένων χώρων και λειτουργιών που επιτελούνται σε αυτούς
- Σχεδιασμός κτιρίων, πόλεων, μεγάλων έργων σε σχέση με το περιβάλλον
- Ασφάλεια και λειτουργικότητα σε συνδυασμό με την περιβαλλοντική και αισθητική αντίληψη για τις κατασκευές
- Σχέσεις χρησιμοποιούμενων υλικών-ρύπανσης- οικονομίας
- Σχέσεις ανάμεσα στη δόμηση-ρύπανση-οικονομία και ποιότητα ζωής
- Συσχέτιση του δομημένου/τεχνητού περιβάλλοντος με τις φυσικές καταστροφές(σεισμοί, πλημμύρες, κλπ)
- κ.λπ.

Κοινωνικό περιβάλλον

Κοινωνικές και Οικονομικές διαστάσεις του αναπτυξιακού και περιβαλλοντικού προβλήματος

- Η διεθνής συνεργασία(Βορρά-Νότου, Ανατολής -Δύσης)
- Η φτώχεια και τα μη φιλικά προς το περιβάλλον καταναλωτικά πρότυπα
- Ο δημογραφικός παράγων και η ανθρώπινη υγεία
- Οι συνθήκες ανθρώπινης διαβίωσης
- Ενίσχυση του ρόλου των μεγάλων κοινωνικών ομάδων (ο ρόλος των γυναικών, τα παιδιά και οι νέοι στη διαρκή ανάπτυξη, κ.ά.)
- Ανθρώπινες αξίες -Ισότητα φύλων-Προβλήματα μειονοτήτων- Κοινωνικά προβλήματα- αιτίες - αποτελέσματα.
- Σεβασμός στους διάφορους πολιτισμούς, τρόπους ζωής και αντιλήψεις
- Κοινωνική οργάνωση (καλλιέργεια ατομικής και κοινωνικής ευθύνης, αυτοπειθαρχίας, ανάληψης δράσης για τα περιβαλλοντικά ζητήματα)
- κ.λπ.

Στα περισσότερα από τα παραπάνω θέματα μπορούν να συνεργαστούν όλες οι ειδικότητες ή όλα τα γνωστικά αντικείμενα τα οποία έχουν σχέση άμεση ή έμμεση με το θέμα ώστε να επιτευχθεί η διαθεματικότητα και η διεπιστημονικότητα.

4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Οι παρακάτω μεθοδολογικές προσεγγίσεις μπορούν να λειτουργήσουν ανάλογα με την περίπτωση. Είναι γενικές στρατηγικές και αποτελούν βασικά μεθοδολογικά σημεία της διδακτικής πράξης. Ειδικότερα η επίλυση προβλήματος (problem solving) και η μέθοδος project είναι δύο διδακτικές οι οποίες απορρέουν από τη Γενική Διδακτική και μπορούν να συνδυαστούν με άλλες ειδικότερες όπως η μελέτη πεδίου, η μελέτη περίπτωσης, η χαρτογράφηση εννοιών, το παιχνίδι ρόλων, η ανίχνευση και τροποποίηση των εναλλακτικών ιδεών (εποικοδομητική προσέγγιση), κλπ.

1. Επίλυση προβλήματος

Στη εφαρμογή της επίλυσης προβλήματος ακολουθούνται σε γενικές γραμμές τα παρακάτω στάδια :

- ✓ Εντοπισμός και διερεύνηση του προβλήματος/ζητήματος
- ✓ Καθορισμός στόχων για την επίλυση (ή συμμετοχή στην επίλυση) του προβλήματος
- ✓ Διερεύνηση εναλλακτικών λύσεων
- ✓ Σύνταξη κριτηρίων για την επιλογή της πιθανής/ρεαλιστικής λύσης (ή λύσεων)
- ✓ Επιλογή της κατάλληλης λύσης (ή λύσεων) σύμφωνα με τις αρχές της αειφορίας
- ✓ Συγκρότηση σχεδίου δράσης
- ✓ Υλοποίηση της δράσης
- ✓ Αξιολόγηση και επανατροφοδότηση της διαδικασίας

2. Μέθοδος Project

- ✓ Η επιλογή του θέματος
- ✓ Ο καθορισμός στόχων
- ✓ Ο σχεδιασμός της εργασίας και η συγκρότηση ομάδων
- ✓ Η υλοποίηση της εργασίας
- ✓ Η αξιολόγηση

Η ανάπτυξη ενός project μπορεί να αντιμετωπιστεί ως ένα πρόβλημα επίλυσης και αντίστροφα η επίλυση προβλήματος μπορεί να είναι η ανάπτυξη ενός project. Και στις δύο παραπάνω προσεγγίσεις μπορεί να προγραμματιστούν οι παρακάτω διδακτικές ενέργειες :

- Α.** Μέθοδος έρευνας με την υποβολή ερωτήσεων
- β.** Πειραματική μέθοδος
- γ.** Επισκόπηση απόψεων-Σφυγμομέτρηση
- δ.** Ανάλυση και μελέτη μιας χαρακτηριστικής περίπτωσης
- ε.** Ανίχνευση και τροποποίηση των εναλλακτικών ιδεών
- ζ.** Δραστηριότητες προσομοίωσης

3. Μελέτη πεδίου

- α.** Προετοιμασία εκπαιδευτικού (Προπαρασκευαστική επίσκεψη και εξοικείωση με το αντικείμενο μελέτης, Αντιμετώπιση τυπικών διαδικασιών, κλπ)
- Β.** Προετοιμασία μαθητών (Διατύπωση στόχων, Οργάνωση δραστηριοτήτων που θα αναπτυχθούν, Πηγές πληροφόρησης, κλπ)

Γ. Εργασία στο πεδίο

Οι μαθητές χωρισμένοι σε ομάδες αναλαμβάνουν να υλοποιήσουν τις συγκεκριμένες δραστηριότητες (Παρατήρηση, καταγραφή στοιχείων, φωτογράφιση, καταγραφή απόψεων με ερωτηματολόγια ή ημιδομημένες συνεντεύξεις που έχουν προετοιμάσει, δειγματοληψία εφόσον το υλικό δεν είναι σπάνιο.

Δ. Εργασία στην τάξη (Εκτέλεση πειραμάτων για την επαλήθευση κάποιων στοιχείων, σύνθεση των στοιχείων, κοινοποίηση)

4. Περιβαλλοντικά μονοπάτια

- ✓ Σχεδιασμός και χρονοδιάγραμμα : σκοπός, στόχοι, τόπος χρόνος, συλλογή στοιχείων, κλπ

Θεωρείται αναγκαία η προετοιμασία σε γνωστικό επίπεδο των μαθητών πριν την υλοποίησή του.

Στοιχεία των παραπάνω μεθοδολογιών της Π.Ε. μπορεί να είναι επίσης :

η πνευματική διέγερση =Brain storming,

η αντιπαράθεση απόψεων = Debate,

η ανάδραση = Reflection,

το παιχνίδι ρόλων = Role playing,

τα παιχνίδια προσομοίωσης = simulation games.

Χρήσιμα διδακτικά εργαλεία είναι επίσης :

α. Κατασκευή εννοιολογικού χάρτη

Διαδικασίες χαρτογράφησης των εννοιών (1.Κεντρική έννοια/ιδέα, 2. Διακλάδωση σε γενικές έννοιες, 3. Υποδιαίρεση σε μερικές έννοιες, 4. Χρήση εννοιών μία φορά που εκφράζονται με ουσιαστικό, 5. Σχέσεις μεταξύ εννοιών που εκφράζονται με ρήμα, πρόθεση, μικρή φράση, σχόλιο.

β. Συγκεντρωτικός πίνακας με τις συνέπειες και τις προτεινόμενες λύσεις του προβλήματος

Συνέπειες	Προτεινόμενες λύσεις
Φυσικές :	
Κοινωνικές:	
Οικονομικές:	
Αισθητικές:	
Άλλες :	

5. Ενδεικτικό Μεθοδολογικό

Πλαίσιο Προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

Επιλογή θέματος	<ul style="list-style-type: none">• Συναποφασίζεται από τους μαθητές –εκπαιδευτικούς
Επισήμανση του θέματος/προβλήματος	<ul style="list-style-type: none">• Συγκέντρωση αποκομμάτων από τον τύπο τα οποία να έχουν σχέση με το προς μελέτη θέμα• Ευαισθητοποίηση των μαθητών/ριων
Διατύπωση σκοπών και στόχων	Ανάλογα με το θέμα διατυπώνονται οι σκοποί και οι στόχοι
Χρονοδιάγραμμα	Εξαρτάται από το θέμα
Μέθοδος Υλικά	Μαθητοκεντρική- Ομαδοκεντρική Αποκόμματα τύπου, ανακυκλώσιμα υλικά για την κατασκευή απλών οργάνων, κλπ
Διδακτικές Ενέργειες	<ul style="list-style-type: none">• Διαθεματική και διεπιστημονική προσέγγιση• Χωρισμός των μαθητών σε ομάδες• Σύntαξη ερωτηματολογίου ή συζήτηση σχετικό (ή) με αιτίες και συνέπειες/αποτελέσματα του προβλήματος• Κατασκευή εννοιολογικού χάρτη / χάρτη ιδεών/εννοιών• Διεξαγωγή πειραμάτων και άλλων εργαστηριακών ασκήσεων• Άντληση πληροφοριών/στοιχείων από άλλες πηγές πληροφόρησης (βιβλιοθήκη, συνεντεύξεις με ειδικούς, εργαζόμενους, κατοίκους της περιοχής που μελετάται το πρόβλημα).• Επίσκεψη στις εν λόγω περιοχές.• Επιστολές σε κυβερνητικές υπηρεσίες, οργανώσεις κλπ.

Σύνθεση της εργασίας	<ul style="list-style-type: none"> • Οργάνωση και επεξεργασία των πληροφοριών ή των μετρήσεων και άλλων στοιχείων : Πίνακες με στοιχεία που συγκεντρώθηκαν, κολλάζ με το φωτογραφικό υλικό, κατασκευή διαγραμμάτων, ιστογραμμάτων, κλπ. • Συγγραφή σεναρίου στο οποίο να αναφέρονται οι δραστηριότητες και ενέργειες της επίσκεψης και οι εμπειρίες από το όλο πρόγραμμα. • Επισήμανση των αρνητικών συνεπειών της παρέμβασης του ανθρώπου, λήψη μέτρων, προγραμματισμός περαιτέρω δράσεων, κλπ.
Παρουσίαση της εργασίας	Καθορισμός ημέρας που θα γίνεται η παρουσίαση όλων των καινοτόμων δράσεων.
Κριτήρια αξιολόγησης	Ο βαθμός επίτευξης των στόχων, Η αντιμετώπιση του θέματος, Η μεθοδολογική και διαθεματική του προσέγγιση, Το πλήθος των πηγών που επιλέχθηκαν, Η εξαγωγή και τεκμηρίωση των συμπερασμάτων, Η σύνθεση και παρουσίαση της εργασίας.
Κοινοποίηση	Οι ομάδες αναλαμβάνουν την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων/πορισμάτων της εργασίας

6. Ενδεικτικό παράδειγμα

Τίτλος της καινοτόμου δράσης	Δάσος-Ανάπτυξη-Περιβάλλον
Επισήμανση του θέματος/προβλήματος	<ul style="list-style-type: none"> • Συγκέντρωση αποκομμάτων από τον τύπο τα οποία να έχουν σχέση με το δάσος: η ζωή στο δάσος, οι κίνδυνοι που το απειλούν, οι πυρκαγιές των δασών, κλπ. • Ευαισθητοποίηση των μαθητών
Διατύπωση στόχων	<p>Οι μαθητές/ριες :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να καταγράψουν τα είδη των δένδρων του δάσους που θα μελετήσουν (αριθμός δένδρων του δάσους, ηλικία των δένδρων, κατάσταση δένδρων : υγιή, γέρικα), αποψίλωση του δάσους, κλπ), βλάστηση, ζώα που ζουν στο δάσος. • Να καταγράψουν τα αβιοτικά στοιχεία : έδαφος, θερμοκρασία, υγρασία, κλπ. του δάσους • Να περιγράψουν τις ανθρώπινες παρεμβάσεις στο δάσος • Να αναφέρουν το ρόλο του δάσους και να αξιολογήσουν τη χρησιμότητά του • Να καλλιεργήσουν την ευθύνη για την προστασία του δάσους και την αειφόρο διαχείρισή του
Μέθοδος Υλικά	Μαθητοκεντρική- Ομαδοκεντρική Αποκόμματα τύπου, σημειωματάρια, μετροταινίες, φωτογραφική μηχανή, κλπ
Διαδικαστικές Ενέργειες	<ul style="list-style-type: none"> • Ερωτηματολόγιο/συζήτηση σχετικό με αιτίες, συνέπειες, αποτελέσματα από την καταστροφή των δασών • Διαθεματική προσέγγιση του θέματος μέσα από όλα τα αντικείμενα

<p>Διδακτικές Ενέργειες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Κατασκευή εννοιολογικού χάρτη / χάρτη ιδεών/εννοιών • Άντληση πληροφοριών/στοιχείων από άλλες πηγές πληροφόρησης (βιβλιοθήκη, συνεντεύξεις με ειδικούς, εργαζόμενους, κατοίκους της περιοχής που μελετάται το θέμα). • Διεξαγωγή πειραμάτων και άλλων εργαστηριακών ασκήσεων : Πείραμα διάβρωσης του εδάφους εξαιτίας των βροχών και της έλλειψης βλάστησης • Οργάνωση των επισκέψεων στο κοντινό δάσος και πιθανόν σε ένα άλλο δάσος που πρόσφατα κάηκε. • Εξερεύνηση και αποτίμηση των διαφορών που θα παρατηρηθούν από τις επισκέψεις. • Καταγραφή του πάχους των κορμών των δένδρων, ύψος κατ' εκτίμηση, είδη δέντρων αλλά και της σχετικής κλωρίδας, και ιδιαίτερα της ηλικίας των δέντρων. • Καταγραφή των τυχόν ανθρώπινων παρεμβάσεων στο δάσος: υποδομή δασοπροστασίας, αποψίλωση, κάδοι απορριμμάτων, ριπή απορριμμάτων, κλπ. • Οργάνωση συνάντησης με τους υπεύθυνους προστασίας του δάσους : δασαρχείο, πυροσβεστική υπηρεσία κλπ • Επιστολές σε κυβερνητικές υπηρεσίες, οργανώσεις για τη διαχείριση και προστασία του δάσους, κλπ. • Κλπ
<p>Σύνθεση της εργασίας</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Οργάνωση και επεξεργασία των πληροφοριών ή των μετρήσεων και άλλων στοιχείων : Πίνακες με στοιχεία που συγκεντρώθηκαν, φωτογραφικό υλικό, κατασκευή ιστογραμμάτων, κλπ. • Συγγραφή σεναρίου στο οποίο να αναφέρονται οι δραστηριότητες και ενέργειες της επίσκεψης και οι εμπειρίες από το όλο πρόγραμμα. • Επισήμανση των αρνητικών συνεπειών από τις πυρκαγιές των δασών. • Κλπ
<p>Παρουσίαση της εργασίας</p>	<p>Καθορισμός ημέρας που θα γίνεται η παρουσίαση όλων των καινοτόμων δράσεων.</p>
<p>Αξιολόγηση</p>	<p>Από επιτροπή που συγκροτείται και στην οποία συμμετέχουν, ο σύλλογος διδασκόντων, ο σύλλογος γονέων & κηδεμόνων, αντιπροσωπεία μαθητών, η τοπική αυτοδιοίκηση.</p>
<p>Χρονο-Διάγραμμα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση μαθητών, οργάνωση των δραστηριοτήτων, προγραμματισμός επισκέψεων κλπ • Άντληση πληροφοριών και στοιχείων από άλλες πηγές, διεξαγωγή πειραμάτων και άλλων εργαστηριακών ασκήσεων • Επίσκεψη στο δάσος και συνάντηση με τους υπευθύνους • Επίσκεψη στο καμένο δάσος και δεντροφύτευση ύστερα από συνεννόηση με το δασαρχείο. • Επεξεργασία των στοιχείων

Εκπαιδευτικό υλικό το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην θεματική της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης έχει αποσταλεί από το ΥΠΕΠΘ στις σχολικές και δημόσιες βιβλιοθήκες καθώς και στα γραφεία των υπευθύνων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και των σχολικών συμβούλων με σκοπό το δανεισμό του στα σχολεία. Το παραπάνω υλικό με κατάλληλες τροποποιήσεις είναι κατάλληλο για το Δημοτικό και το Γυμνάσιο με εξαίρεση κάποια πακέτα που απευθύνονται σε μία συγκεκριμένη εκπαιδευτική βαθμίδα. Το υλικό αυτό φέρει τους παρακάτω τίτλους:

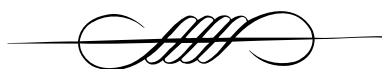
1. Η Ενέργεια και εμείς(cd-rom),
2. Ενέργεια (cd-rom),
3. Οικοκουτί,
4. Περιβαλλοντική Εκπαίδευση για το Δημοτικό,
5. Ενέργεια-ανάπτυξη-περιβάλλον,
6. Ένα κουτί γεμάτο νερό,
7. Ταξίδι στη ράχη της χελώνας,
8. Εξερευνώντας το περιβάλλον της Ευρώπης,
9. Το ποτάμι,
10. Θησαυρός από σκουπίδια,
11. Βαλίτσα καφέ αρκούδας,
12. Βιώσιμες πόλεις.

7. Ενδεικτική Βιβλιογραφία για τον Εκπαιδευτικό

- 1 ➤ Αγγελίδης, Π. Ζήσης 1993.Εισαγωγή στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Εκδόσεις ART of TEXT, Θεσσαλονίκη.
- 2 ➤ Γεωργόπουλος, Αλ. & Τσαλίκη, Ελ. 1998. Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Αρχές, Φιλοσοφία, Μεθοδολογία, Παιχνίδια & Ασκήσεις. Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.
- 3 ➤ Frey, K., 1986. Η μέθοδος Project (μτφρ Κλ. Μάλλιου) Εκδόσεις Κυριακίδη Θεσσαλονίκη.
- 4 ➤ Καλαϊτζίδης, Δ. και Ουζούνης, Κ. 1999. Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Θεωρία και Πράξη, Εκδόσεις Σπανίδης, Ξάνθη.
- 5 ➤ Παπαδημητρίου, Β., 1998. Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Σχολείο: Μια διαχρονική Θεώ-

ρηση. Εκδόσεις Τυπωθήτω Γιώργος Δαρδανός, Αθήνα.

- 6 ➤ Ράπτης, Ν., 2000. Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Αγωγή, Εκδόσεις Τυπωθήτω Γιώργος Δαρδανός, Αθήνα.
- 7 ➤ Σπυροπούλου-Κατσάνη Δ., 2000. Ο καιρός, το κλίμα και η σχέση τους με το περιβάλλον, Εκδόσεις Σαββάλα, Αθήνα.
- 8 ➤ Φλογαΐτη, Ε. Βασάλα, Π. 1999. Το ενεργειακό ζήτημα, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

Η ΜΟΥΣΙΚΗ

* Ομάδα εργασίας:

* **Αθαν. Χρ. Παπαζαρής** Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

* **Σοφία Λυμπεροπούλου**, Εκπαιδευτικός

* **Ειρήνη Μαλαφή**, Εκπαιδευτικός

* **Κωνίνος Πατσαντζόπουλος**, Εκπαιδευτικός

Η Μουσική αποτελεί την κεντρική θεματική περιοχή στο συγκεκριμένο σχεδιασμό πλαισίου δραστηριοτήτων, με τρόπο όμως, ώστε να διαπλέκεται οργανικά και με μία σειρά άλλων γνωστικών αντικειμένων, όπως υποβάλλει η ίδια η φύση της Μουσικής αλλά και η φιλοσοφία της ζώνης διαθεματικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων. Έτσι, δημιουργείται ένα δυναμικό πεδίο διαθεματικών προσεγγίσεων, όπου, ανάλογα με τη δραστηριότητα που επιλέγεται κάθε φορά, μπορούν να συνυπάρχουν και να συσχετίζονται διαδραστικά η Μουσική, το Θέατρο, ο Χορός, τα Εικαστικά, η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, η Γλώσσα, η Λογοτεχνία, τα Μαθηματικά, η Γεωγραφία, η Τεχνολογία κ.τ.λ.

Σκοποί

- Η ανάδειξη της αλληλεπίδρασης μεταξύ των διαφόρων στοιχείων και εκφάνσεων της πραγματικότητας
- Η ολόπλευρη ανάπτυξη – συναισθηματική, πνευματική, κινητική - του παιδιού
- Η προβολή του σχολείου ως ενός χώρου όπου η χαρά, το παιχνίδι, η ψυχαγωγία του παιδιού αποτελούν μέρος της καθημερινής σχολικής πραγματικότητας
- Η συμβολή στις διαδικασίες κοινωνικοποίησης των παιδιών και εξοικείωσής τους με τους τρόπους συνεργασίας σε ευρύτερους κοινωνικούς χώρους
- Η τόνωση της αυτοπεποίθησης του παιδιού, μέσω της συμμετοχής του σε μια δημιουργική δραστηριότητα
- Η ενθάρρυνση παιδιών με φοβίες, αναστολές, ανασφάλειες, προβλήματα κοινωνικότητας, ώστε να νιώσουν μέλη της ομάδας

Στόχοι

- Η κατάδειξη της διασύνδεσης της μουσικής με τα διάφορα γνωστικά πεδία και της σημασίας της στην κατάκτηση της γνώσης γενικότερα
- Εξοικείωση του παιδιού με την έννοια του ρυθμού στο λόγο, στη φύση, στη μουσική, στην τέχνη αλλά και στη ζωή
- Η καλλιέργεια της δυνατότητας του παιδιού να εκφράζει καταστάσεις με τη μουσική, το σώμα και το λόγο
- Η προβολή της μουσικής ως διαύλου επικοινωνίας

Θεματολογία

Η Μουσική ως θεματική περιοχή προσφέρει πολλές και ποικίλες δυνατότητες επιλογής θεματικών πυρήνων. Ενδεικτικά αναφέρουμε: παιδική όπερα, νηοϊστορίες (επένδυση διαφόρων ιστοριών με ήχους που παράγονται από μουσικά ή αυτοσχέδια όργανα, από το σώμα ή από άλλες πηγές), παρουσίαση εθίμου ως μουσικής – θεατρικής δραστηριότητας, απόδοση ζωγραφικού πίνακα με μουσική και χορό, μουσική επένδυση λογοτεχνικού κειμένου και απόδοσή του ως δράμενου κ.τ.λ.

Μεθοδολογία

Η μέθοδος που προτείνεται είναι η βιωματική και μαθητοκεντρική προσέγγιση που αναπτύσσεται με συνθετικές εργασίες (projects).

Μεθοδολογικό πλαίσιο

Επιλογή θέματος:	Από τους μαθητές
Επισήμανση του θέματος:	Μετά από επίσκεψη σε χώρο εκτός σχολείου, ή προβολή, ή μουσική ακρόαση, ή συγκέντρωση έντυπου υλικού (προγράμματα, αποκόμματα εφημερίδων κ.τ.λ.), και με κατάλληλη ευαισθητοποίηση των μαθητών
Διατύπωση σκοπών και στόχων:	Θα προσδιοριστούν επακριβώς σε σχέση με το θέμα
Χρονοδιάγραμμα:	Θα σχεδιαστεί ανάλογα με το θέμα
Μέθοδος:	Βιωματική και ομαδοκεντρική
Υλικά:	Θα καθοριστούν επακριβώς με βάση το θέμα

Διδακτικές ενέργειες:	Επίσκεψη εξωσχολικών χώρων, συζήτηση, αναζήτηση πληροφοριών βάσει βιβλιογραφίας και άλλων πηγών, συνεντεύξεις, ερωτηματολόγιο, ημερολόγιο μαθητών, μουσικά παιχνίδια κ.τ.λ.
Σύνθεση εργασίας:	Οργάνωση και επεξεργασία των δεδομένων, καθορισμός επιλογών δράσης, κατανομή αρμοδιοτήτων
Παρουσίαση της εργασίας:	Καθορισμός ημέρας παρουσίασης
Αξιολόγηση:	Αρχική αξιολόγηση, συνεχής αξιολόγηση – κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας - και τελική αξιολόγηση. (από τους μαθητές, από τους δασκάλους κ.τ.λ.).
Κοινοποίηση:	Κοινοποίηση και διάχυση των αποτελεσμάτων

Ενδεικτικό παράδειγμα

**«Παιδική όπερα βασισμένη στο κείμενο «ΤΕΝΕΚΕΣ ΜΟΥ ΚΑΙ ΤΕΝΕΚΕΣ ΣΟΥ»,
από το βιβλίο της Γλώσσας της Γ΄ Δημοτικού»**

Στόχοι

- Η εξοικείωση του παιδιού με το είδος της όπερας
- Η δυνατότητα να οργανώνει το λόγο σε συγκεκριμένα ρυθμικά και μελωδικά μοντέλα
- Η καλλιέργεια της δυνατότητας να εκφράζει καταστάσεις με το σώμα
- Η ενδυνάμωση της δυνατότητας να εκφράζει καταστάσεις με το λόγο
- Η ανάπτυξη της ικανότητας να «κατασκευάζει» και να εκφράζεται εικαστικά

➤ Η επαφή με θέματα σκηνοθεσίας, σκηνογραφίας κ.τ.λ.

➤ Η ανάδειξη της μουσικής ως μέσου επικοινωνίας

Γνωστικές περιοχές που προσεγγίζονται διαθεματικά

Μουσική, Θέατρο, Χορός, Εικαστικά, Λογοτεχνία, Γλώσσα, Φυσική, Μαθηματικά, Γεωγραφία, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, παράδοση, τεχνολογία, η ευρύτερη κοινωνία (ηθικές αξίες, οικονομία)

Χρονική διάρκεια δραστηριότητας

20 διδακτικές ώρες (5 τετράωρα).

Μεθοδολογία

Βιωματική και μαθητοκεντρική διδακτική προσέγγιση που αναπτύσσεται με συνθετικές εργασίες «projects».

Τρόπος υλοποίησης

Πρώτο τετράωρο

- ✓ Αφόρμηση: ερεθίσματα για συζήτηση σχετικά με τη θάλασσα, τα νησιά, τη γεωγραφική τους θέση, την τοπική τους ιστορία, τα έθιμα, τις ενδυμασίες, τις ασχολίες των κατοίκων.
- ✓ Ανάγνωση του κειμένου από το δάσκαλο
- ✓ Συζήτηση σχετικά με το περιεχόμενο
- ✓ Σχεδιασμός από τους μαθητές – σε συνεργασία με τους δασκάλους - μιας ελεύθερης απόδοσής του σε διαλογική μορφή
- ✓ Προετοιμασία των παιδιών, μέσα από ένα ρυθμικό παιχνίδι, ώστε αυτά να αποδώσουν κατόπιν τους διαλόγους με ρυθμό
- ✓ Μουσικό παιχνίδι, μέσω του οποίου τα παιδιά προετοιμάζονται να περάσουν αβίαστα στη μελοποίηση των στίχων.(εν τω μεταξύ, γίνεται καταγραφή από το διδάσκοντα των εμπειριών και παρατηρήσεων κατά το πρώτο τετράωρο, όπως και σε κάθε επόμενο τετράωρο)

Δεύτερο τετράωρο

- ✓ Μέσα από την επαναλαμβανόμενη ανάκληση με τη μορφή παιχνιδιού των εμπειριών του πρώτου τετράωρου πάνω στη μουσική επεξεργασία του κειμένου, γίνονται συζητήσεις, σχεδιασμός και προτάσεις από τα παιδιά – τις οποίες και καταγράφουν – για τους ρόλους, τα σκηνικά αντικείμενα, τα όργανα της ορχήστρας, τα κοστούμια, τους τρόπους κατασκευής αυτοσχέδιων οργάνων και παραγωγής ήχων, τη διακόσμηση των αυτοσχέδιων οργάνων και του χώρου, τη χωροταξική τοποθέτηση των παιδιών.
- ✓ Συζήτηση και επιλογή συγκεκριμένου χώρου για τη συλλογή υλικού (κοχύλια, πέτρες κ.τ.λ.) με στόχο να ευαισθητοποιηθούν τα παιδιά μέσα σε ένα φυσικό περιβάλλον που προσεγγίζει αυτό του κειμένου της όπερας.

Τρίτο τετράωρο

- ✓ Επίσκεψη σε προσφερόμενο χώρο (π.χ. παραλία Βραυρώνας), συλλογή υλικού και ομαδικό παιχνίδι πάνω στο θέμα της όπερας, μέσα στο φυσικό περιβάλλον

Τέταρτο τετράωρο

- Οι ομάδες δουλεύουν χωριστά με την υποστήριξη του δασκάλου
- η πρώτη ομάδα επεξεργάζεται τη μελωδική και σκηνική έκφραση
 - η δεύτερη ομάδα επεξεργάζεται την ορχηστρική και γενικότερα ηχητική υποστήριξη του κειμένου
 - η τρίτη ομάδα ασχολείται με την υλοποίηση των σκηνογραφικών, ενδυματολογικών και εικαστικών προτάσεων

Πέμπτο τετράωρο

Οι ομάδες δουλεύουν όλες μαζί και ενώνονται οι επιμέρους προσπάθειες. Μέσα από το κλίμα ευφορίας και χαράς από τη συμμετοχή, και με τη διακριτική υποστήριξη του δασκάλου, τα παιδιά ολοκληρώνουν αυτή τη δραστηριότητα με αυτοσχέδιο ομαδικό χορό.

Χώρος δραστηριότητας

Η αυλή του σχολείου ή η αίθουσα εκδηλώσεων του σχολείου ή οποιοσδήποτε άλλος χώρος κρίνεται κατάλληλος.

Εποπτικό και διδακτικό υλικό

- Μουσικά όργανα: αρμόνιο, ταμποурίνο, ξυλάκια, τρίγωνα, ντέφια, πιατίνια, μαράκες, καστανιέτες, κουδουνάκια.
- Αυτοσχέδια μουσικά όργανα που κατασκευάζουν τα παιδιά
- Βιβλιογραφικό και άλλο διδακτικό και εποπτικό υλικό (προγράμματα παραστάσεων όπερας, CDs με ηχογραφημένες εκτελέσεις όπερας, φωτογραφικό υλικό, βιντεοταινίες με συνεντεύξεις σημαντικών εκτελεστών όπερας κ.τ.λ.).
- Χάρτης
- Καλύμνικα σφουγγάρια, μαντίλες νησιώτικες και προϊόντα που σχετίζονται με τα νησιά που αναφέρονται.

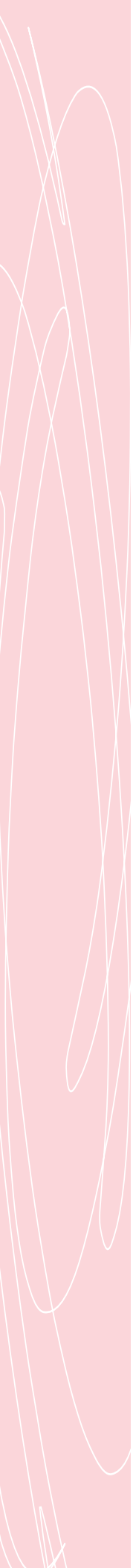
Τίτλοι προγραμμάτων που έχουν ήδη ολοκληρωθεί

Δραστηριότητες με κύριο αντικείμενο τη μουσική που έχουν ολοκληρωθεί και έχει παραχθεί διδακτικό υλικό, είναι στο πλαίσιο των παρακάτω προγραμμάτων:

1. ΣΕΠΠΕ : «μελοποιημένο ποίημα»
2. «Μελίνα» : Ο ήχος της Μουσικής

Επισημαίνεται ότι οι παραπάνω δραστηριότητες με την κατάλληλη επεξεργασία μπορούν να εφαρμοσθούν στα σχολεία στο πλαίσιο της «Ζώνης Διαθεματικών και Δημιουργικών Δραστηριοτήτων».

ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ

* **Αναστασία Ι. Παμουκτσόγλου**, Πάρεδρος με Θητεία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΙΚΟΥ ΔΡΩΜΕΝΟΥ

Το "δρώμενο" είναι διδακτική μέθοδος χωρίς καθορισμένα όρια και αυστηρή οργάνωση και δομή. Η μάθηση δημιουργείται μέσα από τη βιωματική εμπειρία την οποία αποκτούν τα μέλη της ομάδας με τη συμμετοχή τους στις διάφορες διαδικασίες. Οι στόχοι κάθε δράσης πρέπει να στηρίζονται στους γενικούς σκοπούς της εκπαίδευσης (όπως προβλέπεται από τον 1566/85 κλπ) και τους ειδικούς σκοπούς, που αναφέρονται σε κάθε διδακτική ενότητα, ώστε να αποτελέσουν το μέσο που θα βοηθήσει το δάσκαλο/α να συντονίσει τη δράση κατά την προετοιμασία και τη διεξαγωγή της.

Κάθε "δρώμενο" υπηρετεί τη διδασκαλία, την κοινωνικοποίηση, την εργαστηριακή μάθηση, τη δυναμική στάση απέναντι στο γνωστικό αντικείμενο, την αποβολή του άγχους της μάθησης, την ανάγκη του παιδιού να εκφράσει τον εσωτερικό του κόσμο ή να ψυχαγωγηθεί, την προκύπτουσα πολιτιστική παιδεία, την ολόπλευρη ανάπτυξη του μαθητή. Για το λόγο αυτό, το "θέατρο" είναι απλά το υπόβαθρο του "δρώμενου" μια και ο απώτερος στόχος μας δεν είναι η θεατρική παράσταση, τα θεατρικά κείμενα ή δημιουργήσουμε μελλοντικούς ηθοποιούς, αλλά να ενεργοποιήσουμε τη διδακτική πράξη.

Είναι προφανές ότι σε όλη αυτή τη διαδικασία σημαντικό ρόλο διαδραματίζει ο/η δάσκαλος. Οφείλει δηλαδή να σχεδιάζει, προγραμματίζει, προδιαθέτει την τάξη για δημιουργία. Ακόμη να "προκαλεί" την "επινόηση", ώστε οι μαθητές να προτείνουν ιδέες, να προκαλεί τη συζήτηση, να συντονίζει και να καθοδηγεί. Αυτό εξασφαλίζεται μέσα από την τεχνική των ερωτήσεων, μέσα από τη θέση του στην ομάδα με τη χρησιμοποίηση μεθοδολογικών προσεγγίσεων στην κατεύθυνση της συνεργατικής / βιωματικής διδασκαλίας. Αυτές οι διδακτικές προσεγγίσεις προβάλλουν τις επινοήσεις των μαθητών και βοηθούν στην έκφραση και την αυτενέργειά τους.

Όπως προαναφέραμε, το "δρώμενο", δεν έχει την έννοια της μετατροπής κάποιου αφηγηματικού κειμένου ή ομοιοθεματικών κειμένων σε θεατρικό κείμενο, πολύ δε περισσότερο στην "ανάθεση" και "εκτέλεση" κάποιου έτοιμου θεατρικού σεναρίου της "παιδικής" ή μη δραματοουργίας. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να το προσεγγίσει χρησιμοποιώντας ένα από τα κείμενα του γλωσσικού μαθήματος που σχετίζεται με τη μυθολογία καθώς και κείμενα από την Ιστορία, τα Θρησκευτικά και άλλα μαθήματα που περιλαμβάνονται στο αναλυτικό πρόγραμμα. Άλλωστε αυτό μαζί με τη σχολική ζωή (κοινωνικό και σχολικό περιβάλλον, ΜΜΕ, παιδαγωγικές εκδρομές κ.λπ.) αποτελούν τα ερεθίσματα για την ανακάλυψη του πολιτισμικού περιβάλλοντος του μαθητή.

Η παιδαγωγική πρόταση του "δρώμενου", θεμελιώνεται:

1. Στην κατάργηση της από καθέδρας διδασκαλίας και στη χρήση συνεργατικών / βιωματικών μεθοδολογικών προσεγγίσεων.
2. Στην επικοινωνιακή συμμετοχή του/της μαθητή/τριας στη "δημιουργία" και την αφομοίωση της νέας γνώσης. Ο μαθητής συμμετέχει, ενεργεί, "παίζει", επινοεί, κατασκευάζει, αξιολογεί, αφομοιώνει, ΥΠΑΡΧΕΙ.
3. Στην άμεση και συνεργατική σχέση της σχολικής μονάδας με τον κοινωνικό περίγυρο (γονείς, τοπικές αρχές, γειτονιά).
4. Στην "πολλαπλότητα" της Παιδαγωγικής, καθώς αυτή άγει σε Παιδεία, δηλαδή υπάρχει ταυτόχρονα ως γνωστική, αισθητική, καλλιτεχνική, κοινωνικοπολιτική περιπέτεια.

Η χρήση της διδακτικής προσέγγισης στη δημιουργία του "δρώμενου" δε στοχεύει να καταστήσει τον/την εκπαιδευτικό συγγραφέα ή σκηνοθέτη, αλλά να ενισχύσει το διδακτικό του/της έργο, ώστε να:

1. Αναπτύξει την κριτική σκέψη του/της μαθητή/τριας.
2. Να διδάξει και να εμπνεύσει.
3. Να επινοήσει "υλικά", που θα καλλιεργήσουν και θα βοηθήσουν στην αφομοίωση του γνωστικού αντικειμένου.
4. Να αξιολογήσει τη δυναμική και τη συνοχή της τάξης.
5. Να ανατροφοδοτήσει τη διδακτική μεθοδολογία και γιατί όχι την αυτοαντίληψή του/της.

Οι βασικές αρχές στις οποίες πρέπει να στηρίζεται είναι:

1. Να γνωρίζει με επάρκεια το περιεχόμενο του διδακτικού αντικειμένου.
2. Να διατυπώνει με σαφήνεια το περιεχόμενο.
3. Να γνωρίζει τις δυνατότητες των μαθητών/τριών.
4. Να γνωρίζει τη μεθοδολογία, που θα ακολουθήσει, τη βιβλιογραφία που θα αξιοποιήσει, τα υλικά και τα μέσα διδασκαλίας, τα οποία θα χρησιμοποιήσει κατά τη διεξαγωγή του μαθήματος.

ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Ενδεικτικά αναφέρουμε θεματικές ενότητες που μπορούν να ενισχύσουν μια τέτοια δράση: Καραγκιόζης, Παραμύθια, Συναισθήματα και ακούσματα, Περιβάλλον, κείμενα από τα βιβλία της "Γλώσσας" (Ο Αιμίλιος το μήλο, Το τρελοβάπορο, Ο κήπος, Οι ανακαλύψεις), Το σπίτι μου, Κοι-

νωνικές εκδηλώσεις(ο γάμος, ο περίπατος, τι παίζω, πώς βλέπω τους άλλους, επαγγέλματα), Η ημέρα του βιβλίου, κλπ.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Με τη λέξη "δρώμενο" εννοούμε τη δημιουργία μιας ιστορίας, ενός θεατρικού κειμένου το οποίο εκμιαύεται στην κυριολεξία από τα παιδιά. Το πώς τελικά θα καταλήξει είναι αποτέλεσμα της συγκεκριμένης ομάδας και φυσικά της ηλικίας, των ενδιαφερόντων και των ερεθισμάτων του περιβάλλοντός τους, όπως επίσης και της "τεχνικής" του δασκάλου.

Το "δρώμενο" προϋποθέτει, όλες τις μορφές της δραματικής έκφρασης και του θεατρικού παιχνιδιού.

Απευθύνεται στο «σύνθηες» μαθητικό δυναμικό μιας σχολικής μονάδας ή σε μειονεκτούσες ή μειονοτικές κοινωνικές ομάδες. Αναφέρεται σε ένα συνδυασμό αισθητικής, θεατρικής, μουσικής αγωγής και ανάπτυξης της γλωσσικής έκφρασης των μαθητών, μέσα από το σχηματιζόμενο "θεατρικό" κείμενο.

Βασικό στοιχείο δόμησης του αποτελούν οι ανάγκες της ομάδας. Σε δεύτερο επίπεδο επιλέγεται η χρήση του "δρώμενου" με την αριστοτελική σημασία του όρου δηλαδή την εξωτερίκευση καταστάσεων με στόχο την "κάθαρση" και τη συνεργασία της ομάδας. Τα βασικά στοιχεία της δομής του είναι: η πρόταση, η αποδοχή, η δράση και η λύση.

Ο εκπαιδευτικός στηριγμένος στα σημεία αυτά απευθύνεται σε κοινά "πολιτισμικά" στοιχεία και κατευθύνει την ομάδα ως "εμπυκωτής/τρια" στην "έξοδο" με απώτερο στόχο την καλλιέργεια της αυτοεκτίμησης του/της μαθητή/τριας και την κοινωνικοποίησή του/της ή την ένταξή του/της στη δυναμική της σχολικής ομάδας.

Βασικό στοιχείο: Ο δάσκαλος γνωρίζει τις δυνατότητές του και αποδέχεται, ότι όλη η ομάδα των μαθητών του "μπορεί" να πετύχει (θετική ενίσχυση - προσδοκία). Ορίζουμε, δηλαδή ότι μία νέα "αγωγή" στηρίζεται στη ενίσχυση της σχολικής ομάδας - σε επίπεδο τάξης ή σχολικής μονάδας - η οποία προσπαθεί να κάνει πράξη τη συνεχή μάθηση (δια βίου) καθώς αυτοεξελισσεται, αυτοεμπυκώνεται και ανακαλύπτει. Ο "μακρύς και επίπονος" δρόμος για τη Γνώση, μπορεί να είναι μια εκπαιδευτική περιπέτεια μέσα από την χαρά του επιτεύγματος.

Η βασική δηλαδή διαφορά από το "παραδοσιακό" δασκαλοκεντρικό ή βιβλιοκεντρικό διδακτικό μοντέλο είναι, ότι η μέθοδος στηρίζεται στο "βιωματικό - επικοινωνιακό" της χαρακτήρα. Το παιδί

αντιλαμβάνεται τη γνώση συμμετέχοντας δυναμικά. Η μάθηση που αποκτάται είναι κατά τον Χρυσάφιδη (1994:92-97):

- α) προσανατολισμένη στη ζωή,
- β) σε κάποιο πρόβλημα,
- γ) έχει κοινωνικό περιεχόμενο και
- δ) είναι προσανατολισμένη στο αποτέλεσμα.

Τονίζουμε, ότι δε μεταβάλλουμε τα ωρολόγια προγράμματα ή το πρόγραμμα σπουδών αλλά το μοντέλο διδασκαλίας, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας του διδακτικού περιεχομένου.

Για τη στήριξη αυτής της «τεχνικής» ο εκπαιδευτικός, θα πρέπει πρώτα να ανιχνεύσει τις «συνθήκες» της τάξης του, ώστε να επιλέξει την κατάλληλη μεθοδολογική προσέγγιση.

Για το λόγο αυτό παρατηρεί την τάξη του σαν μία ενιαία ομάδα, την αναλύει σε μικρές ομάδες και αξιολογεί κάθε μέλος της. Κύριος στόχος του είναι η συγκρότηση ανομοιογενών ομάδων.

Η αναζήτηση του προβλήματος, η προετοιμασία της έμπνευσης, η επεξεργασία της και η αξιολόγησή της είναι επίσης στοιχεία σημαντικά και απαραίτητα.

Από την αρχή, ο εκπαιδευτικός, ορίζει ότι το «δρώμενο» θα υπηρετήσει τη διδασκαλία, την κοινωνικοποίηση, την εργαστηριακή μάθηση, τη δυναμική του στάση απέναντι στο γνωστικό αντικείμενο, την αποβολή του άγχους της μάθησης, την ανάγκη του παιδιού να εκφράσει τον εσωτερικό του κόσμο ή να ψυχαγωγηθεί, την προκύπτουσα πολιτιστική παιδεία.

TA ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ

- 1 Εκφράζεται μια πρόταση - πρωτοβουλία.
- 2 Συζήτηση της ομάδας ή των ομάδων για την πρόταση - πρωτοβουλία, συμφωνία σχετικά με το τι θα πράξουν.
- 3 Η ομάδα καθορίζει τους τομείς δράσης, δηλαδή τα πλαίσια διεξαγωγής της δράσης, προγραμματίζει, κλπ.
- 4 Η δραστηριότητα- δραστηριότητες, επανατροφοδοτούνται μέσα από συζήτηση για ενημέρωση, επικοινωνία, μορφές διαπροσωπικών σχέσεων κ.λπ.
- 5 Η παραπάνω διαδικασία καταλήγει σε ένα τελικό στάδιο μετά από ομόφωνη απόφαση των μελών ή διαφοροποιείται ανάλογα με τις ανάγκες.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Η ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ Ή Ο ΙΑΣΟΝΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΡΓΟΝΑΥΤΕΣ (Γ' - Δ' ΤΑΞΗ)

Η σχετική διδακτική ενότητα ή η επιλογή της Μυθολογίας ως ελεύθερο ανάγνωσμα στην τάξη μπορούν να λειτουργήσουν ως αφορμή της δράσης.

Ακολουθεί συζήτηση που αφορά το τι επέλεξαν, τι τους αρέσει κλπ. Οι ομάδες εργασίας προτείνουν την απόφαση για τη "δημιουργία" ενός κειμένου με "κίνηση", και "δράση", δηλαδή ένα "δρώμενο".

Έστω ότι το θέμα επιλέγεται από τα βιβλία της βιβλιοθήκης είναι η ("Μυθολογία"). Η επιλογή του βιβλίου προσφέρει το έναυσμα για ευρύτερη ανάλυση: των αιτιών της επιλογής του, των στοιχείων της "προσωπικότητας" του βιβλίου (εικονογράφηση, δέσιμο, γλώσσα, περιεχόμενο, συγγραφέας κλπ), των "ιστορικών" γεγονότων, της προσωπικότητας των ηρώων, των αναφορών στο κοινωνικό, πολιτικό, οικονομικό, πολιτισμικό περιβάλλον της εποχής, των στοιχείων που το συνέδεσαν με το μάθημα της ιστορίας.

Ακολουθεί η αναζήτηση στα βιβλία της Γλώσσας (Αναγνωστικά, Ανθολόγιο) άλλων κειμένων, που να αναφέρονται στην ελληνική μυθολογία ή σε άλλους μυθικούς ήρωες. Αξιοποιούνται σχετικά θεάματα, ακούσματα και διαβάσματα των μαθητών καθώς και οι σύγχρονες αντιλήψεις - θεωρίες για μυθικά ταξίδια (το ταξίδι των αργοναυτών έγινε προς το δυτικό ημισφαίριο του πλανήτη ή τα άστρα, το διάστημα, τον αστερισμό του Σείριου).

Το "δρώμενο" αναπτύσσεται ελεύθερα σύμφωνα με τη δομή ενός "θεατρικού κειμένου", διατηρώντας όλα τα παραδοσιακά του στοιχεία.

Οι χαρακτήρες του έργου διαμορφώνονται σύμφωνα με τις ανάγκες και τις προθέσεις της ομάδας για την προσωπικότητα και την συμπεριφορά των ηρώων.

Το κείμενο του δρώμενου διαμορφώνεται καταγράφεται και τυπώνεται από την ομάδα. Η σκηνοθεσία, η σκηνογραφία, η μουσική επιλογή, η σύλληψη και η εκτέλεση θα είναι αποτέλεσμα συλλογικής ευθύνης και διεργασίας.

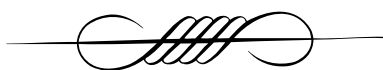
Επισημαίνεται, ότι μέσα από τη δράση αυτή, μπορούν εκτός από τα διδακτικά αντικείμενα που αναφέραμε προηγουμένως (Αισθητική, Θεατρική, Μουσική Αγωγή, Γλωσσική διδασκαλία) να αναπτυχθούν και άλλες πρακτικές όπως: η δόμηση ενός λογοτεχνικού κειμένου, η έκδοση ενός βιβλίου, η χρήση του Η/Υ, η σύνδεση με άλλα μαθήματα, όπως τα Μαθηματικά. Ειδικότερα όσον

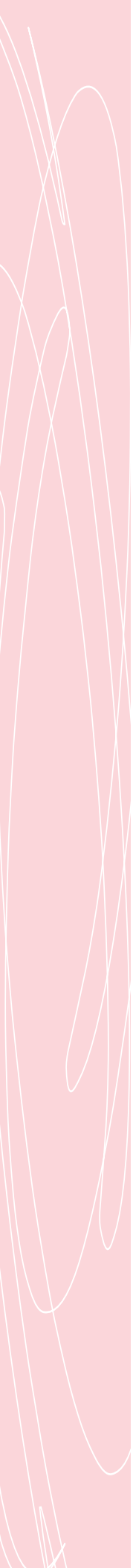
αφορά τα Μαθηματικά θα μπορούσε να ζητηθεί, ο "προϋπολογισμός" της "παράστασης", η μέτρηση διαστάσεων που αφορούν την παράσταση, η αναζήτηση λύσεων εξεύρεσης οικονομικών πόρων, η πρόταση οικονομικών και αποτελεσματικών υλικών, καθώς και φθηνότεροι προμηθευτές. Θα μπορούσε να υπολογιστεί ο ανθρωποχρόνος εμπλοκής της ομάδας στο ανέβασμα της παράστασης, το κόστος για την εκτύπωση του κειμένου κ.λπ.

Ο στόχος μας δεν είναι η "παράσταση" αλλά η κατά το δυνατόν προσπάθεια αναίρεσης των εκπαιδευτικών ανισοτήτων και η διαδικασία ένταξης/ενσωμάτωσης των μαθητών μέσα από πρακτικές που ανανεώνουν την εκπαιδευτική πράξη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Άλκησις, Η δραματοποίηση για παιδιά, Αθήνα, 1983.
2. Το αυτοσχέδιο θέατρο για παιδιά, Αθήνα, 1984.
3. Το βιβλίο της δραματοποίησης, Αθήνα, 1989.
4. Σέρρη, Λ., Δραματική έκφραση και αγωγή του παιδιού, Αθήνα, Gutenberg, 1987.
5. Κουρετζής, Λ., Το θέατρο για παιδιά στην Ελλάδα, Αθήνα, Καστανιώτης, 1990.
6. Το θεατρικό παιχνίδι, Αθήνα, Καστανιώτης, 1991.
7. ΟΕΔΒ, Θεατρική Αγωγή (Βιβλίο για το δάσκαλο), Αθήνα, 1993.

* Καγκά Ευαγγελία, Σύμβουλος Γαλλικής Γλώσσας Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

1. Προσδιορισμός της θεματικής περιοχής

Το «Eveil aux langues» («Αφύπνιση στη διαφορετικότητα των γλωσσών και των πολιτισμών») αποτελεί διαθεματικό – διαπολιτισμικό πρόγραμμα του Συμβουλίου της Ευρώπης στο οποίο συμμετέχουν 24 χώρες.

Η Ελλάδα συμμετέχει με δραστηριότητες εφαρμογής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση έχοντας ως εταίρους την Ισπανία, την Πορτογαλία, την Πολωνία, την Κροατία, την Τσεχία και τη Ρωσία.

Το πρόγραμμα αυτό διαχέει στην πράξη θέσεις της εκπαιδευτικής πολιτικής της Ενωμένης Ευρώπης και γίνεται προσπάθεια να υιοθετηθεί από όλες τις χώρες – μέλη, διότι αποτελεί μία από τις δράσεις που συμβάλλουν στη βελτίωση της αμοιβαίας κατανόησης και γνωριμίας των πολιτιστικών αγαθών των διαφόρων λαών, κυρίως μέσα από την αξιοποίηση της πολιτισμικής πολυμορφίας και πολυγλωσσίας.

Είναι απαραίτητο να τονιστεί ότι δεν πρόκειται για εκμάθηση γλωσσών, αλλά για ευαισθητοποίηση των μαθητών στη διαφορετικότητα των γλωσσών ως προς το άκουσμα, τη γραφή, τη δομή, τη σύνταξη της γλώσσας κτλ., με στόχο οι μαθητές να είναι σε θέση να εξοικειώνονται σταδιακά, γλωσσικά και πολιτισμικά, με περισσότερες της μιας γλώσσες.

2. Σκοποί – Στόχοι

Σκοπός

Η συμβολή στη δημιουργία αλληλέγγυων κοινωνιών, γλωσσικά και πολιτισμικά πλουραλιστικών.

Γενικοί στόχοι

- ✓ Η απόκτηση δύο ικανοτήτων: α) ικανότητα να ζει κάποιος αρμονικά σε μια πολυγλωσσική και πολυπολιτισμική κοινωνία και β) ικανότητα να μαθαίνει γλώσσες.
- ✓ Η προώθηση δράσεων υποστήριξης της γλωσσικής και πολιτισμικής ποικιλομορφίας κατά την εκπαιδευτική διαδικασία.
- ✓ Η καλλιέργεια δεξιοτήτων με στόχο την ενθάρρυνση για τη δια βίου εκμάθηση των γλωσσών.

Ειδικοί στόχοι

- ✓ Ανάπτυξη θετικών στάσεων απέναντι στη διαφορετικότητα των γλωσσών και των πολιτισμών,

ώστε οι μαθητές να αποκτήσουν κίνητρα για την οικειοποίηση περισσότερων της μιας γλωσσών και την κατανόηση ξένων πολιτισμικών στοιχείων.

- ✓ Ανάπτυξη στρατηγικών επικοινωνίας και μάθησης.
- ✓ Ανάπτυξη μιας γλωσσικής κουλτούρας που θα συντελέσει στην κατανόηση του πολυγλωσσικού και πολυπολιτισμικού «κόσμου».

Λειτουργικοί στόχοι

- ✓ Να ασκηθεί ο μαθητής στα ακούσματα διαφόρων γλωσσών.
- ✓ Να αναγνωρίζει ακουστικά τις ομοιότητες ανάμεσα σε λέξεις διαφορετικών γλωσσών.
- ✓ Να αναγνωρίζει και να απομνημονεύει στοιχεία γραπτά ή ηχητικά μιας μη οικείας γλώσσας, καθώς και να τα συγκρίνει με στοιχεία της μητρικής του γλώσσας.
- ✓ Να χρησιμοποιεί συνδυασμούς αναφοράς αναγκαίους για μια μεταγλωσσική προσέγγιση.
- ✓ Να επικοινωνεί μερικώς απόντος κοινού γλωσσικού κώδικα.

3. Θεματολογία

Το εκπαιδευτικό υλικό για μαθητές και δασκάλους περιλαμβάνει τις παρακάτω θεματικές ενότητες:

1η ενότητα: Ευαισθητοποίηση των μαθητών στη γλωσσική και πολιτισμική ποικιλία.

2η ενότητα: Καλλιέργεια θετικών στάσεων απέναντι στη γλωσσική και πολιτισμική διαφορετικότητα. Συνειδητοποίηση των εννοιών της πολυγλωσσίας και της πολυπολιτισμικότητας.

3η ενότητα: Προφορικός λόγος (Α΄ και Β΄ μέρος). Εξοικείωση με το άκουσμα διαφόρων γλωσσών.

4η ενότητα: Συνειδητοποίηση της παρουσίας γλωσσών στο σχολικό και κοινωνικό – οικογενειακό περιβάλλον.

5η ενότητα: Γραπτός λόγος (Α΄ και Β΄ μέρος).

6η ενότητα: Συνειδητοποίηση της ποικιλομορφίας των γλωσσών

- Ανάπτυξη της ικανότητας «αποκωδικοποίησης» των γλωσσών
- Ανάπτυξη στρατηγικών συσχέτισης της μιας γλώσσας με τις άλλες και με τη μητρική.

4. Μεθοδολογικές προσεγγίσεις

Το πρόγραμμα αυτό στηρίζεται εξ ολοκλήρου στην ενεργητική μάθηση. Μέσα από δραστηριότητες παιγνιώδους μορφής οι μαθητές αναπτύσσουν σταδιακά άμεσες και έμμεσες στρατηγικές μάθησης.

Οι άμεσες στρατηγικές που αφορούν την πραγματοποίηση διανοητικών διαδικασιών περιλαμβάνουν: στρατηγικές μνήμης, γνωστικές στρατηγικές και στρατηγικές αντιστάθμισης.

Οι έμμεσες στρατηγικές που αφορούν τη διαδικασία κατάκτησης της γλώσσας συμπεριλαμβάνονται και της μητρικής περιλαμβάνουν: μεταγνωστικές, συναισθηματικές και κοινωνικές στρατηγικές.

Κάθε διδακτική ενότητα, εκτός από την πρώτη, στηρίζεται στη μεθοδολογική διαδικασία του project.

Πιο συγκεκριμένα, ο εκπαιδευτικός, του οποίου ο ρόλος είναι καθοδηγητικός, σε συνεργασία με τους μαθητές καθορίζουν το σκοπό της εργασίας και σχεδιάζουν τις στρατηγικές προσέγγισης του θέματος. Οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες. Ο εκπαιδευτικός παρακολουθεί τη διαδικασία, παρατηρεί τους μαθητές, παρεμβαίνει όταν παρουσιάζεται ανάγκη και τους ενθαρρύνει. Τέλος, οι μαθητές με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού αξιολογούν τη διαδικασία υλοποίησης του project καθώς και τα αποτελέσματα.

Ως εκ τούτου κάθε διδακτική ενότητα είναι δομημένη με τέτοιο τρόπο, ώστε τόσο ο εκπαιδευτικός όσο και ο μαθητής να έχουν άμεση επαφή με τη σύνδεση θεωρίας και πράξης.

Τέλος, όσο αφορά τη Διαθεματική προσέγγιση του προγράμματος, οι μαθητές για την πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων χρησιμοποιούν γνώσεις και δεξιότητες από άλλα γνωστικά πεδία, όπως π.χ. η μητρική γλώσσα, η ιστορία, η γεωγραφία, η μελέτη περιβάλλοντος, η κοινωνική και πολιτική αγωγή, η αισθητική αγωγή.

5. Μεθοδολογικό πλαίσιο

Για την υλοποίηση της κάθε ενότητας ο εκπαιδευτικός οφείλει να υιοθετεί και να εφαρμόζει μεθοδολογικές προσεγγίσεις λαμβάνοντας υπόψη του την ηλικία των μαθητών και τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντά τους.

Η εκπαιδευτική διαδικασία βασίζεται εξ ολοκλήρου στην αυτενέργεια των μαθητών. Με την

ενεργό συμμετοχή τους σε δραστηριότητες αναπτύσσουν δεξιότητες διαπροσωπικής επικοινωνίας, ενώ παράλληλα δημιουργούν, εκφράζονται, καλλιεργούν θετικές στάσεις απέναντι στη γλωσσική και πολιτισμική διαφορετικότητα.

Η κάθε διδακτική ενότητα στηρίζεται σε μεθόδους βιωματικής προσέγγισης των εννοιών της πολυγλωσσίας και του πολυπολιτισμού. Οι μαθητές μέσα από παιγνιώδεις δραστηριότητες, δραματοποίηση, παιγνίδια ρόλων συναισθάνονται τον εθνικό τους γλωσσικό και πολιτισμικό πλούτο, ενώ ταυτόχρονα αποδέχονται τις πολιτιστικές καταβολές του «άλλου» προσεγγίζοντας συναισθηματικά μη οικεία γλωσσικά ακούσματα.

6. Ενδεικτικό δείγμα

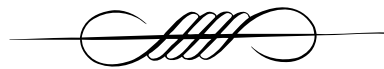
Κάθε διδακτική ενότητα περιλαμβάνει:

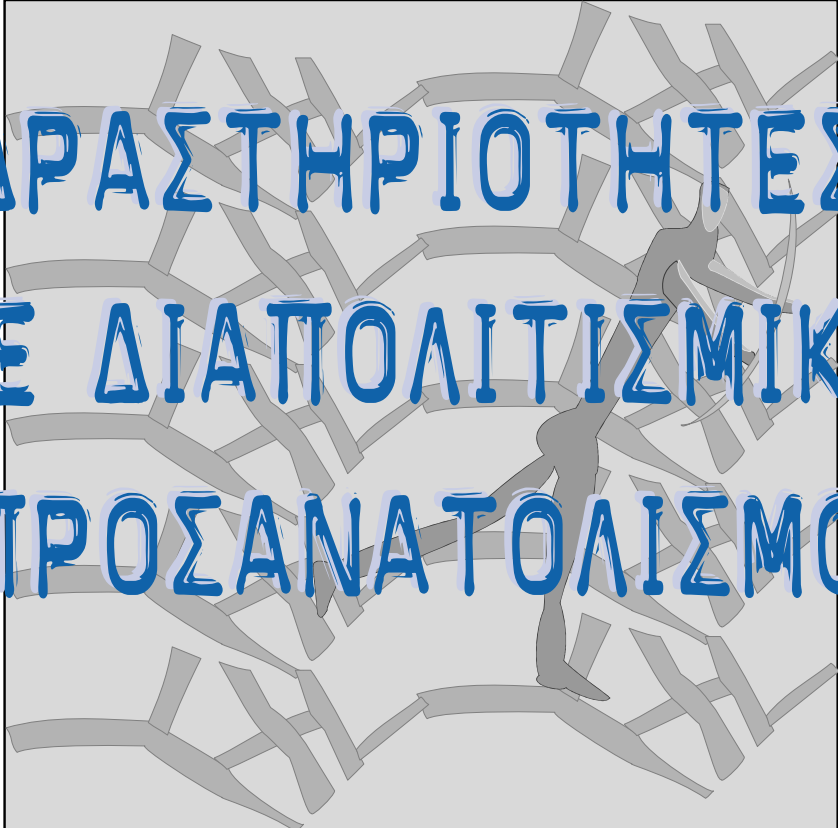
- ✓ Διδακτικούς στόχους
- ✓ Διδακτικό υλικό
- ✓ Οδηγίες για το διδάσκοντα
- ✓ Προτεινόμενη διδακτική προσέγγιση
- ✓ Φύλλα δραστηριοτήτων για το διδάσκοντα και για τους μαθητές
- ✓ Φύλλα αξιολόγησης ανά ενότητα.

7. Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Candelier, M. (1996). Pour que l'école favorise le pluralisme linguistique, il faut que l'on le veuille vraiment. *Les langues Modernes*, 90, 21-28.
- Candelier, M., Dumoulin, B., Koishi, A. (1999). La diversité des langues dans les systèmes éducatifs des Etats membres du Conseil de la coopération culturelle – Rapport d'enquête préliminaire. Strasbourg, Conseil de l'Europe.
- Candelier, M. (2000). L'introduction de l'éveil aux langues dans le curriculum – Annexes au rapport d'atelier. Gratz, 29/2/00 – 4/3/00.
- Perrenoux, Ph. (1997). Construire des compétences dès l'école. Paris. ESF.
- Θεοφιλίδης, Χρ. (1997). Διαθεματική προσέγγιση της διδασκαλίας. Γρηγόρης, Αθήνα.
- Ματσαγγούρας, Η. (1997). Στρατηγικές διδασκαλίας. Gutenberg, Αθήνα.

- Μπαγάκης, Γ. (2001). Εμπειρίες και σκέψεις εκπαιδευτικών για τα προαιρετικά εκπαιδευτικά προγράμματα, Πολιτιστικά, Περιβαλλοντικά, Comenius, Κινητικότητα. Μεταίχμιο, Αθήνα.
- Μπαγάκης, Γ. (2001). Αξιολόγηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και σχολείου. Μεταίχμιο, Αθήνα.
- Αδελφοποίηση σχολικών τάξεων από διαφορετικά κοινωνικά, εθνικά και γλωσσικά περιβάλλοντα, Πειραματικό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης (Π.Π.Ε.) - Σ.Ε.Π.Π.Ε., Επιστημονική υπεύθυνη: Ελένη Σκούρτου, Επίκουρος Καθηγήτρια στο Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστημίου Αιγαίου, 1998-1999.
- Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ: «Εκπαίδευση και Πολιτισμός»

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΕ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟ

* **Γεώργιος Νικολάου**, Πάρεδρος με Θτεία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΜΕΡΙΚΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Η έντονη παρουσία μαθητών με πολιτισμικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες στις τάξεις μας κατά τα τελευταία χρόνια μας οδηγεί στην αναζήτηση νέων μεθοδολογικών προσεγγίσεων για τη διδακτική διαχείριση αυτής της πολυπολιτισμικότητας. Ενώ είναι αλήθεια ότι κατά τα τελευταία χρόνια, που διεξάγεται ο διάλογος για τις πολυπολιτισμικές κοινωνίες, θεωρητικά τα πράγματα έχουν κατασταλάξει στην υιοθέτηση του διαπολιτισμικού μοντέλου, μεθοδολογικά, ωστόσο, η πρόοδος δεν είναι το ίδιο μεγάλη. Αιτία πιστεύουμε ότι είναι η αδυναμία να ξεπεράσουμε τον ανελαστικό και παραδοσιακό τρόπο λειτουργίας του σχολείου, το οποίο ξέρει να αναπαράγει, μέσα από τις μεθοδολογικές ανεπάρκειες της «μοντέρνας παιδαγωγικής» το πατροπαράδοτο, δασκαλοκεντρικό διδακτικό του παράδειγμα.

Παρόλα αυτά, και στον τομέα αυτό έχει γίνει τα τελευταία χρόνια σημαντική πρόοδος, χάρη κυρίως στην αυθόρμητη και πειραματική προσπάθεια των μάχιμων εκπαιδευτικών, οι οποίοι συχνά μένουν αβοήθητοι σ' αυτό τους το έργο. Ιδιαίτερα στο χώρο της εκπαίδευσης των ατόμων με γλωσσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες μεσολάβησε μία περίοδος «συμβουλευτικής αφασίας», κατά την οποία ο καθένας έκανε ό,τι ήθελε και το βάπτιζε όπως ήθελε.

Ωστόσο η επιστημονική έρευνα ήρθε, έστω και καθυστερημένα, να επαληθεύσει και να «νομιμοποιήσει» κάποιες παιδαγωγικές και διδακτικές αρχές, οι οποίες αναμφίβολα βοηθούν στην επιτυχή σχολική ένταξη των πολιτισμικά διαφορετικών μαθητών.

Σύμφωνα με αυτές, μπορούμε με σιγουριά σήμερα να ισχυριστούμε ότι:

1. Προηγείται η διασφάλιση της συναισθηματικής και ψυχολογικής ασφάλειας του αλλοδαπού μαθητή μέσα στην τάξη.
2. Προτεραιότητα πρέπει να δίνεται στον «επικοινωνιακό» και όχι στον «ακαδημαϊκό» λόγο.
3. Σε επίπεδο μεθόδων, προκρίνουμε αυτές που ευνοούν την αλληλεπίδραση και την επικοινωνία μεταξύ των μαθητών και μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών.
4. Οι δραστηριότητες, πέραν του αυστηρού σχολικού προγράμματος, αποδραματοποιούν τη «σχολική περιπέτεια» του αλλοδαπού μαθητή και κρίνονται ως ιδιαίτερως επωφελείς.
5. Η αναφορά σε πολιτισμικά και γλωσσικά δεδομένα της χώρας προέλευσης του μαθητή είναι ένα εγχείρημα δύσκολο και πρέπει να γίνεται με ιδιαίτερη προσοχή, προκειμένου να βοηθήσει στην πραγματική αλληλογνωριμία των μαθητών και να μην καταλήξει στο φολκλόρ, ή ακόμη χειρότερα, στην «γκετοποίηση» του αλλοδαπού στο πολιτισμικό του «καβούκι».

Τέλος, δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να ξεχνάμε ότι: η διαπολιτισμική εκπαίδευση δεν είναι ένα ακόμη γνωστικό αντικείμενο το οποίο θα ενταχθεί ως ξεχωριστό μάθημα στο σχολικό πρόγραμμα. Είναι περισσότερο μια νέα φιλοσοφία οργάνωσης της σχολικής ζωής η οποία διαχέεται σ' ολόκληρο το Πρόγραμμα Σπουδών και απευθύνεται σε όλα τα παιδιά, τόσο στα γηγενή, όσο και σ' αυτά με γλωσσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες.

Υπό την έννοια αυτή, ο υποψιασμένος εκπαιδευτικός εκμεταλλεύεται τη διαπολιτισμική διάσταση κάθε διδασκόμενου αντικειμένου και δε χάνει την ευκαιρία να αναδεικνύει τις βασικές αρχές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, όπως αυτές ορίζονται από τον H. Hessinger :

1. Εκπαίδευση για ενσυναίσθηση (empathy)
2. Εκπαίδευση για αλληλεγγύη
3. Εκπαίδευση για διαπολιτισμικό σεβασμό
4. Εκπαίδευση εναντίον του εθνικιστικού τρόπου σκέψης

Οι δραστηριότητες με διαπολιτισμικό προσανατολισμό που ακολουθούν έχουν απολύτως ενδεικτικό χαρακτήρα. Απευθύνονται σε διαφορετική τάξη η καθεμιά και μπορούν να αποτελέσουν πηγή έμπνευσης και για άλλες παρόμοιες. Ο ενθουσιασμός, το κέφι και η δημιουργικότητα του εκπαιδευτικού είναι σε κάθε περίπτωση ο καθοριστικότερος παράγοντας για την επιτυχή διεξαγωγή τους.

ΤΑΞΕΙΣ Α' - ΣΤ'

«Το αυτοβιογραφικό μου ποίημα» (Δραστηριότητα γνωριμίας)

Σκοπός: Το πρώτο βήμα για μια ουσιαστική επαφή και αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών είναι η γνωριμία μεταξύ τους. Συχνά περνούν βδομάδες ή και μήνες χωρίς οι μαθητές να γνωρίζονται ουσιαστικά μεταξύ τους, χωρίς να ξέρουν καλά – καλά τα ονόματα των συμμαθητών τους. Ιδιαίτερα για τους αλλοδαπούς μαθητές αυτή είναι μια απαραίτητη διαδικασία, προκειμένου να πάρουν τη θέση τους μέσα στην ομάδα, να είναι αναγνωρίσιμοι με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους (κι ένα από αυτά είναι αναμφίβολα το όνομά τους) και να μην κατατάσσονται σε γενικότερες ομάδες, με αρνητικό, στερεοτυπικά, σημαινόμενο (π.χ. «ξένος», «αλβανός», «ρώσος», «γύφτος» κλπ.) Η γνωριμία με την πραγματική βιογραφία του άλλου είναι μια πρώτη από-

πειρα για άρση των προκαταλήψεων για τους «διαφορετικούς».

Η δραστηριότητα αυτή προτείνεται για την αρχή της χρονιάς, όταν τα παιδιά θα πρέπει να γνωριστούν μεταξύ τους και με το δάσκαλο. Για τα παιδιά της Α' τάξης είναι ο δάσκαλος αυτός που γράφει το ποίημα. Για τις υπόλοιπες τάξεις, μπορούν οι ίδιοι οι μαθητές να το γράψουν.

ΣΤΟΧΟΙ: Οι μαθητές να μπορούν να αναλύουν τον εαυτό τους, να πληροφορούν τους άλλους γι' αυτόν και να αντλούν χαρά από μια έντεχνη, γλωσσική δραστηριότητα.

ΠΗΓΕΣ / ΥΛΙΚΑ: Χαρτί και μολύβι (Ο δάσκαλος θα πρέπει πρώτος να γράψει το δικό του ποίημα, για να καταλάβει τη διαδικασία και όλη η τάξη)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ / ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ: Οι μαθητές γράφουν ένα αυτοβιογραφικό ποίημα δεκατριών σειρών, ακούγοντας πρώτα το δάσκαλο, που γράφει το δικό του. Οι μαθητές της Α' και Β' τάξης μπορούν να γράψουν μικρότερα ποιήματα και το προτεινόμενο μοντέλο να εμπλουτιστεί ή να προσαρμοστεί ανάλογα.

ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ: Ένα παράδειγμα

Γραμμή 1: Το όνομά μου

Άνω

Γραμμή 2: Τέσσερα χαρακτηριστικά σου

Ειλικρινής, προσεκτική, περιέργη, λιχούδα

Γραμμή 3: Οι γονείς σου

Κόρη του Γιάννη και της Μαίρης

Γραμμή 4: Τα αδέρφια σου

Και αδελφή του Γιώργου

Γραμμή 5: Γεννήθηκα....

Στη Λάρισα

Τρελαίνομαι για

Γραμμή 6: Μου αρέσουν (άνθρωποι, ιδέες)

Σινεμά, τηλεόραση, βιβλία

Γραμμή 7: Αισθάνομαι...

Χαρά όταν ταξιδεύω

Γραμμή 8: Και χρειάζομαι...

Αγάπη κάθε μέρα

Γραμμή 9: Προσφέρω....

Φιλία και χαμόγελα

Γραμμή 10: Και φοβάμαι....

Τον πόνο, την πείνα και το τέλος των διακοπών

Γραμμή 11: Θα ήθελα να δω....

Τις πυραμίδες

Γραμμή 12: Μένω στο....

Περιστέρι

Γραμμή 13: Και το επίθετό μου είναι...

Πανταζή

Τα μαύρα γράμματα είναι το «ερωτηματολόγιο». Τα μαύρα πλάγια γράμματα συμπεριλαμβάνονται στο τελικό ποίημα, που θα έχει την εξής μορφή:

Το όνομά μου, Άννα

Ειλικρινής, προσεκτική, περίεργη, λιχούδα,

Κόρη του Γιάννη και της Μαίρης,

Και αδελφή του Γιώργου,

Γεννήθηκα στη Λάρισα.

Τρελαίνομαι για σινεμά, τηλεόραση, βιβλία

Αισθάνομαι χαρά όταν ταξιδεύω

Και χρειάζομαι αγάπη κάθε μέρα

Προσφέρω φιλία και χαμόγελα

Και φοβάμαι τον πόνο, την πείνα και το τέλος των διακοπών

Θα ήθελα να δω τις πυραμίδες

Μένω στο Περιστέρι

Και το επίθετό μου είναι Πανταζή

Τα ποιήματα, γραμμένα σε χρωματιστά χαρτόνια και ζωγραφισμένα από τα ίδια τα παιδιά, μπορούν να τοποθετηθούν στους πίνακες της τάξης.

ΤΑΞΗ Γ'

Το παραμύθι με το όνομα (Δραστηριότητα γλωσσική και γνωριμίας)

Σκοπός: Ζητούμενο είναι η γνωριμία των μαθητών μεταξύ τους, η ανακάλυψη κοινών μυθολογικών στοιχείων στις παραδόσεις των διαφόρων λαών και πολιτισμών και η συναισθηματική ασφάλεια των μαθητών μας, με τόνωση της αυτοεκτίμησής τους και ενίσχυση της αυτοεικόνας τους.

Στόχοι: Να μπορέσουν τα παιδιά να ερευνήσουν την ιστορία του ονόματός τους, να ενισχυθεί η φανταστική – μυθοπλαστική ικανότητά τους, να ανακαλύψουν ή να αναπλάσουν ήρωες και ηρωικές μορφές, να μπορούν να εκφραστούν γραπτά, να διαπιστώσουν την κοινή μοίρα και τα κοινά στοιχεία της ηρωικής μορφής, να ανακαλύψουν ομοιότητες και διαφορές στους ήρωες σε κάθε λαό και κάθε πολιτισμό, να μάθουν να χειρίζονται λεξικά και εγκυκλοπαίδειες.

Πηγές / Υλικά: Χαρτί και μολύβι, σχολικές εγκυκλοπαίδειες από τη βιβλιοθήκη του σχολείου, άλλα βιβλία και βοηθήματα από το σχολείο ή το σπίτι.

Διάρκεια: Δύο ή τρεις διδακτικές ώρες

Μεθοδολογία / Διαδικασία: Παίρνοντας την ευκαιρία από το ημερολόγιο, ξεκινάμε διηγούμενοι την ιστορία του ονόματος που γιορτάζει εκείνη τη μέρα. Ως αφορμή μπορεί να χρησιμοποιηθεί και οποιαδήποτε άλλη ευκαιρία. Καλούμε τα παιδιά να μας διηγηθούν, αν την ξέρουν, την ιστορία του δικού τους ονόματος. Αυτή μπορεί να είναι είτε η ιστορία του προγόνου τους που έφερε το όνομα αυτό, είτε η ιστορία του αγίου, είτε του μυθολογικού προσώπου. Μπορεί να είναι και η ιστορία κάποιου γεγονότος, στις περιπτώσεις για παράδειγμα του ονόματος Λευτέρης, Σταμάτης κλπ.

Στο επόμενο στάδιο, καλούμε τα παιδιά να ρωτήσουν τους γονείς τους για την ιστορία του ονόματός τους, πώς τους δόθηκε, την ιστορία του προγόνου που το είχε κλπ.

Στην επόμενη συνάντηση, αφού διηγηθούμε σύντομα τις ιστορίες και εξηγήσουμε και τη σημασία των ξένων ονομάτων των αλλοδαπών μαθητών που ενδεχομένως έχουμε στην τάξη μας, καλούμε τα παιδιά να ανασυνθέσουν ανά δύο την ιστορία του ονόματος του συμμαθητή τους, προσθέτοντας δικά τους στοιχεία από την ιστορία, τη μυθολογία, την επιστήμη κλπ.

Το αποτέλεσμα το δένουμε σε βιβλίο και αποτελεί το παραμύθι των ονομάτων της Τάξης, που μπορεί να αποτελέσει και ευκαιρία για δραματοποίηση.

ΤΑΞΕΙΣ Δ' – Ε' – ΣΤ'

Το Μουσείο της τάξης (Project σε 3 ή 4 διδακτικές ώρες)

Σκοπός: Τα παιδιά, μέσα από τη δραστηριότητα αυτή θα αναζητήσουν αντικείμενα της καθημερινής ζωής, χρηστικά και μη από την οικογενειακή τους παράδοση, συνδεδεμένα με την ιστορία και τη γενεαλογία κάθε οικογένειας, προκειμένου να τα εκθέσουν στο Μουσείο της Τάξης. Θα εξοικειωθούν με τους όρους μουσείο και μουσειακό έκθεμα. Θα μάθουν να αναζητούν την καταγωγή κάθε οικογένειας, θα συνειδητοποιήσουν τη διαφορετικότητα μέσα από τις μεταναστεύσεις (εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση), θα γνωρίσουν την προσφυγική ιστορία πολλών οικογενειών και θα συνειδητοποιήσουν την κοινή προέλευση και τις ομοιότητες πολλών χρηστικών αντικειμένων, σε διάφορους πολιτισμούς. Θα γνωρίσουν, μέσα από τα εκθέματα, ο ένας τον άλλον καλύτερα και θα καταλάβουν ότι μερικές φορές η διαφορετικότητα οφείλεται σε κλιματολογικές, οικονομικές, θρησκευτικές ή πολιτιστικές συνθήκες, που επιβάλλουν κι έναν διαφορετικό τρόπο ζωής.

Στόχοι: Να μπορούν τα παιδιά να ξεχωρίζουν τι αποτελεί μουσειακό έκθεμα και τι όχι. Να μάθουν να αναζητούν το παρελθόν τους. Να σχηματίζουν γενεαλογικό δέντρο. Να καταλάβουν τους όρους προσφυγιά και πρόσφυγας. Να μάθουν τα σκεύη / εργαλεία της καθημερινής ζωής. Να ταξινομήσουν και να κατηγοριοποιούν. Να μάθουν να περιγράφουν τα διάφορα αντικείμενα και να γνωρίζουν τη χρήση τους. Να αναπτύξουν την αισθητική τους, μέσα από την παρουσίαση των αντικειμένων του Μουσείου. Να αναπτύξουν γλωσσικές δεξιότητες μέσα από την παρουσίαση των αντικειμένων και την περιγραφή της χρήσης τους κατασκευάζοντας τα ταμπέλακια για τις προθήκες και τον οδηγό του Μουσείου. Να μάθουν για τις συνήθειες στις χώρες

των αλλοδαπών συμμαθητών τους και να βρουν ομοιότητες και διαφορές. Να συνειδητοποιήσουν ότι διαφορετικός τρόπος ζωής υπάρχει και ανάμεσα σε διάφορα μέρη στη Ελλάδα, ανάλογα με το κλίμα, το υψόμετρο, τη γεινίαση με τη θάλασσα κλπ.

Υλικά: Χαρτόνια, μαρκαδόροι, κουτιά συσκευασίας σε διάφορα μεγέθη, ύφασμα (τούλι και σατέν για τις παρουσιάσεις), ψαλίδια, κόλλα, χαρτί Α4 και φωτοτυπικό (αυτό του σχολείου μπορεί να εξυπηρετήσει).

Μεθοδολογία / διαδικασία: Η αφορμή δίνεται έπειτα από μια προγραμματισμένη επίσκεψη σε Μουσείο Λαϊκού Πολιτισμού. Ο δάσκαλος προετοιμάζει την επίσκεψη επισημαίνοντας στα παιδιά τι θα πρέπει να προσέξουν κατά τη διάρκεια της επίσκεψης. Τους μοιράζει ένα μπλοκ όπου σημειώνουν τα δέκα εκθέματα που τους έκαναν μεγαλύτερη εντύπωση και δίπλα από το καθένα σημειώνουν το χώρο στον οποίο χρησιμοποιούνται και το σκοπό που εξυπηρετούν. Πχ. Μύλος του καφέ – Σπίτι (κουζίνα) – Άλεσμα του καφέ (Μαγειρική).

Κατά την επιστροφή στο σχολείο, τα παιδιά συνθέτουν τις παρατηρήσεις τους και δημιουργούν ένα συνολικό κατάλογο εκθεμάτων, με τόπο και σκοπό χρήσης του καθενός. Τότε ο δάσκαλος μπορεί να ρωτήσει αν και στο σπίτι των μαθητών υπάρχουν τέτοια αντικείμενα, παλαιότερων εποχών που χρησιμοποιούνταν από τις γιαγιάδες τους. Η συζήτηση μπορεί να καταλήξει στην πρόταση για δημιουργία ενός παρόμοιου Μουσείου και στο σχολείο, το οποίο θα φανερώνει και την ιστορία των παιδιών της τάξης.

Κατά πάσα πιθανότητα η πρόταση θα γίνει κοινά αποδεκτή και θα μπει μπροστά ο προγραμματισμός.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει επικοινωνία με τους γονείς. Θα τους εξηγήσουμε ότι η έκθεση θα διαρκέσει για μια βδομάδα και ότι δεν πρέπει να στείλουν αντικείμενα μεγάλης αξίας. Για τα αντικείμενα αυτά τα παιδιά μπορούν να χρησιμοποιήσουν είτε φωτογραφίες, είτε κατασκευές φτιαγμένες από τα ίδια, είτε ζωγραφιές.

Σε μια βδομάδα πρέπει να έχει ολοκληρωθεί η συλλογή των αντικειμένων, η καταγραφή τους, και να αρχίσει η κατηγοριοποίηση και η ταξινόμησή τους. Εδώ μπορούμε να εργαστούμε σε ομάδες.

Συγχρόνως ξεκινά και η κατασκευή των επεξηγηματικών πινακίδων, προθηκών και του οδηγού του μουσείου.

Κάθε παιδί κατασκευάζει σε χαρτόνι και το γενεαλογικό του δέντρο, φτάνοντας όσο πιο παλιά

μπορεί, σημειώνοντας δίπλα σε κάθε πρόγονό του και το μέρος απ' όπου κατάγεται. Τα χαρτόνια αυτά μπαίνουν σε κεντρικό μέρος της έκθεσης. Εκθεσιακός χώρος είναι η ίδια η τάξη. Για τις προθήκες μπορούν να χρησιμοποιηθούν χαρτόκουτα σε διάφορα μεγέθη (τα παιδιά μπορούν να τα προμηθευτούν εύκολα από Σούπερ Μάρκετ) καθώς και θρανία για τα μεγαλύτερα αντικείμενα. Για κάθε αντικείμενο, στη φάση της ταξινόμησης, γίνεται κουβέντα για το πού χρησιμοποιείται, καθώς και για την εποχή του. Η ταξινόμηση γίνεται κατά χρήση, κατόπιν κατά γεωγραφικό τόπο και τέλος κατά παλαιότητα.

Προβλέπουμε ειδική εκθεσιακή γωνιά για τις παλιές οικογενειακές φωτογραφίες, που θα είναι δίπλα στο γενεαλογικό δέντρο του κάθε μαθητή.

Αφήνουμε επίσης τη φαντασία μας να δουλέψει για κάθε είδους έκθεμα.

Στην παρουσίαση της έκθεσης προσκαλούμε όλο το σχολείο, ίσως και τους γονείς, χωρίς όμως να την καταστήσουμε ένα μέσο επίδειξης πλούτου και ματαιοδοξίας εκ μέρους κάποιων οικογενειών. Προσπαθούμε αυτοί κυρίως που θα πάρουν χαρά και ικανοποίηση να είναι οι ίδιοι οι μαθητές μας.

Παρατήρηση: Η προσοχή στη δραστηριότητα αυτή δίνεται στην αποφυγή ειρωνικών ή κοροϊδευτικών σχολίων για προτεινόμενα εκθέματα, ιδίως για τα πιο «εξωτικά» ή τα πιο «ταπεινά» από αυτά. Αυτό μπορούμε να το κατορθώσουμε δείχνοντας οι ίδιοι ενδιαφέρον για κάθε έκθεμα, συζητώντας τη χρήση του και αναδεικνύοντας τη χρησιμότητά του.

ΤΑΞΕΙΣ Ε' – ΣΤ'

Μαγειρική της Ελλάδας και του Κόσμου (Δραστηριότητα γνωριμίας πολιτισμών, μαθηματικά, φυσικές επιστήμες, αγωγή υγείας)

Σκοπός: Η γνωριμία των πολιτισμών δεν επιτυγχάνεται μόνο μέσα από τη γνώση της ιστορίας του Άλλου, αλλά και μέσα από την επαφή με τον τρόπο της καθημερινής του ζωής. Μία έκφανση αυτής της κουλτούρας είναι και η διατροφή. Γνωρίζοντας το παιδί τον τρόπο διατροφής των συμμαθητών του διαπιστώνει ότι η ποικιλία αυτή εξαρτάται από πολλούς παράγοντες που δεν έχουν πάντα σχέση με την οικονομική δυνατότητα του άλλου. Προσεγγίζει και κατανοεί τις συνθήκες ζωής των συμμαθητών του, ενώ ασκείται και σε μαθηματικές έννοιες (όγκος – βάρος –

αναλογίες), καθώς και σε έννοιες των φυσικών επιστημών (διαλυτότητα, μετατροπή της ύλης, ειδικό βάρος, μίγματα κλπ.). Τέλος του δίνεται η δυνατότητα να αναγνωρίσει στη σπιτική κουζίνα όλες εκείνες τις ποιοτικές αρετές που σήμερα τείνουν να εκλείψουν εξαιτίας της γρήγορης και πρόχειρης εστίασης.

Στόχοι: Να γνωρίσουν τα παιδιά τη διαφορετική χρήση των υλικών στην κουζίνα κάθε τόπου. Να κατανοήσουν ότι ο τρόπος διατροφής είναι συνάρτηση του κλίματος, της κλωρίδας και της πανίδας καθώς και των οικονομικών συνθηκών κάθε τόπου. Να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά ότι οι διάφορες «απαγορεύσεις» (π.χ. χοιρινό), δεν είναι προϊόν θρησκευτικής ιδιοτροπίας. Να μάθουν πρακτικά τα παιδιά να «αποκωδικοποιούν» μια συνταγή. Να μάθουν βιωματικά όγκους, αναλογίες, βάρη. Να μάθουν βιωματικά τη μετατροπή της ύλης κατά το μαγείρεμα. Να παρατηρήσουν τα ίδια τη διαφορά ειδικού βάρους, κατά την ανάμειξη διαφόρων υλικών. Να μάθουν για τη σπιτική και τη μαζική εστίαση, τους κινδύνους από την αλόγιστη χρήση χημικών ουσιών και συντηρητικών και τη διατάραξη του οικοσυστήματος.

Μέσα / Υλικά: Η κουζίνα είναι πολύ σπάνια – αν όχι ανύπαρκτη – στα ελληνικά σχολεία, σε αντίθεση με αυτό που συμβαίνει στην Ευρώπη. Στην περίπτωση αυτή θα χρειαστεί να παρακαλέσουμε κάποιον εστιατόρα ή ζαχαροπλάστη, που μπορεί να είναι και γονέας μαθητή να μας δανείσει το χώρο και τον εξοπλισμό για δύο ώρες. Τα υλικά τα φέρνουν οι μαθητές, ανάλογα με τη συνταγή που θέλουμε να εκτελέσουμε.

Διάρκεια: Δύο δίωρα.

Μεθοδολογία / Διαδικασία: Ξεκινώντας από ένα υλικό (κατά προτίμηση ένα λαχανικό π.χ. πατάτα, μελιτζάνα ή κολοκύθι), ζητάμε από την προηγούμενη ημέρα από τα παιδιά να μας φέρουν μία συνταγή της μητέρας ή της γιαγιάς τους, όσο το δυνατό πιο χαρακτηριστική του τόπου καταγωγής τους, που να περιέχει το υλικό αυτό. Την ημέρα της δραστηριότητας μαζεύουμε τις συνταγές και αφού τις ομαδοποιήσουμε, διαβάζουμε τις πιο χαρακτηριστικές, περιέργες ή εξωτικές. Συζητάμε για τις ιδιαιτερότητες της καθεμιάς και πώς συνδέονται με τον τόπο καταγωγής της. Μοιράζουμε σε φωτοτυπία μία συνταγή που έχουμε διαλέξει οι ίδιοι και συζητάμε τι σημαίνει ο κάθε όρος, επιμένοντας στη διάκριση όγκου – βάρους (λίτρα – γραμμάρια), στις αναλογίες (π.χ. «τόσο βούτυρο όσο και γάλα»), εξηγούμε κάποια ειδικά ορολογία (π.χ. «να κάψει το λάδι», «να πιει το νερό του», «να τσιγαριστεί» κλπ.)

Συζητάμε γιατί οι άνθρωποι θέλουν να γνωρίζουν άλλες κουζίνες και πηγαίνουν σε ξένα εστιατόρια. Αναφέρουμε τι μας φαίνεται παράξενο σε κουζίνες άλλων κρατών και τι νομίζουμε ότι θα φαινόταν παράξενο στους ξένους από τη δική μας κουζίνα.

Αναρωτιόμαστε γιατί τάχα οι άνθρωποι τρώνε όλο και λιγότερο μαγειρεμένο στο σπίτι φαγητό και επισημαίνουμε τους κινδύνους από την κακή διατροφή στα Fast Food.

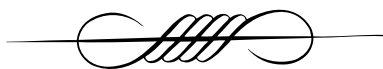
Τέλος, ψηφίζουμε για την καλύτερη συνταγή, την οποία τα παιδιά επιλέγουν ελεύθερα και υποσχόμαστε ότι θα την εκτελέσουμε στην επόμενη συνάντηση. Τις υπόλοιπες συνταγές τις καθαρογράφουμε, τις αναπαράγουμε και τις μοιράζουμε σε όλους τους μαθητές.

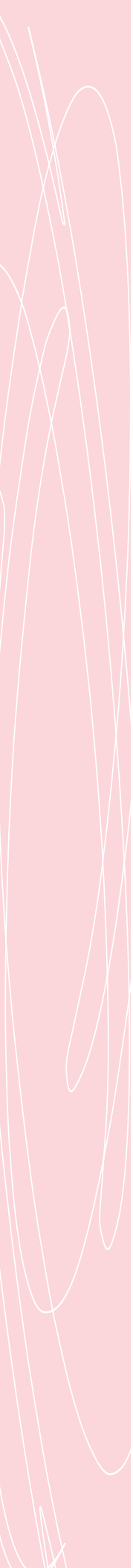
Η επόμενη συνάντηση θα είναι στο χώρο που θα μας φιλοξενήσει για την εκτέλεση της συνταγής. Φροντίζουμε να επιλέξουμε την πιο απλή εκδοχή της και τα παιδιά, ανά δύο ή ανά τρία εκτελούν έπειτα από την καθοδήγησή μας. Στεκόμαστε σε μαθηματικές έννοιες και σε έννοιες των φυσικών επιστημών, ενώ επιμένουμε και σε ζητήματα υγιεινής.

Ζητάμε και την καθοδήγηση του ατόμου που μας φιλοξενεί στο χώρο του, ενώ δεν παραλείπουμε να δοκιμάσουμε το τελικό αποτέλεσμα.

Παρατηρήσεις: Προσπαθούμε να επιλεγεί και μία «ξένη» συνταγή. Τα γλυκά είναι πιο ελκυστικά συνήθως για τα παιδιά, αλλά πιο δύσκολο να «πετύχουν». Μπορούμε να ζητήσουμε και από τους γονείς να βοηθήσουν τη συγκεκριμένη ημέρα. Μπορούμε επίσης να διοργανώσουμε κι έναν διαγωνισμό μαγειρικής, με συμμετοχή και των γονέων των μαθητών, που θα καταλήξει σ' ένα ωραίο πολυεθνικό γεύμα, ειδικά αν υπάρχουν αλλοδαποί μαθητές στο σχολείο.

Προσέχουμε ιδιαίτερα τους κανόνες ασφαλείας, το γκάζι, τα μάτια της κουζίνας και τους φούρνους. Πείθουμε τα παιδιά ότι ασχολούνται με κάτι σοβαρό και ότι πρόκειται για μια δραστηριότητα που μπορεί να είναι ευχάριστη και πρωτότυπη, πρέπει ωστόσο να αντιμετωπισθεί με συνέπεια και ευθύνη.

**ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΑ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΤΩΝ ΣΕΠΤΕ**

Α΄ ΜΕΡΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Tο έργο ΣΕΠΠΕ (Σχολεία Εφαρμογής Πειραματικών Προγραμμάτων Εκπαίδευσης) είναι μέρος των «Προαιρετικών Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων», που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του Β΄ Κ.Π.Σ. (1ο ΕΠΕΑΕΚ) με τη συνεργασία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, των Διευθύνσεων Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του ΥΠ.Ε.Π.Θ., επιστημονικών φορέων και ομάδων εκπαιδευτικών.

Στόχος τους είναι:

- ✓ Η ανανέωση του περιεχομένου της σχολικής γνώσης.
- ✓ Η αναβάθμιση και ο επαναπροσδιορισμός του ρόλου των εκπαιδευτικών στη σχολική διαδικασία.
- ✓ Η διεύρυνση του εκπαιδευτικού έργου του σχολείου με τη συνεργασία της επιστημονικής κοινότητας και τη συμμετοχή των μαθητών σε διεπιστημονικά και καινοτόμα προγράμματα.
- ✓ Η αναβάθμιση του κοινωνικού και πολιτιστικού ρόλου του σχολείου με το άνοιγμα της παρεχόμενης εκπαίδευσης στην τοπική κοινωνία και τη συμμετοχή των φορέων της τοπικής κοινωνίας στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Παρέχουν δηλαδή τη δυνατότητα στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο να πειραματιστεί με στόχο τη γενικότερη αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης.

Βασικοί άξονες του πειραματισμού είναι:

1. Η διεύρυνση του σχολικού προγράμματος προς την κατεύθυνση του ολοήμερου σχολείου.
2. Η μετατροπή των αιθουσών διδασκαλίας από «αίθουσες τμημάτων» σε «αίθουσες μαθημάτων» με αναδιάταξη του σχολικού χώρου και του ωρολογίου προγράμματος και έμφαση στη δημιουργία ειδικά διαμορφωμένων και εξοπλισμένων αιθουσών - εργαστηρίων.
3. Η διασφάλιση της ουσιαστικής συμμετοχής των επιστημονικών, κοινωνικών και οικονομικών φορέων της τοπικής κοινωνίας στην εκπαιδευτική διαδικασία, στον προγραμματισμό και στη διοίκηση του σχολείου, οι οποίες θα συμβάλλουν στο άνοιγμα και στη σύνδεση του σχολείου με την τοπική κοινωνία.
4. Η παρέμβαση σε επιμέρους αντικείμενα, θέματα και παιδαγωγικές προσεγγίσεις των γνωστι-

κών περιοχών του σχολικού προγράμματος (Φυσικές Επιστήμες, Γλώσσα, Ιστορία, Μαθηματικά, Αισθητική Αγωγή (Μουσική, Εικαστικά), Κοινωνικές Επιστήμες κλπ.) με καινοτόμες μεθόδους και τεχνικές διδασκαλίας και ειδικότερα με τη χρήση πολλαπλών διδακτικών πηγών (βιβλίων, βάσεων δεδομένων, Διαδίκτυο) και νέων τεχνολογιών (Η/Υ, Πολυμέσων).

5. Η εισαγωγή / ενσωμάτωση στο Αναλυτικό και Ωρολόγιο Πρόγραμμα του σχολείου νέων γνωστικών αντικειμένων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

6. Η ανάπτυξη διαδικασιών προγραμματισμού και αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου στο επίπεδο σχολικής τάξης και σχολικής μονάδας και σε μορφές διοίκησης και διαχείρισης της σχολικής μονάδας στα πλαίσια της εκπαιδευτικής αποκέντρωσης.

Τα ΣΕΠΠΕ παρέδωσαν μετά την εφαρμογή τους ποικίλης μορφής και περιεχομένου διδακτικό υλικό, που είναι πρωτότυπο και πρόσφερε στην επιστημονική κοινότητα και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο τη δυνατότητα επιστημονικού πειραματισμού. Τα αποτελέσματα και τα παραδοτέα προϊόντα των Πειραματικών Προγραμμάτων Εκπαίδευσης του ΣΕΠΠΕ, που αναφέρονται σε διάφορες γνωστικές περιοχές, αξιολογήθηκαν από εσωτερικούς και εξωτερικούς αξιολογητές.

Εκτιμούμε ότι αξιοποιώντας την εμπειρία του έργου ΣΕΠΠΕ, το παραδοτέο διδακτικό υλικό του μπορεί να αξιοποιηθεί κατά την πιλοτική εφαρμογή της «Ευέλικτης Ζώνης». Όμως, για την πληρέστερη αξιοποίησή του είναι απαραίτητη η αναδιοργάνωση και η προσαρμογή του στις ιδιαίτερες ανάγκες και δυνατότητες των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου, όπως αυτές διαμορφώνονται στα πλαίσια της «Ευέλικτης Ζώνης».

Για το σκοπό αυτό μελετήθηκε από την ομάδα εργασίας του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου το πολύμορφο και πολυδιάστατο αυτό υλικό και αξιολογήθηκε με βάση τα εξής κριτήρια:

1. Η καταλληλότητα του υλικού ανάλογα με τους τρεις κύκλους του Δημοτικού Σχολείου.
2. Η διεπιστημονικότητα του περιεχομένου και των δραστηριοτήτων.
3. Η συνάφεια των στόχων του υλικού με αυτούς της «Ευέλικτης Ζώνης».
4. Η αξιοποίηση βιωματικών και συμμετοχικών μεθόδων.
5. Η δυνατότητα αναμόρφωσης και προσαρμοστικότητας στις αρχές της εφαρμογής της «Ευέλικτης Ζώνης».
6. Η πρωτοτυπία του.

Β΄ ΜΕΡΟΣ

1. Διδασκαλία Ελληνικού Λαϊκού Πολιτισμού

Επιστημονικός Υπεύθυνος: Μ. Μερακλής
Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών
Απευθύνεται στις Α - Β΄ και Γ΄ - Δ΄ τάξεις.

Αντικείμενο και σκοπός του έργου είναι η εισαγωγή των μαθητών στο περιεχόμενο του ελληνικού παραδοσιακού και σύγχρονου λαϊκού πολιτισμού. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει στοιχεία από την εθιμική ζωή και την προφορική παράδοση (σε διάφορες εκφράσεις: λαϊκή λογοτεχνία, παραστατικά έθιμα από την περιοχή λατρείας ή την κοινωνική ζωή, επαγγελματικές ασχολίες), στοιχεία αναφερόμενα στη σχέση πολιτισμικού παρελθόντος με το πολιτισμό του παρελθόντος ή στη σχέση της προφορικής (λαϊκής) με τη γραπτή (λογία) παράδοση. Η παρουσίαση των θεμάτων του ελληνικού λαϊκού πολιτισμού ακολουθεί τη λογική του κυκλικού χρόνου της παραδοσιακής κοινωνίας (παρουσίαση παραγωγικών πρακτικών, συνθηριών, τελετουργιών κλπ στα πλαίσια της εναλλαγής των εποχών).

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

1. Να εξοικειωθούν οι μαθητές με την έννοια και το περιεχόμενο του λαϊκού πολιτισμού.
2. Να αντιληφθούν την αξία και τη σημασία του λαϊκού πολιτισμού ως τμήματος της πολιτιστικής παράδοσης, ιδιαίτερα σήμερα που κυριαρχεί μια τάση ομογενοποίησης των πολιτισμικών στοιχείων σε παγκόσμια κλίμακα.
3. Να γίνει πιο κατανοητή στους μαθητές η διαδικασία εξέλιξης του σύγχρονου ελληνικού πολιτισμού.
4. Να συνειδητοποιήσουν, κατά το δυνατόν, την εθνική και τοπική ταυτότητά τους ως μελλοντικοί πολίτες της Ενωμένης Ευρώπης.
5. Να ενισχυθεί η συλλογικότητα και η συνεργασία και οι άλλες αξίες του συλλογικού παρελθόντος, οι οποίες έχουν λόγο ύπαρξης και λειτουργικότητα στο σύγχρονο πολιτισμό της χώρας.
6. Να γνωρίσουν την έκφρασή του (σε επίπεδο κοινωνικής οργάνωσης, ηθών, εθίμων, λαϊκής τέ-

χνης-δημιουργίας) σε μια διαχρονική θεώρηση.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η μέθοδος διδασκαλίας στηρίζεται σε ένα συνδυασμό ομαδοσυνεργατικών / βιωματικών προσεγγίσεων με τη δυναμική συνεργασία των μαθητών και τον εκπαιδευτικό ως εμπυκωτή των δραστηριοτήτων.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει μια σειρά οδηγιών για τους εκπαιδευτικούς, εν είδει Αναλυτικού Προγράμματος, σχετική βιβλιογραφία και προτάσεις διδασκαλίας.

Ενδεικτικά αναφέρουμε μια σειρά δραστηριοτήτων, που ενδεχομένως θα ενδιέφεραν τον εκπαιδευτικό εκτός από όσα αναλυτικά περιγράφονται, ώστε να είναι προσφορότερα στην ιδιαιτερότητα της ομάδας των μαθητών του.

1. Να παρουσιάσουν και να συζητήσουν λαϊκά παραμύθια από γεροντότερους ή να καταγράψουν παραδόσεις της περιοχής τους, που να σχετίζονται με κάποιο ιστορικό γεγονός ή με άλλα φαινόμενα και καταστάσεις.
2. Να καταρτίσουν (χωρισμένοι σε ομάδες) λαογραφική συλλογή εθίμων της περιοχής τους (π.χ. έθιμα σχετικά με τις καλλιέργειες, αποκρίatika έθιμα και μεταμφιέσεις κτλ.).
3. Να αποδελτιώσουν στοιχεία λαϊκού πολιτισμού μέσα από τα κείμενα του βιβλίου «Η Γλώσσα μου» και το «Ανθολόγιο».
4. Να μελετήσουν την παραδοσιακή ενδυμασία της περιοχής τους (ανδρική και γυναικεία) και να τη συγκρίνουν με τη σύγχρονη ενδυμασία.
5. Να συζητήσουν για αινίγματα, μύθους ή παροιμίες που γνωρίζουν ή βρήκαν στα βιβλία τους.
6. Να περιγράψουν παραδοσιακά επαγγέλματα της περιοχής τους.
7. Να καταγράψουν γαμήλια έθιμα και τραγούδια σε περιοχές όπου ο γάμος διατηρεί στοιχεία του παραδοσιακού τελετουργικού.

8. Να επισκεφθούν το λαογραφικό μουσείο της περιοχής ή της πόλης τους και να μελετήσουν τα εκθέματά του.
9. Να επισκεφθούν κάποιο εργαστήριο λαϊκής τέχνης (π.χ. κεραμικής ή ξυλογλυπτικής) και να παρακολουθήσουν από κοντά πώς δουλεύει ο τεχνίτης το υλικό του.
10. Να παρακολουθήσουν παράσταση Καραγκιόζη (λαϊκό θέατρο) ή να παρουσιάσουν στην τάξη κάποιο έργο Καραγκιόζη.
11. Να περιγράψουν πώς γιορτάζεται ο πολιούχος άγιος της περιοχής τους (εικόνα, προσκύνημα, λιτανεία – πανηγύρι).
12. Να καταγράψουν παραδοσιακές συνταγές μαγειρικής και, αν υπάρχει η δυνατότητα, να τις εκτελέσουν και να οργανώσουν ένα παραδοσιακό γεύμα.
13. Να μάθουν κάποιο παραδοσιακό χορό και ό,τι σχετίζεται με αυτόν.
14. Να συγκεντρώσουν πληροφορίες για τα ήθη και έθιμα για τις διάφορες εποχές ή τις γιορτές. Να κατασκευάσουν ζωγραφίες, χειροτεχνίες, θέατρο, παντομίμα κλπ που να αναφέρονται σε αυτά.
15. Σε σχολεία όπου φοιτούν αλλοδαποί μαθητές θα ήταν ιδιαίτερα εποικοδομητικό, οι τελευταίοι να παρουσιάσουν θέματα λαϊκού πολιτισμού της πατρίδας τους, ώστε να γίνει ένα βήμα γνωριμίας με την πολιτιστική κληρονομιά τους.

2. Εισαγωγή της Τεχνολογίας στην Ε΄ και ΣΤ΄ τάξη του Δημοτικού Σχολείου

Επιστημονικός Υπεύθυνος: Ν. Ηλιάδης
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Τάξεις που απευθύνεται: Ε΄– ΣΤ΄

Το πρόγραμμα πραγματοποιείται διαθεματικά την διδασκαλία της Τεχνολογίας στο Δημοτικό Σχολείο, με στόχο τη μύηση των μαθητών στις τεχνολογικές εξελίξεις, την αξιοποίηση των ιδιαίτερων δυνατοτήτων τους μέσα από τη δημιουργική προσέγγιση πραγματικών δεδομένων και καταστάσεων (επίλυση προβλημάτων), και την ενθάρρυνση της αυτενέργειας και πρωτοβουλίας,

ώστε να καλλιεργηθεί η ερευνητική διάθεση και να εφαρμοστούν οι γνώσεις που απέκτησαν από άλλα γνωστικά αντικείμενα.

Άλλωστε, ο τρόπος ζωής μιας κοινωνίας, που εκφράζει την κουλτούρα και τον πολιτισμό της, επηρεάζεται καθοριστικά από την τεχνολογία. Η τροφή, ο ρουχισμός, η στέγαση, ο τρόπος και η οργάνωση παραγωγής, οι μεταφορές, οι επικοινωνίες (με την πλατειά έννοια που συμπεριλαμβάνει βιβλία, μουσική, κινηματογράφο κ.λπ.) οι καλές τέχνες (ζωγραφική, γλυπτική κ.λπ.) επηρεάζονται καθοριστικά από την τεχνολογία.

Η τεχνολογία δημιούργησε και δημιουργεί ένα περιβάλλον (κατοικίες, δρόμοι, συστήματα μεταφορών, συστήματα επικοινωνιών, οχήματα, εργοστάσια, συστήματα ύδρευσης, ενεργειακά συστήματα κ.λπ.) στο οποίο ζει και λειτουργεί ο κοινός άνθρωπος, χωρίς να το μελετά και να το γνωρίζει και χωρίς να είναι σε θέση να έχει ουσιαστική συμμετοχή στη λήψη των αποφάσεων για τη διαμόρφωσή του.

Η τεχνολογία είναι ένα εργαλείο. Η κατάλληλη χρήση της μπορεί να ικανοποιήσει τις ανάγκες των ανθρώπων και να συντελέσει στην επίλυση πολλών προβλημάτων του. Στην αντίθετη περίπτωση ο άνθρωπος καταλήγει να κατευθύνεται από την τεχνολογία, να αποτελεί εξάρτημά της και να πολλαπλασιάζει τα προβλήματά του.

Απαραίτητη προϋπόθεση για έλεγχο και σωστή χρήση της τεχνολογίας είναι η εκπαίδευση. Η εκπαίδευση σε τεχνολογικά θέματα όχι μόνο δεν δημιουργεί εξαρτήσεις, αλλά συντελεί στην απελευθέρωση του ατόμου.

Σε πολλές περιπτώσεις, ο σύγχρονος άνθρωπος είναι ξένος με το περιβάλλον στο οποίο ζει και συνεπώς δεν μπορεί να πάρει ουσιαστικές αποφάσεις που τον επηρεάζουν καθοριστικά. Εκπαιδευτικά προγράμματα που έχουν άμεση σχέση με τις ανάγκες της πραγματικής ζωής εξασφαλίζουν πολίτες με γνώση, κρίση, δεξιότητες, δημιουργικότητα, και καλλιέργεια. Εξασφαλίζουν δηλαδή, τους πολίτες που απαιτεί μια σύγχρονη δημοκρατική κοινωνία.

Σκοποί-Στόχοι

Οι κύριοι στόχοι του προγράμματος είναι οι μαθητές:

1. Να αναπτύξουν μίαν αντίληψη για το τεχνητό τεχνολογικό περιβάλλον στο οποίο ζουν και τους τρόπους με τους οποίους αυτό λειτουργεί.
2. Να αναπτύξουν μίαν αντίληψη για τις παραμέτρους που επηρεάζουν την ποιότητα του περι-

- βάλλοντος στο οποίο ζουν.
3. Να συσχετίσουν τη λειτουργία του τεχνολογικού περιβάλλοντος στο οποίο ζουν με μεταβλητές όπως προγραμματισμός ενεργειών, εφαρμογή κανόνων ασφαλείας, εκτέλεση εργασίας με ακρίβεια και υπευθυνότητα.
 4. Να συσχετίσουν τις κλίσεις και τα ενδιαφέροντά τους με τη διαδικασία παραγωγής αγαθών και παροχής υπηρεσιών στο κοινωνικό σύνολο.
 5. Να χρησιμοποιήσουν μια ποικιλία πηγών πληροφόρησης (βιβλιοθήκες, Internet, περιοδικά, δημοσιεύσεις, συζητήσεις με ειδικούς, επισκέψεις σε χώρους εργασίας κ.ά.) για τη διερεύνηση του τεχνολογικού περιβάλλοντος στο οποίο ζουν.
 6. Να συγκρίνουν το τεχνολογικό περιβάλλον στο οποίο ζουν με το αντίστοιχο άλλων γεωγραφικών περιοχών ή χωρών και θα εξηγήσουν τους λόγους που δημιουργούν τις διαφορές αυτές.
 7. Να μελετήσουν την ιστορική εξέλιξη του τεχνολογικού περιβάλλοντος στο οποίο ζουν και θα συσχετίσουν την εξέλιξη αυτή με οικονομικές, κοινωνικές ανάγκες, μορφωτικό και πολιτιστικό επίπεδο κ.λπ.

Θεματολογία

Οι μαθητές εξετάζουν μια ποικιλία κατασκευών που προέρχονται από το τεχνολογικό περιβάλλον στο οποίο ζουν, επιλέγουν θέματα του ενδιαφέροντός τους, κατασκευάζουν μοντέλα, αναλύουν τις εμπλεκόμενες παραμέτρους.

Η θεματολογία μπορεί να αναφέρεται στο άμεσο περιβάλλον (σχολείο, τάξη, κοινωνία), στην ενδυμασία, τις μεταφορές, την επικοινωνία, τα επαγγέλματα κ.λπ.

Μεθοδολογικές προσεγγίσεις

Θα χρησιμοποιηθεί η μέθοδος των σχεδίων εργασίας (Project). Παράλληλα οι μαθητές θα κάνουν παρουσιάσεις των κατασκευών και των μελετών τους στους συμμαθητές τους στην τάξη.

Τέλος, το πρόγραμμα περιέχει εκτός από τη θεωρητική του στήριξη, Επιμορφωτικό Υλικό - Εισηγήσεις σεμιναρίων, Πρόγραμμα Σπουδών, Ενδεικτικά Προγράμματα για το μάθημα της Τεχνολογίας, Βιβλιογραφία, Φυλλάδια οδηγιών, Εργασίες μαθητών.

3. Η ενέργεια στη ζωή μας.

Διαθεματική Προσέγγιση Περιβαλλοντικής Αγωγής.

Επιστημονικός Υπεύθυνος: Α. Κωστάκος

Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

και Ομάδα Εκπαιδευτικών.

Τάξεις που απευθύνεται: Ε'– ΣΤ'

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα της σύγχρονης κοινωνίας είναι το ενεργειακό. Οι πηγές ενέργειας που χρησιμοποιούνται δεν είναι ανεξάντλητες. Ωστόσο τα πρότυπα ζωής που υιοθετούνται στις σύγχρονες κοινωνίες, απαιτούν την κατανάλωση συνεχώς μεγαλύτερων ποσοτήτων ενέργειας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα εκτός από τον κίνδυνο εξάντλησης των ενεργειακών αποθεμάτων, τη ρύπανση της ατμόσφαιρας, των υδάτων κ.λπ. Το γεγονός αυτό καθιστά επιτακτική την ανάγκη της ορθολογικής διαχείρισης της ενέργειας.

Παρά τη σπουδαιότητά του το θέμα «Ενέργεια» εξετάζεται μέχρι σήμερα στο σχολείο από τη σκοπιά των Φυσικών Επιστημών (Φυσική, Χημεία, Βιολογία, Γεωλογία, Γεωγραφία), με τρόπο αποσπασματικό, χωρίς να δίνεται στους μαθητές η δυνατότητα διεπιστημονικής προσέγγισης και συνεπώς αξιοποίησης των όσων μαθαίνουν.

Με αφετηρία τη διαπίστωση αυτή θεωρούμε ότι η σφαιρική αντιμετώπιση του θέματος της «Ενέργειας» με τη βοήθεια της μεθοδολογίας της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, θα βοηθήσει τους μαθητές να συνδέσουν γνώσεις από διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα. Μέσα από αυτή την εκπαιδευτική διαδικασία η μάθηση γίνεται αποτελεσματικότερη και οι μαθητές αναπτύσσουν ερευνητικό πνεύμα και ικανότητες διεπιστημονικής προσέγγισης και ερμηνείας θεμάτων που σχετίζονται με την ενέργεια και γενικότερα με το περιβάλλον.

Αντικείμενο - Στόχοι

Επιδιώκεται οι μαθητές να καταστούν ικανοί:

1. Να κατανοήσουν την παγκοσμιότητα των πηγών ενέργειας.
2. Να κατανοήσουν ότι ο ήλιος είναι η βασική πηγή ενέργειας για τη Γη.

3. Να προσδιορίσουν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που προκύπτουν από τη χρήση των διαφόρων μορφών ενέργειας με κριτήριο την επίδραση στο περιβάλλον.
4. Να αναγνωρίσουν περιβαλλοντικά προβλήματα της περιοχής τους και να προτείνουν λύσεις.
5. Να αποκτήσουν διάθεση για αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου τους μέσα και έξω από το σχολείο με δημιουργική εργασία.
6. Να αποκτήσουν ικανότητα να αναγνωρίζουν και να κατανοούν το ρόλο των διαφόρων κοινωνικών ομάδων.
7. Να είναι σε θέση να διεξάγουν μικρές έρευνες στο περιβάλλον τους.
8. Να αξιοποιούν την σύγχρονη τεχνολογία, κυρίως την Πληροφορική.
9. Να αποκτήσουν εμπιστοσύνη στη δυνατότητα του πολίτη να παρεμβαίνει θετικά σε διαδικασίες βελτίωσης του άμεσου και ευρύτερου φυσικού και κοινωνικού του περιβάλλοντος.
10. Να αναπτύξουν προβληματισμό για τις επιπτώσεις (θετικές ή αρνητικές) του τρόπου ανάπτυξης που έχει υιοθετηθεί.

Μεθοδολογική προσέγγιση

Το πρόγραμμα χρησιμοποιεί τη μέθοδο project που περιλαμβάνει δραστηριότητες διεπιστημονικές που διενεργούνται με συνεργατικό / βιωματικό τρόπο, στο χρόνο και το χώρο που απαιτείται για την ολοκλήρωσή τους. Οι δραστηριότητες αυτές διαχέονται ή περιστασιακά αναφέρονται στο αναλυτικό πρόγραμμα και συνήθως εξελίσσονται παράλληλα με αυτό. Επιδίδεται κυρίως η συνεργασία με την Τοπική Αυτοδιοίκηση ώστε να διευκολυνθεί περισσότερο ο κοινωνικός προσανατολισμός των νέων μέσα από την ευαισθητοποίηση πάνω σε κοινά περιβαλλοντικά προβλήματα.

Το πρόγραμμα περιέχει, Υλικό Υποστήριξης για τον εκπαιδευτικό, Τετράδιο δραστηριοτήτων (Φύλλα εργασίας) για τον μαθητή και Βιβλιογραφία.

4. Διδασκαλία της Ελληνικής Νοηματικής Γλώσσας

Επιστημονικός Υπεύθυνος: Β. Κουρμπέτης

Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Απευθύνεται στις τάξεις: Α΄- Β΄, Γ΄- Δ΄, Ε΄- ΣΤ

Η Ελληνική Νοηματική Γλώσσα (ΕΝΓ) έχει χρησιμοποιηθεί ελάχιστα στην εκπαίδευση των Κωφών και ακουόντων παιδιών στην Ελλάδα και δεν αποτελεί τμήμα του αναλυτικού προγράμματος των σχολείων σήμερα. Στη σχετικά μικρή ιστορία της εκπαίδευσης των Κωφών στην Ελλάδα (λιγότερο από 70 χρόνια), η ΕΝΓ ήταν είτε απαγορευμένη είτε περιθωριοποιημένη και μόνο τα τελευταία χρόνια σταδιακά αυξάνεται η αποδοχή και χρήση της στο εκπαιδευτικό σύστημα. Πρόσφατα ψηφίσθηκε ο νόμος 2817/2000 για την Ειδική Αγωγή, όπου ρητά αναφέρεται ότι «Γλώσσα των κωφών και βαρβήκων μαθητών είναι η ελληνική νοηματική».

Στην πλειονότητά τους τα Κωφά παιδιά (90-95%) έχουν ακούοντες γονείς και αδέρφια, οι οποίοι δε γνωρίζουν την ΕΝΓ. Τα Κωφά παιδιά μαθαίνουν την ΕΝΓ σε σχολική ηλικία άτυπα από άλλους μεγαλύτερους μαθητές και Κωφούς ενήλικες, όταν αυτοί υπάρχουν στην σχολική κοινότητα. Σπάνια έχουν ακούοντες ως γλωσσικά πρότυπα εκμάθησης της ΕΝΓ. Συνήθως οι ακούοντες εκπαιδευτικοί μαθαίνουν τη γλώσσα από τα παιδιά.

Για να συντελεσθεί η εκμάθηση μιας γλώσσας, είναι απαραίτητη η παρουσία και η συμβολή των χρηστών της. Πρέπει οπωσδήποτε να υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ των παιδιών και των ανθρώπων που χειρίζονται καλά την προς εκμάθηση γλώσσα. Η διδασκαλία της ΕΝΓ ως μέρος του αναλυτικού προγράμματος, στο πειραματικό πρόγραμμα της Ευέλικτης Ζώνης, πρέπει να γίνει από Κωφούς δασκάλους της ΕΝΓ, εκπαιδευμένους για το λόγο αυτό. Η σημερινή κατάσταση δεν επιτρέπει αυτή την αναγκαία συνθήκη. Η Ομοσπονδία Κωφών Ελλάδος σε συνεργασία με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο μπορεί να παρέχει Κωφούς δασκάλους της ΕΝΓ για την υλοποίηση του προγράμματος. Οι δάσκαλοι αυτοί μπορούν να βοηθήσουν τους εκπαιδευτικούς της γενικής εκπαίδευσης στην επίτευξη των βασικών στόχων του προγράμματος.

Σκοποί:

1. Να υποστηρίξει τη διαθεματική προσέγγιση της Ζώνης Καινοτόμων Δραστηριοτήτων στο Γυμνάσιο.

2. Να αναπτύξει δεξιότητες των ακουόντων μαθητών στην Ελληνική Νοηματική Γλώσσα.
3. Να αναπτύξει δεξιότητες των ακουόντων εκπαιδευτικών στην Ελληνική Νοηματική Γλώσσα.
4. Να προάγει την αλληλοαποδοχή Κωφών και ακουόντων μαθητών στο γενικό εκπαιδευτικό σύστημα.
5. Να προάγει τη γνώση για την κοινότητα των Κωφών.
6. Να ευρύνει τη θετική στάση των ακουόντων εκπαιδευτικών και μαθητών προς τους Κωφούς και τη γλώσσα τους.

Στόχοι:

- ✓ Οι ακούοντες μαθητές θα αποκτήσουν βασικές επικοινωνιακές δεξιότητες στην Ελληνική Νοηματική Γλώσσα.
- ✓ Οι ακούοντες εκπαιδευτικοί θα αποκτήσουν επικοινωνιακές δεξιότητες στην Ελληνική Νοηματική Γλώσσα.
- ✓ Η αλληλεπίδραση μεταξύ Κωφών και ακουόντων μαθητών θα είναι θετική.
- ✓ Οι ακούοντες μαθητές θα αποκτήσουν βασικές γνώσεις για την κοινότητα των Κωφών.
- ✓ Οι ακούοντες εκπαιδευτικοί και μαθητές θα αποκτήσουν θετική στάση προς τους Κωφούς και τη γλώσσα τους.

Θεματολογία:

Για να μάθει κανείς μια γλώσσα θα πρέπει να έρθει σε επαφή με τους χρήστες της γλώσσας και να αναπτύξει την επιθυμία και τη θετική στάση που απαιτείται για την αποτελεσματικότητα αυτής της προσπάθειας. Για το σκοπό αυτό προτείνεται η εξής θεματολογία:

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει:

1. Ιστορίες και Παραμύθια στην ΕΝΓ

Οι Ιστορίες στην Ελληνική Νοηματική Γλώσσα είναι τρεις βιντεοταινίες με αφήγηση στην ΕΝΓ. Η πρώτη περιλαμβάνει επιλεγμένες ιστορίες από τα Ανθολόγια της Δ΄ και της Ε΄ Δημοτι-

κού που είναι βασισμένες στην προφορική παράδοση. Η δεύτερη περιλαμβάνει μύθους του Αισώπου και η τρίτη περιλαμβάνει ανέκδοτα και την απόδοση μιας ιστορίας χωρίς λόγια. Και οι τρεις ταινίες έχουν διερμηνεία στα ελληνικά και ταυτόχρονα συνοδεύονται από υπότιτλους.

Οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί θα έχουν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν βιντεοσκοπημένα παραμύθια στην ΕΝΓ. Μπορούν να επιλέξουν μεταξύ 17 ιστοριών, κλασικών παραμυθιών και ανεκδότων. Με τη βοήθεια της ηχογραφημένης ταυτόχρονης μετάφρασης θα είναι σε θέση να κατανοήσουν το νοηματιστή. Στη συνέχεια σε ομαδική συνεργατική επεξεργασία θα μπορούν να αναπαράγουν μικρές ιστορίες στην ΕΝΓ.

2. Ιστορίες με Νόημα

Οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί μπορούν να διερευνήσουν και να επεξεργαστούν 4 απλές ιστορίες με 8 εικόνες η καθεμιά στην ΕΝΓ σε μορφή CD-ROM. Μπορούν να παίξουν δημιουργώντας τις δικές τους ιστορίες ανακατεύοντας τις καρτέλες με τις εικόνες.

3. Η γραμματοσειρά του Ελληνικού Δακτυλικού Αλφαβήτου (ΕΔΑ) to onoma moy

Η γραμματοσειρά *My Type* περιλαμβάνει τις χειρομορφές, που αντιστοιχούν στα 24 γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου. Η γραμματοσειρά *Your Type* περιλαμβάνει τις χειρομορφές μαζί με την εμφάνιση του αντίστοιχου γράμματος του ελληνικού αλφαβήτου. Έτσι, οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί μπορούν να εγκαταστήσουν τις δύο προαναφερόμενες γραμματοσειρές του ΕΔΑ και να πειραματιστούν με τη γραφή ή /αποκρυπτογράφηση μηνυμάτων.

4. Γραμματοσειρά Χειρομορφών ΕΝΓ

5. Η αφίσα του Ελληνικού Δακτυλικού Αλφαβήτου

Η Αφίσα με το Ελληνικό Δακτυλικό Αλφάβητο περιλαμβάνει πολύχρωμες αναπαραστάσεις του δακτυλικού αλφαβήτου σε συνδυασμό με εικόνες, λέξεις και το αρχικό γράμμα τους.

Οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί διακοσμούν το σχολικό τους περιβάλλον με τις αφίσες του Ελληνικού Δακτυλικού Αλφαβήτου και το χρησιμοποιούν ως βοηθητικό μέσο για τη δημιουργία και την αποκρυπτογράφηση μηνυμάτων. Μπορούν να ζητήσουν από την Ομοσπονδία Κωφών Ελλάδος ή από κάποιο σχολείο Κωφών επιπλέον αφίσες για το σπίτι ή τους φίλους τους. Μπορούν επι-

πλέον, εάν το επιθυμούν, να κόψουν την αφίσα σε μικρές επιμέρους καρτέλες, να τις πλαστικοποιήσουν και να παίξουν διάφορα παιχνίδια.

Άλλωστε το πρόγραμμα χρησιμοποιείται με στόχο την ευαισθητοποίηση όλων των μαθητών μέσα από την χρήση του παιχνιδιού, σε θέματα που αφορούν τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες (Α.Μ.Ε.Α.).

5. Τοπική Ιστορία Μαγνησίας

Επιστημονικοί Υπεύθυνοι: Αίγλη Δημόγλου - Κέντρο Έρευνας και Τεκμηρίωσης Βόλου

Τάξεις που απευθύνεται: Α΄ - Β΄, Γ΄ - Δ΄,

Το πρόγραμμα μπορεί να χρησιμοποιηθεί στους δύο κύκλους του Δημοτικού Σχολείου, επειδή ευαισθητοποιεί τους μαθητές στην Τοπική Ιστορία της περιοχής του σχολείου, της πόλης ή της ευρύτερης περιφέρειάς τους, σε συνδυασμό με το γνωστικό αντικείμενο της Ιστορίας.

Με τον όρο «Τοπική Ιστορία» εννοούμε τη συνολική (κοινωνική, πολιτισμική, οικονομική και πολιτική) Ιστορία ενός συγκεκριμένου τόπου με την Ιστορία του ευρύτερου γεωγραφικού χώρου στον οποίο βρίσκεται (επαρχία, γεωγραφικό διαμέρισμα), καθώς και με την εθνική και παγκόσμια Ιστορία.

Η Τοπική Ιστορία η οποία δεν είναι μόνο αντικείμενο επιστημονικής έρευνας, μπορεί να διδάσκεται στο σχολείο, προσφέροντας τη δυνατότητα διαθεματικής προσέγγισης της μάθησης.

Αντικείμενο - Στόχοι

Με τη διδασκαλία της Τοπικής Ιστορίας επιδιώκεται:

1. Να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με ιστορικά στοιχεία ερευνησίμα και κατανοητά.
2. Να εθιστούν στην παρατήρηση και την έρευνα.
3. Να ευαισθητοποιηθούν για τα προβλήματα της τοπικής κοινωνίας στην οποία ζουν.
4. Να προετοιμαστούν και να διευκολυνθούν στην κατανόηση της γενικής ιστορίας.
5. Με τη μελέτη της Ιστορίας του ιδιαίτερου τόπου καταγωγής ή κατοικίας του ο μαθητής μαθαίνει να σέβεται και να εκτιμά τις συλλογικές προσπάθειες και τους αγώνες των ανθρώπων που έζησαν και έδρασαν στον τόπο του.
6. Κατανοεί τη σημασία του φυσικού και ιστορικού περιβάλλοντος της περιοχής του. Αποβάλ-

λει τυχόν αισθήματα μειονεξίας που του προκαλεί η έμφαση την οποία δίνει η διδασκαλία της εθνικής Ιστορίας σε ορισμένα εντυπωσιακά κατορθώματα ή πολιτιστικά επιτεύγματα κάποιων περιοχών της χώρας, στις οποίες πιθανόν να μη συμπεριλαμβάνεται η ιδιαίτερη πατρίδα του.

7. Καλλιεργεί την ερευνητική του ικανότητα και την παρατηρητικότητα του, γιατί έχει την ευκαιρία να μελετήσει άμεσες ιστορικές πηγές.
8. Συνειδητοποιεί τη συμβολή των ανθρώπων του άμεσου περιβάλλοντός του και κατ' επέκταση και τη δική του συμμετοχή στη δημιουργία της Ιστορίας.
9. Κυρίως η μελέτη της Τοπικής Ιστορίας δίνει τη δυνατότητα στο μαθητή να αποκτήσει πιο ολοκληρωμένη προσωπική, κοινωνική και εθνική ταυτότητα.

Επειδή η Γενική Ιστορία είναι κατά κανόνα γνώση αφηρημένη (γι' άλλους τόπους, άλλους χρόνους, άλλες κοινωνικές περιστάσεις), η Τοπική Ιστορία επικεντρώνεται σε ήδη γνωστούς και τοπικά κοντινά ιστορικούς χρόνους και γεγονότα.

Ο παρακάτω πίνακας περιλαμβάνει τους άξονες του περιεχομένου και τις διαθεματικές προεκτάσεις της Τοπικής Ιστορίας, σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος.

ΑΞΟΝΕΣ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ
Θεωρητική προσέγγιση	<p>Επιστημονική προσέγγιση της αναγκαιότητας της προσέγγισης της τοπικής ιστορίας, μέσα στο μαθησιακό πλαίσιο της σχολικής παιδείας.</p> <p>Η έννοια της τοπικής ιστορίας.</p> <p>Τρόποι προσέγγισης της Τοπικής Ιστορίας.</p> <p>Θέματα με τα οποία πρέπει να ασχολείται η Τοπική Ιστορία.</p> <p>Ενδεικτική ταξινόμηση θεμάτων:</p> <ul style="list-style-type: none">-Μνημεία για έρευνα.-Καλλιτεχνικά έργα για μελέτη, κ.ά.	<p>Η Τοπική Ιστορία αποτελεί το κατεξοχήν διαθεματικό αντικείμενο, γιατί προσεγγίζεται με τη μέθοδο project και εμπλέκει με αφορμή ένα ιστορικό θέμα τοπικής σημασίας όλα τα γνωστικά αντικείμενα (γλώσσα, ιστορία, τεχνολογία, γεωγραφία, οικονομία, αισθητική αγωγή, λογοτεχνία, θρησκευτικά κ.ά.)</p>

ΑΞΟΝΕΣ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ
Πρακτική Εφαρμογή	<p>Επιλογή θεμάτων που έχουν άμεση σχέση με τη συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή ή την τοπική κοινωνία στην οποία ανήκει το σχολείο</p> <p>Ενδεικτικά θέματα επιλογής:·</p> <p>-Κάποιος αρχαιολογικός χώρος που βρίσκεται στην περιοχή του σχολείου (π.χ. το κάστρο του Πλαταμώνα για τα σχολεία του νομού Πιερίας), κ.ά..</p> <p>Δείγματα του τρόπου παρουσίασης θεμάτων - αντικειμένων Τοπικής Ιστορίας:</p> <p>-Καταγραφή της διαδικασίας προσέγγισης των μαθητών στην επιλογή και εφαρμογή κάποιου θέματος</p>	<p>Το θέμα που επιλέγεται αναπτύσσεται διαθεματικά με την εμπλοκή και αξιοποίηση των γνώσεων και των δεξιοτήτων που σχετίζονται με όσο το δυνατόν περισσότερα διδακτικά αντικείμενα.</p> <p>Οι μαθητές πραγματοποιούν επισκέψεις, παρατηρούν, καταγράφουν, φωτογραφίζουν, σκιστάρουν, περιγράφουν (γραπτά ή προφορικά), επεξεργάζονται το θέμα που αναλαμβάνουν.</p>

Ειδικότερα:

Θεματικούς άξονες μελέτης της Τοπικής Ιστορίας μπορεί να αποτελέσουν τόσο η περιοχή του σχολείου, όσο και η ευρύτερη περιοχή στην οποία διαβιούν οι μαθητές.

Η επιτόπια μελέτη και έρευνα θα πρέπει να αποτελούν μέρος της μεθοδολογικής κατεύθυνσης για την προσέγγιση ζητημάτων που σχετίζονται με αυτήν. Με το τρόπο αυτό, οι μαθητές θα έχουν τη δυνατότητα εξοικείωσης με το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον τους, καθώς και άμεσης γνώσης των πηγών που σχετίζονται με το θέμα μελέτης τους. Η αναζήτηση του ιστορικού υλικού που σχετίζεται με τη μελέτη και έρευνα του τοπικού περιβάλλοντος θα πρέπει να ακολουθεί τις φάσεις της συλλογής, της επεξεργασίας, καθώς και της αξιοποίησης του υλικού. Οι γραπτές μαρτυρίες (βιβλία, άρθρα, επιγραφές, ημερολόγια κ.ά), οι καταγραφές προφορικών στοιχείων (θρύλοι, παραδόσεις, διηγήσεις κ.ά.), η περιγραφή αρχαιολογικών-ιστορικών χώρων, κτιρίων, μνημείων και αντικειμένων, τα εργαλεία και τα οικιακά σκεύη, φορεσιές και χειροτεχνήματα, στατιστικά στοιχεία, λογοτεχνικά έργα που αναφέρονται στη ζωή των ανθρώπων της

περιοχής και στη νοοτροπία τους, τα εικαστικά έργα (τέμπλα εκκλησιών, εικόνες, έργα λαϊκής τέχνης κ.ά.), οι φωτογραφίες της περιοχής και των κατοίκων της (των θρησκευτικών και άλλων εκδηλώσεων), τα τοπικά τραγούδια, οι ταινίες μορφωτικού ή τουριστικού ενδιαφέροντος για την περιοχή, οι συνεντεύξεις με ηλικιωμένους κατοίκους, που θυμούνται πολλά πράγματα για τη ζωή στο παρελθόν είναι δυνατόν να αποτελέσουν μέρος από το υλικό που μπορούν να συλλέξουν οι μαθητές. Η φάση της επεξεργασίας ακολουθεί τα στάδια της κατάταξης του υλικού (χρονολογικά και θεματικά), της επιλογής του υλικού, του ελέγχου της εγκυρότητας, της διασταύρωσης και της σύνθεσης των στοιχείων. Η φάση της αξιοποίησης του υλικού μπορεί να υλοποιηθεί με πολλούς τρόπους: μπορούν να γίνουν λευκώματα, να εκτεθεί το οπτικό υλικό σε προθήκες, να παρουσιαστεί όλο ή μέρος του με μορφή ανακοίνωσης-διάλεξης στην τάξη ή στην ευρύτερη κοινωνία της περιοχής, να γίνουν δραματοποιήσεις / θεατρικές παραστάσεις κτλ.

Η συνθετότερη όμως και διαρκέστερη αξιοποίηση είναι η σύνθεση του υλικού και η παρουσίαση των σχετικών συμπερασμάτων σε μορφή μελέτης/πραγματείας, για τη σύνταξη της οποίας οι πηγές μπορούν να ταξινομηθούν σε:

- ✓ Προφορικές (παραδόσεις, θρύλοι, μύθοι κλπ)
- ✓ Γραπτές (διάφορα κείμενα, επιγραφές)
- ✓ Άφωνες (Αντικείμενα, ερείπια, έργα τέχνης κ.ά.) και
- ✓ Οπτικοακουστικές (μαγνητοταινίες, βιντεοταινίες)

Οι πηγές, ανάλογα με τη σχέση που έχουν με το γεγονός, είναι: άμεσες, αν αποτελούν μέρος της ιστορικής πραγματικότητας στην οποία αναφέρονται (όπως ένα όπλο που χρησιμοποιήθηκε σε μια μάχη, ένα νόμισμα κ.ά.) και έμμεσες, αν απλώς περιγράφουν, διηγούνται κατά κάποιο τρόπο το γεγονός, είναι, επομένως, μεταγενέστερες.

Η έρευνα της Τοπικής Ιστορίας μπορεί να συμβάλλει στη συνειδητοποίηση της διαδοχικής και μακράς διαβίωσης των τοπικών κοινωνιών, σε μια ιστορική γραμμή, που παραμένει ενεργή και διαρκής.

Με βάση τα παραπάνω το πρόγραμμα της Τοπικής Ιστορίας που πραγματοποιήθηκε στο Βόλο με την ευθύνη των Αίγλη Δημόγλου - Κέντρο Έρευνας και Τεκμηρίωσης Βόλου, αποτελεί σημαντική συμβολή στην προώθηση προβληματισμών που σχετίζονται με την Τοπική Ιστορία. Η εργα-

σία αυτή κατέληξε, ανάμεσα σε άλλα, στη δημιουργία ενός Οδηγού της πόλης του Βόλου από τους ίδιους τους μαθητές. Ο Οδηγός αναφέρεται σε όλα όσα θα ήθελε να γνωρίζει ένας επισκέπτης της πόλης: τα ιστορικά μνημεία, την αγορά, τα αγάλματα κτλ. Παρόμοιο «οδηγό» για τη γειτονιά, τη συνοικία, το χωριό ή τη πόλη τους θα μπορούσαν να δημιουργήσουν οι μαθητές σε οποιαδήποτε περιοχή της επικράτειας.

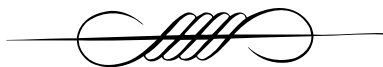
Οι μαθητές / ερευνητές μελέτησαν το θέμα τους από διάφορες απόψεις: Ο γεωγραφικός χώρος, η ιστορία του, η διοίκηση, η εκπαίδευση, η οικονομία και η απασχόληση, τα ήθη και έθιμα. Η συλλογή των στοιχείων για όλες τις πτυχές της ζωής της πόλης τους και της γύρω περιοχής, η κατά το δυνατόν, προσπάθεια ερμηνείας της σημασίας και της ιστορίας των στοιχείων αυτών, τους βοήθησε να αποκτήσουν μια συνολική εικόνα της, να συνειδητοποιήσουν πόσο σημαντικές είναι όλες οι πλευρές της ανθρώπινης δραστηριότητας για την εξέλιξή της και ακόμα να την «δουν» από τη πλευρά του επισκέπτη.

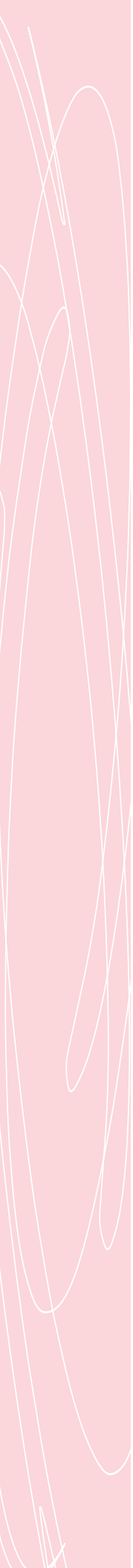
Προσπαθώντας να παρουσιάσουν την πατρίδα τους, τη γνωρίζουν και την κατανοούν καλύτερα οι ίδιοι. Με αυτό τον τρόπο συνειδητοποιούν ότι αποτελούν τμήμα του χώρου στον οποίο ζουν και δρουν ως μέλη μιας κοινωνίας, την οποία περιγράφουν και είναι οι ίδιοι ερευνητές / ιστορικοί και πρωταγωνιστές της ιστορίας της και της ανάπτυξής της. Οι μαθητές που θα αναλάβουν μια παρόμοια εργασία, θα αναπτύξουν πολύπλευρη διαθεματική δραστηριότητα. Θα ασχοληθούν όχι μόνο με τη βιβλιογραφική και αρχειακή έρευνα, αλλά με την προφορική ιστορία, τη φωτογράφιση, σχεδιασμό, μακέτες, γλωσσική άσκηση στη διατύπωση μικρών αλλά περιεκτικών, σαφών και κατανοπτών επεξηγηματικών κειμένων. Σε συνεργασία με ειδικούς (τοπογράφους, λιθογράφους κ.λπ.) και με το σύνολο της τοπικής κοινωνίας θα συμβάλουν στην προώθηση των μελετημάτων που αφορούν την ιδιαίτερη πατρίδα τους.

Εκτιμούμε ότι η Τοπική Ιστορία έχει άπειρες δυνατότητες και ότι οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές διαθέτουν άπειρες ιδέες και ενδιαφέροντα. Η επιλογή των θεμάτων πρέπει να στηρίζεται στο ενδιαφέρον των μαθητών, τις ιδιαιτερότητες των τοπικών συνθηκών.

Το παράδειγμα που προσφέρεται μπορεί να αξιοποιηθεί προς την κατεύθυνση δημιουργίας σχεδίων εργασίας σχετικά με: τα σπίτια της γειτονιάς μας, πως φτιάχνονται τα σπίτια, την εσωτερική διαρρύθμιση και διακόσμηση, τις παλιές γειτονιές, την ονομασία δρόμων και αγαλμάτων της πόλης/συνοικίας μας, τις εκκλησίες, το δημαρχείο, το λιμάνι ή τον κάμπο, το κάστρο, την ενδυμασία (σύγχρονη και παλιότερη), καθώς και τις τοπικές φορεσιές κ.λπ.

Τέλος, όπως επισημάναμε, η Τοπική Ιστορία, μπορεί να αναφέρεται σε ένα πλήθος θεμάτων και να τα προσεγγίζει μέσα από διαφορετικές οπτικές γωνίες. Στόχος μας είναι να κινήσουμε το ενδιαφέρον των μαθητών μας, να τους κινητοποιήσουμε και συνάμα να προσφέρουμε νέα γνώση και χαρά σε αυτούς που θα κληθούν μελλοντικά να ζήσουν σε μια κοινωνία, της οποίας πρέπει να είναι ενεργά μέλη

ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

- * **Γ. Σιγάλας**, Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
- * **Ι. Κασαρός**, Εκπαιδευτικός
- * **Σ. Κομνηνού**, Εκπαιδευτικός
- * **Ε. Μπούντα**, Εκπαιδευτικός

Οι συνθετικές εργασίες που προτείνονται για τα σχολεία πιλοτικής εφαρμογής στο πλαίσιο της ευέλικτης ζώνης υιοθετούν τη φιλοσοφία και τους σκοπούς του Ενιαίου Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών (ΕΠΠΣ) και των Προγραμμάτων Σπουδών (Π. Σ.) τόσο της Αισθητικής Αγωγής, όσο και των υπολοίπων γνωστικών αντικειμένων.

Η μεθοδολογία που ακολουθείται είναι η βιωματική και μαθητοκεντρική διδακτική προσέγγιση, η οποία χαρακτηρίζεται από τη διαθεματικότητα του περιεχομένου της, και αναπτύσσεται με συνθετικές εργασίες (projects). Με τον τρόπο αυτό δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην ενεργητική ανταπόκριση των μαθητών, οι οποίοι κλήθηκαν να σκεφτούν κριτικά, να προβάλουν τα ενδιαφέροντά τους, να εκφράσουν τις ιδέες και απόψεις τους, να τις συζητήσουν, να συνδιαμορφώσουν το θέμα, το γενικό σχέδιο δράσης, το ρόλο του καθενός και γενικά την όλη πορεία της δραστηριότητας.

Έτσι, το κλίμα συμμετοχής και δημιουργίας, η διευκολυντική στάση του εκπαιδευτικού, η κατάκτηση και η εφαρμογή στην πράξη γνώσεων και ικανοτήτων, η παραγωγή προσωπικών και ομαδικών δημιουργιών των μαθητών και η αντανάκλαση, τέλος, του προσωπικού ή ομαδικού ύφους στο τελικό αποτέλεσμα αποτέλεσαν τα βασικά κριτήρια επιτυχίας των "projects". Αυτός ο τρόπος δράσης προσέφερε ένα ευέλικτο πλαίσιο, που επέτρεπε τη δυνατότητα αναδιαμόρφωσης και εμπλουτισμού του αρχικού σχεδιασμού.

Οι δραστηριότητες επομένως έχουν το χαρακτήρα ενδεικτικών σχεδιασμών, ανοιχτών σε ανατροφοδότηση, όπου και όταν η εξέλιξη της δράσης αποκαλύπτει νέες γόνιμες προοπτικές προς την επίτευξη των στόχων τους. Την τελική μορφή τους προσδιόρισε η ίδια η πράξη.

Προϋπόθεση για την υλοποίηση των συνθετικών εργασιών αποτελεί η επιμόρφωση των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών. Πραγματοποιήθηκαν επιμορφωτικές επισκέψεις – συναντήσεις των υπευθύνων του προγράμματος με τους εκπαιδευτικούς. Οι εκπαιδευτικοί πήραν μέρος στο σχεδιασμό των συνθετικών εργασιών και προσέφεραν στοιχεία για το ιδιαίτερο «περιβάλλον» της τάξης τους.

Η αξιολόγηση συντελέστηκε σε όλες τις φάσεις σχεδιασμού και υλοποίησης του προγράμματος. Επιπλέον έγιναν οι ακόλουθες ενέργειες:

- ✓ Χρηματοδότηση για την κάλυψη διάφορων εξόδων για την εφαρμογή των δραστηριοτήτων, για τη δημιουργία διδακτικού υλικού, για την εξασφάλιση απαραίτητων εποπτικών μέσων και αναλώσιμων υλικών.
- ✓ Εξασφάλιση εποπτικού και διδακτικού υλικού μέσω της βιντεοσκόπησης των πειραματικών εφαρμογών, της δημιουργίας αφισών, φωτογραφιών, CDs, φυλλαδίων εργασιών των μαθητών.
- ✓ Συνεργασία των μαθητών με εξωσχολικούς παράγοντες (γονείς, μουσεία, εργαστήρια τέ-

χνης, ραδιοφωνικούς σταθμούς, επαγγελματίες, καλλιτέχνες, συντελεστές παραγωγής ραδιοφωνικών εκπομπών κ.λ.π.).

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

A. «ΠΗΛΟΣ»

- **Θεματικοί άξονες:** Στο ΕΠΠΣ Αισθητικής Αγωγής και συγκεκριμένα στη Γ' Δημοτικού, στην ενότητα «Μορφές Εικαστικών Τεχνών» προτείνεται εκτός των άλλων μορφών και ο πηλός. Η δραστηριότητα αυτή συνδέει τα Εικαστικά με τη Γλώσσα, την Ιστορία, την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, τη Μουσειακή Αγωγή, εκθέσεις και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις στον ευρύτερο σχολικό και κοινωνικό χώρο.

- Επιδιώξεις που αφορούν το διδάσκοντα:

- ✓ Απόκτηση διδακτικής ικανότητας στην πηλοπλαστική
- ✓ Απόκτηση ικανότητας δημιουργικής ερμηνείας και εφαρμογής του προγράμματος σπουδών καθώς και μεθοδολογίας διαθεματικής διδασκαλίας.

- Επιδιώξεις που αφορούν τους μαθητές:

- ✓ Χρήση πηγών και πληροφοριών για απλές καλλιτεχνικές εργασίες.
- ✓ Χρήση των εικαστικών τεχνών διαθεματικά.
- ✓ Αναγνώριση ορισμένων μορφικών στοιχείων σε έργα τέχνης.
- ✓ Επίδειξη ικανοτήτων σε ατομικές και σε ομαδικές καλλιτεχνικές εργασίες.
- ✓ Η γνώση του υλικού, του μέσου και κατάλληλων για παιδιά τεχνικών του πηλού.
- ✓ Σύνδεση με την αρχαία, ελληνική, βυζαντινή και σύγχρονη τέχνη μέσω απλών παραδειγμάτων και κατάκτηση της έκφρασης στοιχείων πολιτισμού μέσα από την κεραμική.
- ✓ Γνωριμία με το επάγγελμα του κεραμίστα.
- ✓ Ανάπτυξη ιδεών με τη χρήση του πηλού.

- **Στόχοι:** Οι μαθητές να είναι ικανοί:

- ✓ Να πλάθουν διάφορες μορφές .
- ✓ Να μαθαίνουν και να χρησιμοποιούν ορισμένες τεχνικές (πλάστης, μακαρόνι) για να πλάθουν απλά αντικείμενα.
- ✓ Να εντοπίζουν διαφορές στην εξέλιξη της κεραμικής κατά τις ιστορικές περιόδους που περι-

λαμβάνονται στην ύλη της ιστορίας τους.

- ✓ Να εξοικειωθούν με το σχετικό λεξιλόγιο (εργαλεία, υλικά, τεχνικές).
- ✓ Να περιγράφουν διαδικασίες που ακολούθησαν κατά την κατασκευή.
- ✓ Να χρησιμοποιούν ορισμένα εργαλεία και όργανα.
- ✓ Να συνθέτουν διάφορα σχήματα.
- ✓ Να δημιουργούν έργα που σχετίζονται με σχολικές γιορτές.
- ✓ Να δημιουργούν έργα με θέματα που σχετίζονται με άλλα μαθήματα.
- ✓ Να δημιουργούν έργα με αφορμή μια ιστορία, ένα παραμύθι ή μια παντομίμα.

- **Διαθεματικότητα:** Στο βιβλίο « Η Γλώσσα μου» Γ' τάξης υπάρχουν οι ενότητες «Τα θαύματα του πηλού» , «Εργαστήρι ζωγραφικής» με θέμα τον πηλό. Επίσης προσφέρονται οι ενότητες «Το παλιό κάστρο» καθώς και «Η υφάντρα στο χωριό» για τα παραδοσιακά σχέδια και την παραδοσιακή ελληνική τέχνη.

Στο βιβλίο του μαθητή του μαθήματος της Ιστορίας εντοπίζονται κεφάλαια που αναφέρονται σε πήλινα αγάλματα, αγγεία κ.ά. σε όλες τις περιόδους που εξετάζει το βιβλίο. Επίσης μπορεί να φανεί χρήσιμη η εικονογράφηση του βιβλίου όπου αυτή αναφέρεται σε πήλινες κατασκευές είτε πρόκειται για έργα τέχνης είτε για σκεύη καθημερινής χρήσης.

- **Πολιτιστικές εκδηλώσεις:** Επίσκεψη – ξενάγηση σε εργαστήρι κεραμικής. Συζήτηση με παραδοσιακό κεραμίστα.

- Τρόπος υλοποίησης. Στάδια.

1. Εισαγωγή στο θέμα – Διατύπωση ιδεών

- ✓ Ανάγνωση του κειμένου "Τα θαύματα του πηλού" από το βιβλίο "Η γλώσσα μου" της Γ' τάξης, 2ο τεύχος (το κείμενο προβλήθηκε με τη βοήθεια overhead projector).
- ✓ Συζήτηση πάνω στο κείμενο – ευαισθητοποίηση και εισαγωγή των μαθητών στο θέμα.
- ✓ Προβολή βιντεοταινίας με θέμα τον πηλό και την κεραμική τέχνη. Προβολή σλάιντς με θέματα κεραμικής τέχνης (εικόνες εργαστηρίων, εργαλείων, κλπ.) και εικόνες έργων κεραμικής τέχνης (αγγείων, χρηστικών αντικειμένων, συνθέσεων κλπ.).

Οι μαθητές παρατηρούν τις εικόνες, εκφράζουν απορίες, απόψεις, σχόλια, συζητούν για την εξέλιξη της τέχνης του πηλού στο χρόνο, διατυπώνουν απόψεις για την αισθητική των πήλινων αντικειμένων.

Οι παραπάνω δραστηριότητες μπορούν να συνοδευτούν από φύλλα εργασίας των μαθητών. Οι

μαθητές καταγράφουν τις παρατηρήσεις τους και συνοψίζουν.

- ✓ Στους μαθητές μπορεί να δοθεί «πηλός» για να ασχοληθούν όπως ο καθένας θέλει, ώστε να εξοικειωθούν με το υλικό.

2. Διαμόρφωση γενικού σχεδίου εργασίας.

Οι μαθητές εκφράζουν ιδέες για την επιλογή συγκεκριμένων δραστηριοτήτων και τον χωρισμό τους σε ομάδες εργασίας. Στόχος της συζήτησης είναι οι μαθητές να εκφράσουν τις ιδέες τους και να ασχοληθούν με θέματα που τους αφορούν και τους ενδιαφέρουν. Εδώ πρέπει να αναφέρουμε ότι μπορεί να υπάρξει διακριτική παρέμβαση του δασκάλου, ώστε οι μαθητές να ασχοληθούν με θέματα συναφή με την ύλη των μαθημάτων τους π.χ. α) κατασκευή μακέτας δάσους (ζώα, δέντρα, φυτά) β) κατασκευή μακέτας του ανακτόρου της Κνωσού γ) δημιουργία αφίσας με πηλίνα αντικείμενα από τις ιστορικές περιόδους που περιλαμβάνονται στην ύλη της Ιστορίας της τάξης τους.

Οι μαθητές σχεδιάζουν την εργασία τους και καθορίζουν στάδια υλοποίησης.

3. Αναζήτηση - Συλλογή πληροφοριών.

- ✓ Κάθε ομάδα συγκεντρώνει πληροφορίες και υλικό σχετικό με το θέμα με το οποίο θα ασχοληθεί.
- ✓ Για την εξοικείωση των μαθητών με τις τεχνικές του πηλού μπορούν να γίνουν μαθήματα επίδειξης συγκεκριμένων τεχνικών (με μακαρόνι, με πλάστη) από το δάσκαλο και να δοθεί φωτοτυπημένο πληροφοριακό υλικό (κείμενα – φωτοτυπίες – σχέδια) από εγχειρίδια μαθημάτων πηλοπλαστικής (βλ. βιβλιογραφία).
- ✓ Επίσκεψη σε εργαστήριο πηλοπλαστικής όπου οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν τον παραδοσιακό τρόπο κατασκευής πηλινών αντικειμένων και να ζητήσουν πληροφορίες και επεξηγήσεις από τον αγγειοπλάστη.

Οι παραπάνω δραστηριότητες μπορούν να συνοδευτούν από φύλλα εργασίας των μαθητών. Οι μαθητές καταγράφουν τις παρατηρήσεις τους και συνοψίζουν.

4. Υλοποίηση των δραστηριοτήτων

- ✓ Κάθε ομάδα υλοποιεί τις εργασίες που έχει προβλέψει κατά τον σχεδιασμό π.χ.:

α' ομάδα: Κάθε μαθητής επιλέγει το ζώο που θα κατασκευάσει και τη τεχνική που θα χρησιμο-

ποιήσει. Είναι ευνόητο ότι ο δάσκαλος δίνει βοήθεια σε κάθε τεχνική δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι μαθητές. Στη φάση αυτή οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να ανακαλέσουν γνώσεις από το μάθημα της Μελέτης του Περιβάλλοντος (Μ.τ.Π.) σχετικά με τα ζώα που απαντώνται στο ίδιο περιβάλλον, κλπ. Όλοι μαζί διαμορφώνουν τη μακέτα του δάσους.

β' ομάδα: Κάθε μαθητής επιλέγει και κατασκευάζει ομοίωμα ενός κτιρίου από εικόνες των ανακτόρων της Κνωσού από το βιβλίο της Ιστορίας τους. Όλοι οι μαθητές της ομάδας κατασκευάζουν την μακέτα των ανακτόρων της Κνωσού και τοποθετούν τα κτίρια.

γ' ομάδα: Οι μαθητές της ομάδας συγκεντρώνουν φωτογραφικό υλικό από διάφορες πηγές, με θέματα πήλινων αντικειμένων από τις διάφορες ιστορικές περιόδους που διδάσκονται στο μάθημα της Ιστορίας. Επιλέγουν τις πλέον αντιπροσωπευτικές φωτογραφίες, τις ταξινομούν κατά ιστορική περίοδο, εντοπίζουν τα χαρακτηριστικά στοιχεία των πήλινων αντικειμένων κάθε εποχής και δημιουργούν μια αφίσα.

Σημείωση: Όλες οι ομάδες καταγράφουν σε ημερολόγιο την εξέλιξη των εργασιών τους και ελέγχουν την υλοποίηση του σχεδιασμού.

Γίνεται Έκθεση των έργων των μαθητών κατά την διάρκεια των εκδηλώσεων για το τέλος της σχολικής χρονιάς.

5. Φάκελος παρουσίασης εργασίας.

Περιλαμβάνει τις μακέτες και την αφίσα που δημιούργησαν οι μαθητές, φωτογραφικό υλικό από τις φάσεις υλοποίησης, εργασίες των μαθητών.

- **Χρονοδιάγραμμα:** οκτώ (8) δώρα και τέσσερις (4) ώρες επίσκεψη στο εργαστήριο αγγειοπλαστικής.

- **Υλικά – Εργαλεία – Εξοπλισμός:** Επαρκής ποσότητα πηλού καθώς και εργαλεία πηλοπλαστικής (πλάστες, εργαλεία τεμαχισμού, γλυφίδες, κλπ.), overhead, video, μηχανή προβολής slides, βιντεοταινία με θέμα τον πηλό, σειρά slides.

- Βιβλιογραφία:

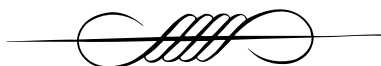
Μπακιρζής Κ., «Βιωματική εμπειρία και κίνητρα μάθησης», περ.

«Παιδαγωγική Επιθεώρηση», τ. 30, 2000

Frey K., « Η μέθοδος project» μ.τ.φ. Κλ. Μάλλιου, Κυριακίδης, Θεσσαλονίκη, 1986

Gerhard F., « Μαθήματα κεραμικής», Κύκλος, Αθήνα, 1979

Baugarte S., « Μορφές και φιγούρες» Εργάνη, Αθήνα, 1992

* **Χιονίδου-Μοσκοφόγλου Μαρία**, Πάρεδρος με Θητεία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

* **Παμουκτσόγλου Αναστασία**, Πάρεδρος με Θητεία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

* **Συεργάτες:** Ζυμπίδης Δημήτριος, Λάππα Αμαλία και άλλοι, Εκπαιδευτικοί

1. Προσδιορισμός της θεματικής περιοχής

Παιχνίδια με την Αριθμητική και τη Γεωμετρία -Ο κόσμος σου με Μαθηματικά, Πληροφορική, Εικαστικά, Κυκλοφοριακή αγωγή.

2. Γενικοί Στόχοι:

Ένας από τους βασικούς στόχους της σύγχρονης διδακτικής των Μαθηματικών είναι η αλλαγή της επικρατούσας αντίληψης ότι τα σχολικά Μαθηματικά είναι απομονωμένες από την πραγματικότητα έννοιες και δεξιότητες, προσδιορίζοντας ότι τα Μαθηματικά είναι μια ανθρώπινη δραστηριότητα η οποία έχει άμεση σχέση με την καθημερινότητα και τον πολιτισμό. Η παραδοσιακή δασκαλοκεντρική διδακτική μέθοδος ως ο μοναδικός τρόπος διδασκαλίας αμφισβητείται και προτείνονται ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες διδασκαλίας και μάθησης. Η διδασκαλία και η μάθηση θεωρούνται πλέον ως διαδικασία «κατασκευής της γνώσης» αντίθετη με την επικρατούσα ισχυρή τάση ότι οι γνώσεις «μεταφέρονται» από τον εκπαιδευτικό στους μαθητές/τριες. Οι εκπαιδευτικοί εκτός από είναι ανάγκη να λαμβάνουν σοβαρά υπόψη την Μαθηματική διάσταση και τους στόχους της μαθηματικής εκπαίδευσης, όπως: τη Γλωσσική διάσταση, την Εφαρμοσιμότητα και Πρακτική Χρήση των Μαθηματικών, τη Δομή, τη Μεθοδολογική διάσταση, τη Δυναμική διάσταση και τη διάσταση η οποία αφορά τη Στάση απέναντι στα Μαθηματικά. Ακόμη, ότι τα χαρακτηριστικά ενός μαθητευόμενου τα οποία συντείνουν σε ένα υψηλό βαθμό ικανότητας μάθησης των Μαθηματικών και επίλυσης ενός προβλήματος είναι:

- 1. Η γνώση των μαθηματικών εννοιών,
- 2. Οι ευρετικές μέθοδοι που το άτομο χρησιμοποιεί,
- 3. Οι μεταγνωστικές ικανότητές του και
- 4. Οι πεποιθήσεις, τα κίνητρα, και τα συναισθήματά του.

Αυτά τα χαρακτηριστικά θα πρέπει να λειτουργούν όχι μεμονωμένα αλλά όλα μαζί και μάλιστα το χαρακτηριστικό εκείνο το οποίο βοηθά στην εκδήλωση όλων είναι η «μαθηματική διάθεση» του ατόμου, η τάση και η ευαισθησία του να εμπλέκεται και να εφαρμόζει «μια μαθηματική συμπεριφορά».

Όλα τα χαρακτηριστικά που αναφέρθηκαν περιληπτικά παραπάνω, τονίζουν ότι στόχος της μαθηματικής εκπαίδευσης πρέπει να είναι η ανάπτυξη δεξιοτήτων υψηλού επιπέδου, όπως η ικανότητα εξερεύνησης, εικασίας, αιτιολόγησης, μαθηματικής επικοινωνίας, αναστοχασμού, μεταγνωστικών ικανοτήτων, θετικής στάσης απέναντι στα Μαθηματικά, σιγουριάς και ευχαρίστησης,

ώστε οι μαθητεύομενοι να συνδέουν τις υπάρχουσες γνώσεις τους με τις νέες πληροφορίες, με αναστοχαστική αφαίρεση και αναδιοργάνωση αισθησιοκινητικών εννοιολογικών δραστηριοτήτων. Τα ανοιχτά προβλήματα και η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση μπορούν να εξασφαλίσουν μία ατμόσφαιρα μάθησης αντίστοιχης με τους παραπάνω στόχους αφού δίνουν ουσιαστικότερο «νόημα» στη γνώση από ότι τα κλειστά προβλήματα και:

α) Οι μαθητές/τριες δεν είναι υποχρεωμένοι να ακολουθήσουν γνώριμες, «κατεργασμένες» και μηχανιστικές μεθόδους επίλυσής τους, αλλά εργάζονται μέσα σε ένα εξατομικευμένο πλαίσιο αναφοράς (ή ερμηνευτικό πλαίσιο ή πλαίσιο των συμφραζομένων ή πλαίσιο της ιστορικής συνάφειας του ατόμου -context), παίρνοντας εμπειρίες από την προσωπική τους κατασκευή των μαθηματικών γνώσεων και αντιστρόφως.

β) Οι μαθητές/τριες δεν αισθάνονται, αποξενωμένοι, αμέτοχοι, απρόθυμοι, αδρανείς και αδιάφοροι παθητικοί δέκτες για συσσώρευση γνώσεων, αφού τους δίνεται η ευκαιρία όχι μόνο να διατυπώσουν τις δικές τους εικασίες, τα δικά τους επιχειρήματα αλλά και να τροποποιήσουν, να ανασκευάσουν ή και να εγκαταλείψουν την παλιά γνώση, να την σταθεροποιήσουν και τελικά να την επεκτείνουν.

γ) Οι μαθητές/τριες κατασκευάζουν ποικίλες προσεγγίσεις και προοπτικές, οι οποίες δεν είναι ετοιμοπαράδοτα εργαλεία αλλά είναι προσωπικές τους επιτυχίες.

Από την άλλη μεριά, η ομαδοσυνεργατική / βιωματική διδασκαλία ενισχύει τη μάθηση, αφού μπορεί να καλλιεργήσει όχι μόνο κοινωνικά χαρακτηριστικά συνεργατικότητας και όχι ανταγωνιστικού περιβάλλοντος, αλλά μπορεί και να συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στην προσωπική αναστοχαστική διαδικασία της μάθησης των μαθηματικών, στην επιχειρηματολογία των μαθητών/τριων, στη χρήση της μαθηματικής γλώσσας και στον πλουραλισμό των διαφορετικών λύσεων των προβλημάτων.

Ο παρακάτω πίνακας μπορεί να βοηθήσει στον έλεγχο των καθημερινών μας κριτηρίων για μία τάξη-εργαστήριο των Μαθηματικών:

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

ΓΙΑ ΜΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΑΞΗ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ

- ΓΙΝΕΤΑΙ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΚΑΙ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΒΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ;
- ΥΠΑΡΧΕΙ ΟΙΚΕΙΟ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ «ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΥΜΦΡΑΖΟΜΕΝΩΝ - CONTEXT» ;
- ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ – ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΝ ΚΑΙ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ;
- ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ;
- ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ «ΠΡΟΚΑΛΟΥΝΤΑΙ» ΚΑΙ ΕΞΕΡΕΥΝΟΥΝ ΙΔΕΕΣ;
- ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΑ ΓΙΑ ΑΡΚΕΤΟ ΧΡΟΝΟ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ;
- Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ Η ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΗ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ ΤΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ ΤΗΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΤΑΞΗΣ;
- ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΝΑ ΕΡΓΑΣΤΟΥΝ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΙΚΟΥΣ ΤΟΥΣ ΡΥΘΜΟΥΣ;
- ΔΙΝΕΤΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ;
- ΓΙΝΕΤΑΙ ΧΡΗΣΗ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗ, ΤΗΣ LOGO, DATA-BASES , ΤΟΥ SCETCH-PAD, ΚΤΛ.
- ΕΝΘΑΡΡΥΝΟΝΤΑΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΝΑ ΓΡΑΦΟΥΝ ΤΗ ΔΟΥΛΕΙΑ ΤΟΥΣ ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ;
- ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ;
- ΓΙΝΕΤΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΜΕ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ;
- ΓΙΝΕΤΑΙ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ -ΛΑΘΟΥΣ-ΕΜΠΟΔΙΟΥ -ΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΜΕΣΟΥ;
- ΓΙΝΕΤΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΕΤΑΙ ΑΝ ΕΙΝΑΙ ΛΟΓΙΚΗ Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ;
- ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΟ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟ ΛΟΓΟ;
- ΕΝΘΑΡΡΥΝΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΟΤΡΥΝΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΛΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥΣ;
- ΑΛΛΑΖΟΥΝ «ΡΟΛΟΥΣ» ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ/ΤΡΙΕΣ ΣΤΙΣ ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ; (ΑΥΤΟΕΚΠΛΗΡΟΥΜΕΝΗ ΠΡΟΦΗΤΕΙΑ)
- ΘΕΩΡΟΥΝΤΑΙ ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ/ΤΡΙΕΣ ΩΣ ΜΙΚΡΟΙ ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ;
- ΓΙΝΕΤΑΙ ΧΡΗΣΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ, ΔΗΛΑΔΗ ΣΤΕΡΕΑ, ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ-ΜΑΡΚΕΣ, ΓΕΩΠΙΝΑΚΑ, ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΔΕΚΑΔΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΚΛΑΣΜΑΤΑ, ΚΥΒΟΥΣ, ΖΥΓΑΡΙΕΣ, ΡΟΛΟΓΙΑ, ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΕΣ ΤΣΕΠΗΣ, ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ, ΧΡΗΣΗ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΜΙΚΩΝ;
- ΠΩΣ ΓΙΝΕΤΑΙ Η ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΟΥΣ ΣΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ- Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ; ΜΟΝΟ ΜΕ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΑ; ΜΕ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΠΟΛΛΑΠΛΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ, ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΣΗΣ, ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗΣ; ΜΕ ΦΑΚΕΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ, ΜΕ ΔΟΜΗΜΕΝΗ ΣΥΝΝΕΤΕΥΣΗ, ΜΕ ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ
- ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ, ΜΕ ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ –ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ, ΜΕ ΑΝΟΙΧΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

3. Θεματολογία:

- Κατασκευή και χρήση επιτραπέζιων παιχνιδιών
- Κατασκευή ημερολογίων τοίχου με φωτογραφίες και ημερομηνίες γενεθλίων των μαθητών/τριών
- Σχέση ύψους σώματος και ανοίγματος χεριών
- Μοτίβα αριθμητικής και γεωμετρίας
- Δίπλωση χαρτιού
- Προβλήματα από τον Πλάτωνα (Μένων στ. 84, 85)
- Διαίρεση κλάσματος με κλάσμα
- Ταξίδι στη Euroland , Στην αγορά, Μακέτες

4,5. Μεθοδολογικές Προσεγγίσεις - Μεθοδολογικό Πλαίσιο: Σχέδια εργασίας (project - Ομαδο-συνεργατικές διαδικασίες, Ανοιχτά- Κλειστά Προβλήματα) (βλ. Καρατζιά, Ε.: Μεθοδολογία για την ανάπτυξη σχεδίων εργασίας)

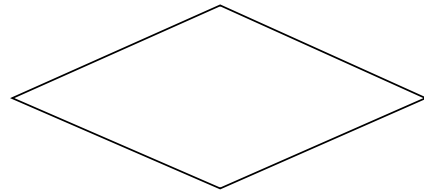
6. Ενδεικτικό παράδειγμα

Παιχνίδια με την Αριθμητική και τη Γεωμετρία.

-Ο κόσμος σου με Μαθηματικά, Πληροφορική, Εικαστικά και Κυκλοφοριακή Αγωγή .

!!! ΓΙΓΑΝΤΕΣ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ!!!

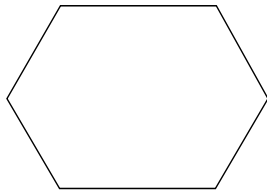
- Φτιάξτε μεγάλα πολύγωνα (τρίγωνα, τετράπλευρα, πεντάπλευρα κτλ) και κατασκευάστε με αυτά γίγαντες στην τάξη σας.
- Κόψε 4 χάρτινες λωρίδες ίσων διαστάσεων και συναρμολόγησέ τες με διπλόκαρφα για να φτιάξεις ένα τετράγωνο.
- Ζωγράφισε το περίγραμμα του τετραγώνου σε χαρτί μιλιμετρέ και μέτρησέ το.
- Μετά διατήρησε μία κορυφή σταθερή και μετακίνησε τις πλευρές έτσι ώστε να αλλάξει σχήμα. Ζωγράφισε και μέτρησε το περίγραμμα του νέου σχήματος.

- Τι παραμένει το ίδιο; Τι αλλάζει καθώς κινείται το σχήμα;
- Δοκίμασε την ίδια διαδικασία με ένα παραλληλόγραμμο:

- Ή με ένα εξάγωνο ή με άλλο πολύπλευρο που σου αρέσει.

- Τι συμβαίνει καθώς μετακινείς τα σχήματα; Τι θα διατηρείς σταθερό καθώς τα μετακινείς;
- Κάθε φορά που μετακινείς το σχήμα, σχεδίασε το περίγραμμά του και μέτρησέ το.
- Κάνε μία έκθεση των σχημάτων σου. Δοκίμασες τρίγωνα; Τι συμβαίνει με αυτά;
- Ποιες διαφορές παρατηρείς μεταξύ παραλληλογράμμου, ρόμβου και τετραγώνου;
- Αν διπλασιάσεις την πλευρά του πολυγώνου σου, τι θα συμβεί στην περίμετρο και το εμβαδόν του;
- Προσπαθήστε να βγάλετε γενικούς τύπους
- Τι σχέση έχουν οι διαστάσεις του γίγαντά σου με τα γεωμετρικά σχήματα που έφτιαξες και με τις δικές σου διαστάσεις;
- Φτιάξτε σε ομάδες επιτραπέζιο παιχνίδι ντόμινο με τις μαθηματικές και άλλες έννοιες που έμαθες.
- Ποια πολύπλευρα χρησιμοποιούνται στα χτίσματα και στα σήματα κυκλοφορίας; Γιατί;

7. Ειδικό Στόχοι του ενδεικτικού παραδείγματος

Μελέτη τριγώνου (στοιχεία του), τετραπλεύρου, πολυγώνου, Περίμετρος, Εμβαδόν, Σχέσεις Περίμετρου - Εμβαδού, Γωνίες, Παραλληλία, Καθετότητα, Φυσικοί, Δεκαδικόί, κλασματικοί αριθ-

μοί, Αριθμητικές πράξεις, Αναλογίες, σύνδεση των Μαθηματικών με τη Γλώσσα, την Πληροφορική, την Κυκλοφοριακή Αγωγή τα Εικαστικά και τη Φυσική.

Πριν αρχίσει η δραστηριότητα

Παροτρύνουμε τα παιδιά να παρατηρήσουν το σχήμα των σημάτων κυκλοφορίας γύρω από το σπίτι και το σχολείο τους, να φέρουν υλικό με διαφορετικά επίπεδα σχήματα και να εξηγήσουν γιατί χρησιμοποιούνται διαφορετικά σχήματα.

Τα εξοικειώνουμε με τη χρήση Logo, SketchPad.

Στην αίθουσα πρέπει να υπάρχουν κόλλες χαρτιού, μεγάλα χαρτόνια, διπλόκαρφα, μιλιμετρέ, Η/Υ, λογισμικά, γεωπίνακες.

Συμπληρωματικές Δραστηριότητες:

- Χρήση γεωπίνακα (τετράγωνο από φελλό, καρφάκια ανά 1 εκατοστό και έγχρωμα λαστιχάκια).
- Χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή με ανάλογο λογισμικό (Logo, SketchPad)
- Έκδοση εφημερίδας ή περιοδικού σε διαφορετικά σχήματα με τα προϊόντα των εργασιών των παιδιών.

Βασικό λεξιλόγιο και σχετικές έννοιες

Τα παιδιά κατασκευάζουν με χαρτόνι ομαδικά επιτραπέζια παιχνίδια «memory» ή ντόμινο με το μαθηματικό λεξιλόγιο που έχει χρησιμοποιηθεί και με τα αντίστοιχα γεωμετρικά σχήματα και έννοιες.

Διαθεματικότητα

Πληροφορική, Κυκλοφοριακή Αγωγή, Καλές Τέχνες, Φυσική.

Αξιολόγηση

Αυθεντική (φάκελος εργασιών, Συζητήσεις/ Παρουσιάσεις, εκθέσεις, παραστάσεις)

8. Τίτλοι Προγραμμάτων που έχουν ήδη ολοκληρωθεί στο «ΜΕΛΙΝΑ» για τα Μαθηματικά στην Ευέλικτη Ζώνη

1. Επιτραπέζια παιχνίδια Α΄ Β΄ Γ΄ Δημοτικού από τις ομάδες δασκάλων του Κιλκίς και των εκπαιδευτριών Αυγουλέα
2. «Ο κόσμος των χρωμάτων» της Ομάδας εικαστικών (πολύγωνα)
3. «Βροχές κάθε λογής», Α΄, Β΄, Γ΄ Δημοτικού (πίνακας διπλής εισόδου, ιστόγραμμα)
4. «Κλασικός αθλητισμός και αρχαιότητα», Γ΄, Δ΄ Δημοτικού (Σχήματα 2, 3 διαστάσεων - μακέτα)
5. «Βυζαντινός πολιτισμός. Είσοδος στην τεχνολογία των Βυζαντινών». Ε΄ Δημοτικού (Γεωμετρία)
6. «Βυζαντική Γεωγραφία» Ε΄ Δημοτικού (Συλλογή και οργάνωση δεδομένων)
7. «Ταξίδι στο χώρο» Ε΄ Δημοτικού. (Μελέτη χαρτών, συντεταγμένες και κλίμακες)
8. «Μελέτη 5 Ελληνικών πόλεων και 1, της δικής σας» ΣΤ΄ Δημοτικού (Συλλογή δεδομένων, μελέτη του ανάγλυφου της Γης)

9. Βιβλιογραφία

Aronson, E (1978). The Jigsaw classroom. Beverly Hills: Sage

Brown, A. L., Campione, J.C. (1986). Psychological theory and the study of learning disabilities. American Psychologist, 14, 1059-1068

Burton, L. (1992). Implications of Constructivism for Achievement in Mathematics. Lead Paper to the topic Group: Constructivist Approaches to Teaching and Learning Quebec ICME7

Burton, L. (1987). Images of Mathematics. Στο P. Ernest. (εκδ.), Mathematics Teaching. The State of The Art, σελ.99. The Falmer Press.

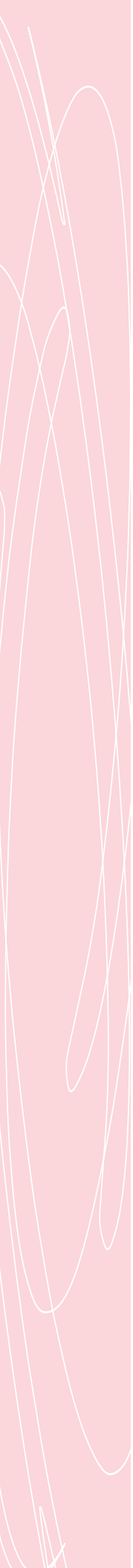
Burton, L. (1995). Moving Towards a Feminist Epistemology of Mathematics, στο Educational Studies in Mathematics 28: 275-291.

Davis, R. B., Maher, C.A., Noddings, N (1990) Constructivist Views on the teaching and learning of Mathematics. Journal for research in Mathematics Education Monograph No 4, Reston, Va: NCTM.

Cohen, E. (1994) Restructuring the classroom: Conditions for Productive small Groups. In Review of Educational Research Vol.64, No 1. Pp1-35

Εξαρχάκος, Θ. (1988). Διδακτική των Μαθηματικών. Εκπαίδευση και Μαθηματικά. Ειδικά θέματα Διδακτικής των Μαθηματικών. Εκδ. Ελληνικά Γράμματα. Αθήνα

- Θεοφιλίδης, Χ. (1997) Διαθεματική προσέγγιση της Διδασκαλίας Εκδ. Γρηγόρη
- Ματσαγγούρας Η. (1988). Η σύνθεση της ομάδας. *Ανοιχτό Σχολείο*, τ.19, σελ.12
- Ματσαγγούρας Η. (1995). Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία. Αθήνα
- Ματσαγγούρας Η. (2000) «Στρατηγικές Διδασκαλίας» Gutenberg
- Matsaguras, H., Couloubaritsis, A. (1997) Using co-operative groups to teach critical thinking. Paper presented to the symposium "Learning in collaborative contexts" at the 7th European Conference for research on Learning and Instruction. August 26 -30. Athens . Greece
- Κανάκης Ι. (1987). Η οργάνωση της διδασκαλίας με ομάδες εργασίας. Αθήνα
- Καρατζιά, Ε, (2001) Μεθοδολογία για την ανάπτυξη σχεδίων εργασίας στην Ευέλικτη ζώνη διαθεματικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
- Κολέζα Ε. «Ο ρόλος των δραστηριοτήτων στη διδασκαλία των Μαθηματικών» 14ο Συνέδριο Μαθηματικής Παιδείας, Ε.Μ.Ε.
- Leikin, R., Zaslavsky, O. (1997) Facilitating Student Interactions in Mathematics in a Cooperative Learning Setting. *Journal for Research in Mathematics Education* Vol.28.No 3, pp355-376
- Michailidis, M. (1997). Decision making process during team work : A study in 6th -grade classes of primary school in Athens. Paper presented to the symposium "Learning in collaborative contexts" at the 7th European Conference for research on Learning and Instruction. August 26 -30. Athens Greece
- Serra, M. (1989) *Discovering Geometry*. Key Curriculum Press
- Χιονίδου-Μοσκοφόγλου, Μ. (1993). Μαθαίνουμε Ερευνώντας, Ανακαλύπτοντας. *Ανοιχτό Πρόβλημα στα Μαθηματικά*. Στο *Ανοιχτό Σχολείο*, τεύχος 43, σελ.12-16.
- Χιονίδου-Μοσκοφόγλου, Μ. (1999). Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στο Κονστρουκτιβιστικό Μοντέλο Διδασκαλίας και Μάθησης των Μαθηματικών με Χρήση Ανοιχτών Προβλημάτων (open-ended) και Ομαδο-συνεργατικής Διδασκαλίας. *Ερευνητική Διάσταση της Διδακτικής των Μαθηματικών*, Τεύχος 3-4, σελ. 3-36.
- Χιονίδου-Μοσκοφόγλου, Μ. (2000). Βασικές μέθοδοι Ομαδο-συνεργατικής Διδασκαλίας και Μάθησης στα Μαθηματικά. *Ευκλείδης Γ΄, Επιθεώρηση Μαθηματικής Εκπαίδευσης*, τόμος 16, τευχ. 52, σελ. 39-53.
- Vygotsky, L.S. (1981). *The Genesis of Higher Mental Functions*. In V. Wertsch (ed). *The concept of activity in Soviet Psychology*. Armonk, New York:Sharp
- Von Glaserfeld (1991) *Radical Constructivism in Mathematics Education*. Dortrecht: Kluwer

ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

Σχέδιο εργασίας: "Το παιδί ως καταναλωτής παιχνιδιών"

Τάξεις: Γ' & Δ' ή Ε' & ΣΤ'.

Διάρκεια: Τρία ή τέσσερα δίωρα.

* **Γεώργιος Σκαλιάπας**, Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

* **Αναστασία Μελίστα**, Εκπαιδευτικός

Εισαγωγικά

Γενικός στόχος της Αγωγής του Καταναλωτή είναι να ευαισθητοποιήσει τους μαθητές σε ζητήματα κατανάλωσης και να τους βοηθήσει να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες, ώστε να συμπεριφέρονται ως υπεύθυνα και κριτικά σκεπτόμενα άτομα μέσα στην καταναλωτική κοινωνία.

Οι μαθητές αναντίρρητα είναι καταναλωτές, συχνά αγοράζουν προϊόντα για τον εαυτό τους τόσο στο σχολικό όσο και στο εξωσχολικό περιβάλλον (λ.χ. από το κυλικείο του σχολείου, το βιβλιοπωλείο, το περίπτερο της γειτονιάς, κτλ.). Στο πλαίσιο δε του οικογενειακού περιβάλλοντος οι μαθητές διαμορφώνουν τις εμπειρίες τους και βιώνουν τις καταναλωτικές συνήθειες των μελών της οικογένειας. Συνεπώς, το θέμα είναι αρκετά σημαντικό, διότι συνδέεται άμεσα με τη ζωή τους και τις δραστηριότητές τους στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Η έννοια της κατανάλωσης συνδέεται με τη λήψη αποφάσεων. Οι μαθητές ασυνείδητα τις περισσότερες φορές επιλέγουν και αποφασίζουν για την προμήθεια του Χ ή Ψ προϊόντος. Οι συγκεκριμένες όμως αποφάσεις είναι αναμφίβολα σημαντικές δεξιότητες / ικανότητες, αρκετά χρήσιμες και ουσιαστικές για την κοινωνική τους ζωή. Επίσης η κατανάλωση συνδέεται με την άσκηση συγκεκριμένων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Οι μαθητές θα πρέπει να αναπτύξουν, στο μέτρο που το επιτρέπει η ηλικία τους, διαπραγματευτικές ικανότητες στις αγορές τους και να χρησιμοποιούν ποιοτικά κριτήρια, χωρίς να επηρεάζονται από την υπερβολή της διαφήμισης.

Η απόκτηση λοιπόν καταναλωτικής συνείδησης από τους μαθητές για την αποφυγή της παθητικής κατανάλωσης, καθώς και παιδαγωγικοί λόγοι (καλλιέργεια δεξιοτήτων, διαμόρφωση θετικών στάσεων για την κοινωνική τους ζωή και το μελλοντικό τους ρόλο ως πολιτών), συνηγορούν στην προσέγγιση και διερεύνηση του θέματος κατανάλωση παιχνιδιών, το οποίο παρουσιάζει ενδιαφέρον για όλους τους μαθητές.

A. Γενικός σκοπός

Η απόκτηση γνώσεων από τους μαθητές για θέματα κατανάλωσης και ο εξοπλισμός τους με δεξιότητες / ικανότητες, ώστε να ενεργούν ως ενημερωμένα και υπεύθυνα άτομα.

A1. Ειδικόί στόχοι

Γνωστικοί, ικανότητες-δεξιότητες, αξίες-στάσεις. Οι στόχοι αυτοί καθορίζονται σε συνεργασία με

τους μαθητές.)

- Αποσαφήνιση και κατανόηση των εννοιών: κατανάλωση, καταναλωτής, δικαίωμα, υποχρέωση, πληροφόρηση και παραπληροφόρηση, προστασία.
- Να αντιληφθούν οι μαθητές στο μέτρο των δυνατοτήτων τους, ότι στην αγορά των παιχνιδιών υπάρχουν κίνδυνοι για την ασφάλεια και την προστασία τους.

- Ως αγοραστές προϊόντων (παιχνιδιών) οι μαθητές:
 - ✓ Να αναπτύξουν την κριτική τους ικανότητα ως προς την ασφάλεια και την ποιότητα των παιχνιδιών.
 - ✓ Να αντιληφθούν και να εφαρμόζουν στην πράξη τα δικαιώματά τους ως καταναλωτές.

A3. Βασικό λεξιλόγιο και σχετικές έννοιες

Προστασία καταναλωτή, πληροφόρηση - παραπληροφόρηση, επιρροή διαφήμισης, ενδείξεις ασφάλειας, σύμβολα προστασίας, εγγύηση προϊόντος, οδηγίες χρήσης, συσκευασία, δικαιώματα καταναλωτή.

B. Διαδικασία επιλογής του θέματος

Η επιλογή του θέματος είναι δυνατό να προκύψει από συζήτηση μέσα στην τάξη, η οποία θα περιστρέφεται γύρω από τις δύο βασικές λέξεις "κατανάλωση" και "παιχνίδι". Οι εμπειρίες και οι παραστάσεις των μαθητών σε ό,τι αφορά το παιχνίδι, στις μέρες μας, μετά την εορτή του Πάσχα, είναι αρκετές και πρόσφατες. Μία άλλη ενδεικτική διαδικασία για την επιλογή του θέματος είναι να χρησιμοποιήσει ο/η δάσκαλος/α τη "μέθοδο της αυτόματης καταγραφής ιδεών" (brainstorming), αναγράφοντας στον πίνακα τις βασικές λέξεις "κατανάλωση" και "παιχνίδι".

Γ. Προγραμματισμός διδακτικών δραστηριοτήτων

Στο στάδιο αυτό οι μαθητές συζητούν και προτείνουν διάφορες δραστηριότητες και αποφασίζεται με τι θα ασχοληθούν, είτε ως μέλη της ομάδας της τάξης, είτε ως μέλη μικρότερων υποομάδων (λ.χ. συγκεκριμένες δραστηριότητες που θα υλοποιήσουν, τρόπος εργασίας, κ.ά.).

Δ. Διεξαγωγή δραστηριοτήτων

Οι μαθητές εργάζονται ατομικά ή όλοι μαζί (ανάλογα με τον τρόπο που έχει αποφασιστεί)

για την υλοποίηση συγκεκριμένων δραστηριοτήτων. Η ενθάρρυνση και η συμπαράσταση του/της δασκάλου/ας στη φάση αυτή είναι αυτονόητη. Ενδεικτικά:

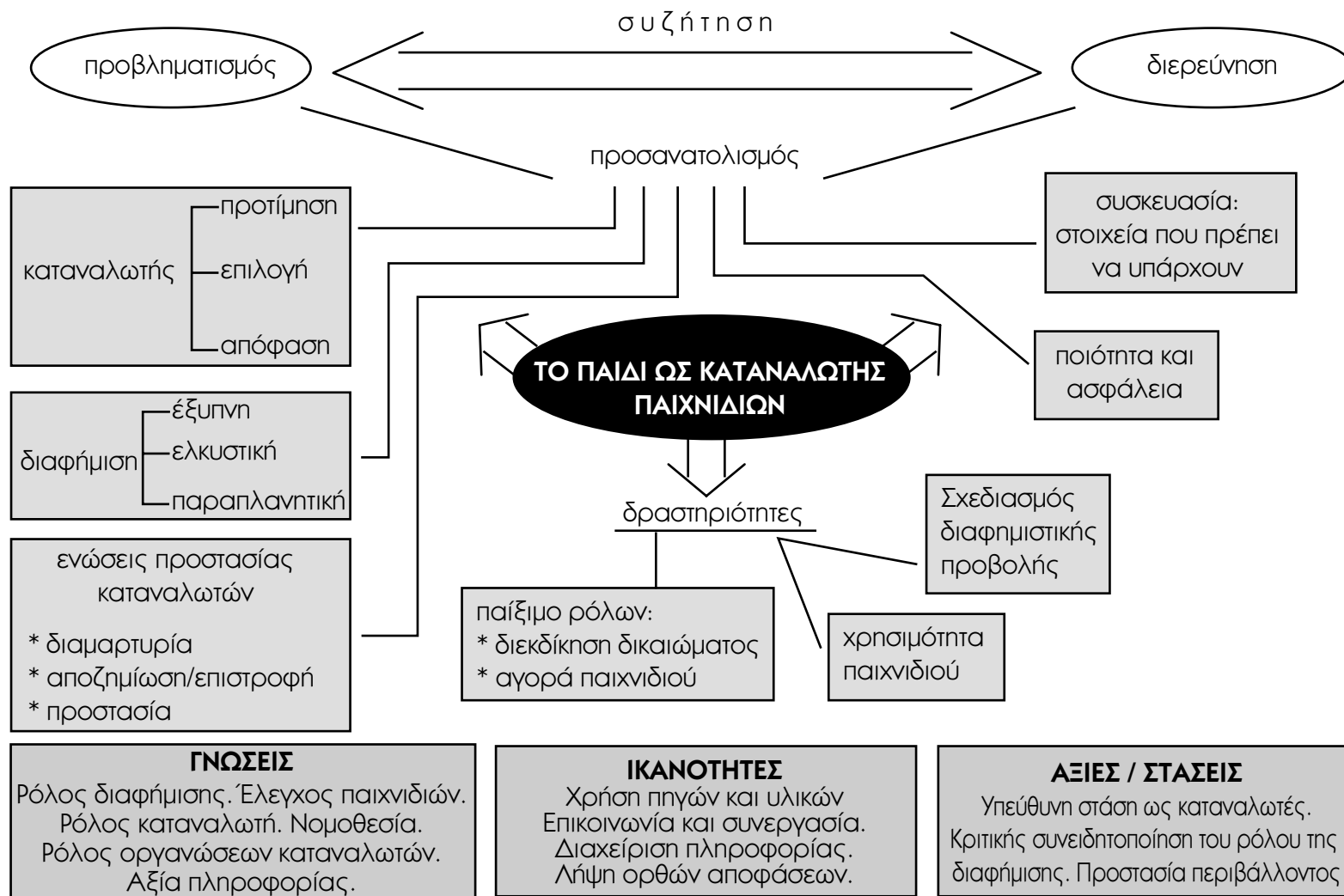
- Συλλέγουν φωτογραφίες παιχνιδιών από διάφορα περιοδικά, εφημερίδες, κ.ά., τα χωρίζουν σε κατηγορίες, όπως: ατομικά - ομαδικά και τα κολλούν σε μεγάλα χαρτόνια.
- Συζητούν και διατυπώνουν προφορικά ή γραπτά τις απόψεις τους για τη χρησιμότητα των παιχνιδιών στη ζωή τους. (Οι μαθητές θα πρέπει να έχουν στη διάθεσή τους για τη δραστηριότητα αυτή σχετικά κείμενα από άρθρα εφημερίδων και περιοδικών και κείμενα από τις ενώσεις προστασίας των καταναλωτών).
- Μετά από συζήτηση καταγράφουν τις απόψεις τους για τους κινδύνους, οι οποίοι κρύβονται στα διάφορα παιχνίδια.
- Ανταλλάσσουν ιδέες - απόψεις και καταγράφουν το πώς θα ήθελαν να είναι ένα παιχνίδι που θα τους δώριζε κάποιος (λ.χ. αν θα είναι επιτραπέζιο, πώς θα παίζεται, ποιο θα είναι το υλικό κατασκευής του, τι θα ήθελαν να αναγράφεται στη συσκευασία του, κ.ά.)
- Όσοι μαθητές έχουν στο σπίτι τους συσκευασίες διαφόρων παιχνιδιών, τις προσκομίζουν στην τάξη και επισημαίνουν τα στοιχεία που αναγράφονται σ' αυτές, όπως: οδηγίες για το πώς παίζεται, η ηλικία που απευθύνεται, η ένδειξη CE κ.ά. Ανταλλάσσουν απόψεις για τη χρησιμότητα των ενδείξεων αυτών και εντοπίζουν τυχόν παραλείψεις τους στα κριτήρια που διαμόρφωσαν οι ίδιοι στην προηγούμενη δραστηριότητα.
- Με τη βοήθεια κατάλληλων πηγών (άρθρα από εφημερίδες και περιοδικά, έντυπο υλικό από τις ενώσεις προστασίας των καταναλωτών, κ.ά.) διερευνούν τα δικαιώματα του καταναλωτή και τις οδηγίες για την αγορά των παιχνιδιών. Κατασκευάζουν σχετικές αφίσες και τις τοιχοκολλούν στην τάξη τους.
- Δραματοποίηση - παίξιμο ρόλων:
 - ✓ Οι μαθητές παίζουν το κατάστημα παιχνιδιών. Μία οικογένεια ή δύο φίλοι πηγαίνουν σε κατάστημα πώλησης παιχνιδιών για να αγοράσουν κάποιο δώρο. Διάλογος με τον ιδιοκτήτη του καταστήματος (άσκηση στη χρήση του βασικού λεξιλογίου και των βασικών εννοιών).
 - ✓ Δημιουργία σεναρίου με αφορμή την αγορά ενός παιχνιδιού, που παρουσίασε πρόβλημα στη λειτουργία ή στη χρήση του. Στη δραστηριότητα αυτή οι μαθητές μπορούν να συντάξουν και σχετικό κείμενο (επιστολή), με το οποίο θα επιζητούν την αποκατάσταση ή την αλλαγή του εν λόγω παιχνιδιού από τον ιδιοκτήτη του καταστήματος ή από τον κατασκευαστή.

- ✓ Ένας άλλος σημαντικός τομέας τον οποίο μπορούν να διερευνήσουν οι μαθητές είναι η διαφήμιση των παιχνιδιών. Πώς παρουσιάζονται τα παιδικά παιχνίδια στις διαφημίσεις; Γιατί παρουσιάζονται με αυτόν τον τρόπο; Με τη χρησιμοποίηση κατάλληλων πηγών οι μαθητές πρέπει να ενημερωθούν για το τι προβλέπει σχετικά με το ζήτημα αυτό η νομοθεσία. Επιπρόσθετα, μπορούν να σχεδιάσουν τη διαφημιστική προβολή ενός επιτραπέζιου παιχνιδιού.

Σημείωση: Στα διάφορα στάδια υλοποίησης του σχεδίου εργασίας (project), όποτε θεωρηθεί απαραίτητο, γίνονται διαλείμματα ενημέρωσης και ανατροφοδότησης και εξομαλύνονται τυχόν προβλήματα επικοινωνίας και συνεργασίας. Μέλημα της διδακτικής πρακτικής του/της δασκάλου/ας πρέπει να είναι η πλήρης συμμετοχή όλων των μαθητών, διότι εκεί βρίσκεται η πνευματική δύναμη του project (Nelson/Bossing, 1977, 125). Ο/Η δάσκαλος/α συντονίζει, καθοδηγεί, ενθαρρύνει και παρέχει βοήθεια μόνο όταν είναι απαραίτητη.

E. Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση γίνεται σε όλες τις φάσεις υλοποίησης των δραστηριοτήτων του σχεδίου εργασίας, καθώς και στα διαλείμματα ενημέρωσης και ανατροφοδότησης.

ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ (Η ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ)

ΤΑΞΕΙΣ: Α΄ και Β΄

ΧΡΟΝΟΣ: 2-4 διδακτικές ώρες

(Βασισμένο στην ιδέα-πρόταση του Τζιάι Ροντάρι Το φανταστικό διώνυμο)

* Παπαγρηγορίου Ιωάννης, Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΣΚΟΠΟΣ

Ο ίδιος με αυτόν που επιδιώκεται με την καθιέρωση ευέλικτης ζώνης δημιουργικών και διαθεματικών δραστηριοτήτων (ευχάριστη και δημιουργική ατμόσφαιρα, ομαδοσυνεργατικό πνεύμα, ευκαιρίες για δημιουργική έκφραση, συζήτηση κτλ.)

ΣΤΟΧΟΙ

Μύηση στο ομαδοσυνεργατικό πνεύμα, ενεργός συμμετοχή όλων των μαθητών στη σύνθεση ομαδικού αφηγηματικού κειμένου (άξονας χρόνου) με παιγνιώδη και ευχάριστο τρόπο κ.ά.

ΜΕΣΑ

Μαυροπίνακας, μία μεγάλη λευκή κόλλα τοποθετημένη σε μια γωνία της αίθουσας, μικρά λευκά κομμάτια χαρτιού και ένα καπέλο.

Διδακτικές ενέργειες και μαθητικές δραστηριότητες

Ο δάσκαλος ή η δασκάλα, αφού κεντρίσει την προσοχή και το ενδιαφέρον των παιδιών (διηγείται, για παράδειγμα, ότι πριν από λίγες μέρες επισκέφθηκε την Α΄ ή τη Β΄ τάξη ενός γειτονικού σχολείου και εντυπωσιάστηκε από τα παραμύθια ή τις ιστορίες που τα ίδια τα παιδιά δημιούργησαν κτλ), τα καλεί να δημιουργήσουν και αυτά όλα μαζί (π.χ. με τις λέξεις σκύλος και αυτοκίνητο) μια φανταστική ιστορία. Τις λέξεις μπορούν να τις προτείνουν και τα παιδιά.

Στην αρχή διευκρινίζεται ότι κάθε μαθητής θα διατυπώνει μια σύντομη ιδέα, η οποία ακολουθείται από την εξής διαδικασία:

Ένας μαθητής φοράει το καπέλο που έφτιαξαν στο μάθημα της Αισθητικής Αγωγής και καλείται εντελώς ελεύθερα, χωρίς υποδείξεις και περιορισμούς, να αρχίσει τη φανταστική ιστορία, π.χ. «Μια φορά ήταν ένας σκύλος και είδε ένα αυτοκίνητο και πήγε κοντά του». Ο δάσκαλος καταγράφει αυτό που λέει ο μαθητής και σημειώνει δίπλα και το όνομά του.

Στη συνέχεια το πρώτο παιδί παραδίνει το καπέλο στο δεύτερο παιδί που πρέπει να συνεχίσει την ιστορία με δικές του σκέψεις και ιδέες. Ο δάσκαλος καταγράφει, σημειώνει δίπλα και το όνομα του μαθητή και η διαδικασία συνεχίζεται, με τα υπόλοιπα παιδιά. Έτσι δημιουργείται μια φανταστική ιστορία με τη συμμετοχή όλων των μαθητών.

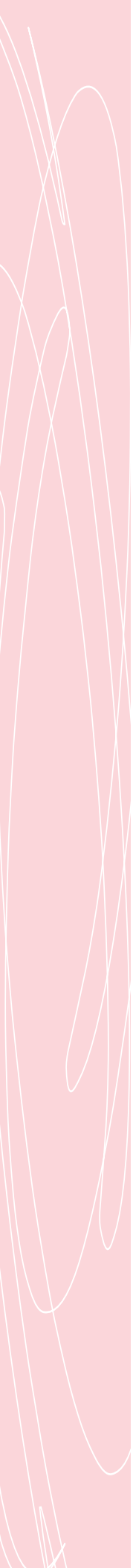
Την άλλη μέρα, ο δάσκαλος μοιράζει καθαρογραμμένη και κάπως ταχτοποιημένη τη διήγηση με γραμμένα τα ονόματα των παιδιών δίπλα στη μικρή παράγραφο που το καθένα είχε υπαγορεύ-

σει. Τα παιδιά ξαναδιαβάζουν αυτό που είχαν πει την προηγούμενη μέρα. Στη συνέχεια ο δάσκαλος μοιράζει στα παιδιά μικρά λευκά χαρτάκια, μεγέθους 1/4 κόλλας Α4. Τα παιδιά ζωγραφίζουν κάτι σχετικό μ' αυτό που είπαν. Οι ζωγραφιές των παιδιών με τη βοήθεια του δασκάλου τοποθετούνται στη μεγάλη λευκή κόλλα ή στο φανελοπίνακα της τάξης με τη σειρά που μίλησαν. Έτσι δημιουργείται και μία ακόμη συλλογική δημιουργία για τη διακόσμηση της τάξης.

Εναλλακτικές προτάσεις

- α. Η ίδια διαδικασία μπορεί να γίνει με ομάδες 3-5 ατόμων.
- β. Ο δάσκαλος αρχίζει μια ιστορία και καλεί τα παιδιά να τη συνεχίσουν με παρόμοιο τρόπο σαν κι αυτόν που περιγράφηκε πιο πάνω. Οι αφηγήσεις, όπως είναι γνωστό, κινούνται στον άξονα του χρόνου. Εδώ με διακριτικό τρόπο τα παιδιά καθοδηγούνται να αναφέρονται στο πότε με κατάλληλες λέξεις και φράσεις, όπως: στα πολύ παλιά χρόνια, κάποτε, το περασμένο καλοκαίρι, ένα χειμωνιάτικο βράδυ, ένα απόγευμα, πριν από..., έπειτα, μετά, σε λίγο, κτλ.
- γ. Ο δάσκαλος διηγείται μια μισοτελειωμένη ιστορία και καλεί τα παιδιά να δώσουν ένα τέλος.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Σε κάθε περίπτωση ο δάσκαλος ενθαρρύνει όλα τα παιδιά να πάρουν μέρος και να εκφράσουν αβίαστα τις σκέψεις τους.

ΣΧΕΔΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Ομάδα Εργασίας:

- * **Ελένη Καρατζιά – Σταυλιώτη**, Σύμβουλος Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
- * **Δήμητρα Θεοδωράκη**, Εκπαιδευτικός
- * **Αναστασία Μελίστα**, Εκπαιδευτικός
- * **Μαρία Παλαμαρά**, Εκπαιδευτικός

Ενδεικτικές ενότητες από τις οποίες είναι δυνατόν να αντληθούν θεματικές Σχεδίων Εργασίας

- ✓ Γνωρίζω τους συμμαθητές μου και την τοπική κοινότητα (καταγωγή, γλώσσα, καθημερινές συνήθειες κλπ)
- ✓ Μαθαίνω για τις διάφορες γλώσσες (ακούσματα από και μελέτη γραπτών κειμένων σε ένα πλαίσιο γνωριμίας και σύγκρισης)
- ✓ Οι γιορτές στους διάφορους πολιτισμούς (εθνικές, θρησκευτικές, πολιτιστικές, κοινές ή διαφορετικές κλπ).
- ✓ Η ιστορική πορεία του ελληνικού και άλλων πολιτισμών (αρχίζοντας από αυτούς που "αντιπροσωπεύονται" από μαθητικές ομάδες στο χώρο του συγκεκριμένου σχολείου).
- ✓ Οι πολιτισμοί γύρω μας και οι εκφάνσεις τους (χορός, θέατρο, τραγούδι, ζωγραφική κλπ)
- ✓ Ο μύθος ως πολιτιστική κληρονομιά κοινή ή διαφοροποιημένη.
- ✓ Διατροφικές συνήθειες ομάδων με διαφοροποιημένα χαρακτηριστικά
- ✓ Συνήθειες ένδυσης στις διάφορες χώρες άλλοτε και τώρα

Ενδεικτικές δραστηριότητες κατά τη διεξαγωγή ενός Σχεδίου Εργασίας στη Διαπολιτισμική Αγωγή

- Επισκέψεις (σε πολιτιστικούς συλλόγους, στα γραφεία του ΟΗΕ, της Ουνέσκο κλπ)
- Αδελφοποιήσεις σχολείων, ανταλλαγές μαθητών
- Αλληλογραφία, τηλεφωνική ή ηλεκτρονική επικοινωνία, μέσω του Internet με παιδιά από άλλους πολιτισμούς.
- Αφηγήσεις (δικές τους ή άλλων σε σχετικά θέματα)
- Συζητήσεις (με αφηγηματικό και επιχειρηματικό λόγο)
- Συλλογές (υλικού από φυλλάδια, διαφημιστικά, φωτογραφίες, επιστολές κλπ)
- Ζωγραφική, γλυπτική, χειροτεχνία (ατομική ή συλλογική έκφραση σε θέματα σχετικά με το project)
- Θεατρικό παιχνίδι (παιχνίδι ρόλων, μιμητική, θεατρικό έργο κ.ά)
- Επιτραπέζιο παιχνίδι (πχ. Ταξίδι στον κόσμο, Τοπικές ενδυμασίες, Μύθοι κ.ά.)
- Τραγούδι και μουσική (ως μέσο διαφήμισης και προώθησης προϊόντων κ.λπ.)

- Έρευνα για την ανεύρεση, συλλογή και ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων, ποιημάτων, παραμυθιών σχετικών με το project
- Έκδοση εφημερίδας, περιοδικού, συγγραφή άρθρου, αφηγηματικού κειμένου κ.ο.κ
- Διεξαγωγή συνέντευξης (με υπεύθυνους διαπολιτισμικών προγραμμάτων, διεθνών οργανισμών κ.ο.κ)
- Διεξαγωγή έρευνας με συνέντευξη ή ερωτηματολόγιο (π.χ. Για τις συνήθειες διαφόρων πολιτισμικών ομάδων στην περιοχή τους, σε άλλες περιοχές της Ελλάδας ή αλλού)
- Έκθεση προϊόντων από αντικείμενα του λαϊκού πολιτισμού διαφόρων λαών.

Διδακτικό υλικό που μπορεί να χρησιμοποιηθεί

I. Από το σπίτι και άλλους φορείς

- Γραφική ύλη, υλικά ζωγραφικής/ χειροτεχνικών εργασιών, σημειωματάρια κ.ά
- Έντυπα (βιβλία, εφημερίδες, περιοδικά, κ.ά)
- Σλάιτς, φιλμ, κασέτες, CD ...
- Δημοσιογραφικό μαγνητόφωνο
- Φωτογραφικές μηχανές
- Μουσικά όργανα
- Υλικό θεατρικών παραστάσεων, τοπικής ενδυμασίας κ.ο.κ
- Υλικό για συλλογές και εκθέματα

II. Από το σχολείο

- Υλικό Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
- Υλικό Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης
- Βίντεο, τηλεόραση, μαγνητόφωνο, Η/Υ
- Σλάιτς, φιλμ, κασέτες, CD, εκπαιδευτικό λογισμικό ...

ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΙΟΡΤΕΣ

Εισαγωγικά

Στη διαμόρφωση πρότασης για ένα project θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η βασική αρχή ότι εξ ορισμού ο σχεδιασμός ενός συγκεκριμένου project ανήκει στο πλαίσιο δράσης της ομάδας που το αναλαμβάνει. Η παραδοχή αυτή περιορίζει δραστικά τη δυνατότητα διεξοδικής περιγρα-

φής της πορείας του εκ των προτέρων, ακόμη και όταν η θεματική περιοχή είναι γνωστή.

Με δεδομένο αυτό, η «κεντρική» πρόταση για το project «Γιορτές» στα πλαίσια των καινοτόμων προγραμμάτων για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση θα μπορούσε να περιλαμβάνει ένα εύρος δραστηριοτήτων-περιοχών ενδιαφέροντος με σκοπό να εμπλουτιστούν οι δυνατότητες επιλογής από την ομάδα, χωρίς φυσικά να έχουν οι προτάσεις δεσμευτικό / περιοριστικό χαρακτήρα.

Ας σημειωθεί ότι ιδιαίτερο βάρος πέφτει εδώ στο δάσκαλο, ο οποίος θα πρέπει, με κατάλληλο υλικό και προγράμματα, να ενημερωθεί για το ρόλο του στη διάρκεια της εργασίας (ο οποίος απέχει πολύ από τον παραδοσιακό) και γενικότερα για το πνεύμα και τα βήματα της μεθόδου project και για το πνεύμα και τις επιδιώξεις της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Προτάσεις - πιθανές επιλογές για τη διαμόρφωση ενός σχεδίου εργασίας για τις γιορτές

Όπως είναι γνωστό, τα πρώτα βήματα ενός project αφιερώνονται στη διαπραγμάτευση-επιλογή-επεξήγηση και συγκεκριμενοποίηση των προτάσεων. Στο πλαίσιο αυτό οι μαθητές μπορούν να προβληματιστούν πάνω στην έννοια της γιορτής και να επιλέξουν να ασχοληθούν με τη μελέτη των εορτών:

- με άξονα το χώρο (γιορτές σε διαφορετικούς τόπους-χώρες ή μέρη της ίδιας χώρας)
- με άξονα το χρόνο (πώς γιορτάζαμε άλλοτε και τώρα)
- ή συνδυάζοντας και τα δυο στοιχεία.

Όσον αφορά το θέμα της γιορτής, θα μπορούσαν να ασχοληθούν με κάποια από τα παρακάτω:

- γιορτές σχετικά με τη φύση και την εναλλαγή των εποχών (π.χ. Πρωτομαγιά)
- γιορτές σχετικά με τη θρησκευτική πίστη και λατρεία (π.χ. Πάσχα)
- γιορτές σχετικά με την ιστορία και τις εθνικές επετείους (π.χ. 25η Μαρτίου)
- γιορτές σχετικά με τον τρόπο ζωής και τις εθιμικές τελετουργίες τοπικών κοινωνιών (γιορτές τρύγου, θερισμού των αγροτικών κοινωνιών)
- προσωπικές ή συλλογικές επετείους (γενέθλια, ονομαστική εορτή, επέτειος ίδρυσης/απελευθέρωσης πόλης κτλ)
- τοπικά φεστιβάλ (βιβλίου, ποδηλάτου κτλ)

Η επιλογή της μελέτης κάποιων ή όλων των κατηγοριών εορτών προκειμένου να δικαιώνει το στόχο της διαπολιτισμικότητας θα πρέπει να συνοδεύεται από το «αγκάλιασμα» όλων των ομάδων

μαθητών που πιθανόν υπάρχουν στην τάξη. Στο χωρισμό σε υποομάδες είναι καλό, εκτός των άλλων, να υπάρξει πρόβλεψη να μπορούν όλοι να εκφραστούν στη διαδικασία ανταλλαγής του «πολιτισμικού κεφαλαίου» τους.

Οι στόχοι που θα τεθούν θα καθορίσουν και τις επόμενες φάσεις του σχεδίου εργασίας. Είναι δυνατόν να επιλεγούν διαφορετικοί στόχοι για την κάθε υποομάδα ή να τεθεί ο ίδιος σκοπός και να διαφέρει ο τρόπος υλοποίησής του. Οι επιλογές των μαθητών είναι πιθανόν να περιλαμβάνουν:

1. Τη δημιουργία ενός **«διαπολιτισμικού ημερολογίου γιορτών»**, που θα εικονογραφηθεί από τα ίδια τα παιδιά ή με υλικό που αυτά συνέλεξαν, με τη συνοδεία μικρών επεξηγηματικών κειμένων.
2. Την **οργάνωση μιας γιορτής** μπροστά σε κοινό, όπου θα παρουσιάζονται γιορτές από διάφορες χώρες με αφηγήσεις, κείμενα, μουσική και δραματοποιήσεις.
3. Την κατασκευή ενός **ομαδικού επιτραπέζιου παιχνιδιού** σχετικού με τις γιορτές των λαών.
4. Τη δημιουργία ενός μικρού **μουσείου γιορτών** στο σχολείο που θα φιλοξενεί συλλογές καρτών, αντικειμένων, φωτογραφιών, κατασκευών (πηλός, πλαστελίνη, κολλάζ, ζωγραφική) και βιβλίων που θα αφορούν τις γιορτές.
5. Την περιοδική **έκδοση εφημερίδας** στη διάρκεια της χρονιάς (κάθε φύλλο θα συντάσσεται από μια υποομάδα) που θα αφορά τις γιορτές του χρονικού διαστήματος που θα κυκλοφορεί η εφημερίδα.
6. Τη **συγγραφή μικρών ποιημάτων, τραγουδιών ή παραμυθιών**, που συγκεντρώνονται σε βιβλιαράκι και παρουσιάζονται.
7. Την προσωπική **ανακοίνωση-αφήγηση** με αφορμή ένα αντικείμενο: Το παιδί φέρνει στην τάξη ένα αντικείμενο σχετικό με κάποια γιορτή (π.χ. μια χριστουγεννιάτικη μπάλα, ένα δώρο γενεθλίων, ένα φαναράκι), κάνει μια σύντομη παρουσίασή του, εξηγώντας πότε και πώς χρησιμοποιείται (κατά το πρότυπο του show and tell στις ΗΠΑ).
8. Την **κατασκευή κούκλας** (ίσως με εθνική ενδυμασία) και την οργάνωση μιας μικρής παράστασης κουκλοθέατρου.

Κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας του θέματος (εκτέλεση του project) οι μαθητές δύνανται να επιλέξουν ανάμεσα στους παρακάτω τρόπους εργασίας:

1. Συνεντεύξεις από άτομα διαφορετικών ομάδων, καταγωγής και ηλικίας με θέμα τις δικές τους γιορτές και τους τρόπους και έθιμα εορτασμού.

2. Έρευνα σε βιβλιοθήκες (σχολείου, δήμου, συλλόγων κτλ.) για:
 - σχετικά λογοτεχνικά κείμενα
 - πληροφορίες για τις ιστορικές/ μυθολογικές απαρχές κάποιας εορτής
 - τις γλωσσικές ρίζες ορισμένων λέξεων σχετικών με τις γιορτές και πιθανές συγγένειες μεταξύ διαφόρων γλωσσών ή τις διαφορετικές λέξεις για την έκφραση του ίδιου πράγματος ανά τόπους και διαλέκτους.
3. Αναζήτηση σε μουσεία, πινακοθήκες και βιβλία εικαστικών έργων (πίνακες ζωγραφικής, γλυπτά) που απεικονίζουν στιγμιότυπα εορτών.
4. Επιτόπου παρακολούθηση γιορτών που γίνονται κοντά στον τόπο κατοικίας των μαθητών και καταγραφή τους, είτε λεκτική είτε φωτογραφική, με τη μορφή ρεπορτάζ.
5. Προσωπικές αφηγήσεις των μελών της ομάδας από τις δικές τους ή τις οικογενειακές εμπειρίες.

Παράδειγμα σχεδίου εργασίας

«Ο κόσμος είναι μια γιορτή»

Στόχοι

Η γνωριμία και εξοικείωση με μια κατεξοχήν έκφραση του λαϊκού πολιτισμού όπως είναι οι γιορτές άλλων λαών και πολιτιστικών ομάδων. Η συνειδητοποίηση της σημασίας και του πολιτισμικού και ιστορικού φορτίου των εορτών.

1. Η εκτίμηση του διαφορετικού μέσα από την αναγνώριση των κοινών στοιχείων μεταξύ των πολιτισμών.
2. Η καλλιέργεια στάσεων αποδοχής, επικοινωνίας και αλληλεγγύης με τον «άλλο» και η απομάκρυνση από ξενοφοβικά/ ρατσιστικά πρότυπα συμπεριφοράς.
3. Η ενθάρρυνση της αυτοέκφρασης και του θετικού αυτοσυναισθήματος μέσα από την αποδοχή της ομάδας.
4. Η εξοικείωση με τη συνεργασία και την κατανομή ρόλων στο πλαίσιο της ομάδας.
5. Η αξιοποίηση της δημιουργικής φαντασίας των μαθητών μέσα από τους κανόνες και τους περιορισμούς που θέτει ένα συγκεκριμένο project, ώστε η ιδέα να καταλήγει σε συγκεκριμένο «προϊόν».
6. Η ανάπτυξη των δεξιοτήτων της παρατήρησης, καταγραφής και συλλογής στοιχείων από ποι-

κίλες πηγές και με διαφορετικές μεθόδους, καθώς και της επεξεργασίας και οργανωμένης παρουσίασης των στοιχείων αυτών.

7. Η ανάπτυξη δεξιοτήτων που σχετίζονται με επιμέρους μαθήματα, όπως:

- Το να κρατούν οι μαθητές σημειώσεις και να τις μετατρέπουν στη συνέχεια σε ενιαίο κείμενο με συνεχή λόγο.
 - Το να συντάσσουν μικρά κείμενα για να παρουσιάσουν δεδομένα στοιχείων σε συγκεκριμένο κοινό.(γλώσσα)
 - Το να εκφραστούν δημιουργικά μέσα από συγκεκριμένες τεχνικές ζωγραφικής, κολλάζ, καθώς και σελιδοποίησης-διάταξης της σελίδας (lay-out) (αισθητική αγωγή-τεχνολογία).
 - Εφαρμογή
-
- ✓ Προτείνονται ελεύθερα διάφορα θέματα για project και μετά από συζήτηση, διευκρινίσεις και αξιολόγηση επιλέγεται η κατασκευή ημερολογίου με τις γιορτές του κόσμου.
 - ✓ Οι μαθητές ανταλλάσσουν απόψεις για το πώς αντιλαμβάνονται το θέμα τους, διευκρινίζουν και συγκεκριμενοποιούν τις προτάσεις τους.
 - ✓ Αξιολογούν και επιλέγουν μεταξύ των απόψεων, διαμορφώνοντας ένα συγκεκριμένο σχέδιο υλοποίησης του project.
 - ✓ Χωρίζονται σε ομάδες και συναποφασίζουν τους ρόλους και τη μορφή της συνεργασίας των μελών, καθώς και των ομάδων μεταξύ τους.
 - ✓ Κατανέμονται συγκεκριμένα καθήκοντα στην κάθε ομάδα και προγραμματίζονται χρονικά οι ενέργειες. Μετά από κάθε επιμέρους φάση της υλοποίησης του project ορίζονται διαλείμματα ενημέρωσης και ανατροφοδότησης.
 - ✓ Οι ομάδες προχωρούν στην υλοποίηση του ημερολογίου με βάση τον προγραμματισμό τους.

Ενδεικτικό διάγραμμα βημάτων στη φάση αυτή του project:

- 1) Καταγραφή και συγκέντρωση στοιχείων για τις γιορτές (όλων των ειδών) που γνωρίζουν τα παιδιά και οι οικογένειές τους (περιορισμός του project μόνο σε γιορτές που έχουν κάποια βιωματική αξία για τους μαθητές)
1. α) Τα μέλη της κάθε ομάδας ανταλλάσσουν εμπειρίες και κάνουν μια πρώτη καταγραφή των πληροφοριών που έχουν σχετικά με τις γιορτές που γνωρίζουν.

1.β) Οι μαθητές παίρνουν συνεντεύξεις από τους γονείς τους και άλλους ενήλικες με στόχο να διευκρινιστούν: η περίσταση στην οποία γίνεται μια γιορτή, η ημερομηνία, σχετικά έθιμα κτλ. Οι απαντήσεις καταγράφονται ή μαγνητοφωνούνται.

1.γ) Οι μαθητές κάνουν μια περαιτέρω διερεύνηση του θέματος σε βιβλιοθήκες (σχολείου ή κοινότητας), σχετικά με τρόπους εορτασμού στο παρελθόν, πιθανά ιστορικά γεγονότα που σχετίζονται με κάποια γιορτή, ανάλογα έθιμα άλλων λαών, χωρών ή περιοχών.

2) Επεξεργασία του υλικού που συλλέχθηκε.

2.α) Απομαγνητοφωνούν τις συνεντεύξεις.

2.β) Συγκρίνουν τις πληροφορίες που συγκέντρωσε κάθε μέλος της ομάδας. Διαπιστώνονται οι αλληλοεπικαλύψεις και όπου υπάρχουν αντικρουόμενες πληροφορίες, αναζητούνται παραπάνω πληροφορίες.

2.γ) Επιλέγουν τις γιορτές που θα παρουσιαστούν στο ημερολόγιο.

2.δ) Επιλέγουν τον τρόπο που θα παρουσιαστεί η κάθε γιορτή (ο χώρος που θα καταλαμβάνει στη σελίδα του ημερολογίου, ο συνδυασμός κειμένου-εικόνας, πώς θα δοθούν οι ημερομηνίες των εορτών και οι υπόλοιπες μέρες του μήνα κτλ.)

3) Σύνθεση του ημερολογίου.

3.α) Σε κάθε σελίδα κολλούν το γραπτό κείμενο και τις συνοδευτικές εικόνες, καθώς και τον πίνακα με τις ημερομηνίες του μήνα.

3.β) Συνδέουν τις σελίδες μεταξύ τους.

* Οι ομάδες διερευνούν τις δυνατότητες που υπάρχουν για αναπαραγωγή του ημερολογίου (πχ. με έξοδα του συλλόγου γονέων)

*Κοινοποιούνται τα συμπεράσματα και οι εμπειρίες από την ομαδική εργασία σε κοινή συζήτηση. Ανταλλάσσονται απόψεις και εμπειρίες και εξετάζεται κριτικά η όλη πορεία του project.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΦΥΛΛΟ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ - ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Επώνυμο: _____ Όνομα: _____

Θέση: _____

Φορέας: _____

Διεύθυνση: _____

Τηλ.: _____ Ημερομηνία: _____

Σχόλια - Παρατηρήσεις:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Προτάσεις για αλλαγή - βελτίωση του υλικού/των διαδικασιών:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

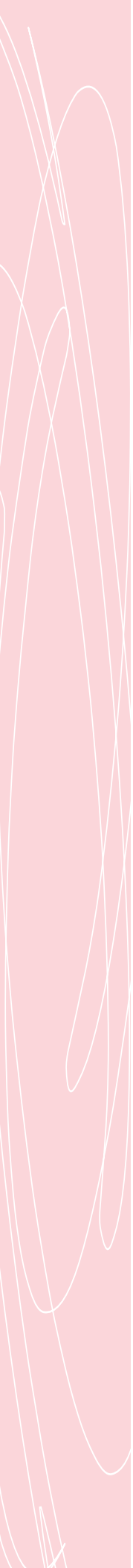
.....

.....

.....

.....

Παράκληση: Να αναγράφεται σε ποιο σημείο αναφέρεται το σχόλιο, η παρατήρηση, η πρόταση

ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ Μ. ΔΙΑΜΑΝΤΙΔΗ Α.Ε.
ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ 24 - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - ΤΗΛ.: 0310-480.855